UPPSALA UNIVERSITET

NCK NATIONELLT CENTRUM FÖR KVINNOFRID

En egen plats

Våldsutsattas tillgång och rätt till trygga och stabila bostadsförhållanden

UPPSALA
UNIVERSITET

En egen plats

Våldsutsattas tillgång och rätt till trygga och stabila bostadsförhållanden

Sara Skoog Waller, Alva Blomkvist,
Candice Ståhl, Ola Nordhall och Igor Knez

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK
Uppsala universitet
Akademiska sjukhuset
751 85 Uppsala
uu.se/centrum/nck
NCK-rapport 2025:3
ISSN 1654-7195

Innehållsförteckning

En egen plats 1
Förord 7
Projektgrupp 8
Sammanfattning 9
Sammanfattning av huvudresultat 11
Förklaringar av begrepp 13
Ordlista 13
Förkortningar 14
Definitioner och begrepp 15
Könsrelaterat våld – begrepp och definitioner 15
Rapportens målgrupp, syfte och utformning 17
Målgrupp 17
Uppdrag, syfte och genomförande av forskningsstudien 17
Innehåll och områden 19
Del 1 20
Våldsutsattas möjligheter till tryggt boende efter uppbrottet – en kunskapsöverblick 20
Teoretiska utgångspunkter och förståelseram 20
Boendefrågans betydelse för att motverka könsrelaterat våld 20
Platsförlust och platsidentitet i spåren av våld 21
Stadigvarande bostad för våldsutsatta ur ett socialt hållbarhetsperspektiv 22
När kvinnor och barn behöver lämna sina hem på grund av våld 23
Att förlora sitt hem på grund av våld i nära relationer 23
Våldsutsattas tillgång till boende och bostad efter separationen 23
Särskild utsatthet kan försvaga tillgång till skydd och boende 24
Barnets skydd vid våld - rättslig ram, skyddat boende och umgänge ... 26
Kommuners samverkan för att stärka våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad 27
Samverkansmodeller för att stärka våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad 28
Faktorer som försvårar våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad 29
Eftervåld – våld som fortsätter efter separationen 30

Ekonomiskt våld och ekonomiska konsekvenser av våld 31
Bodelning som arena för ekonomiskt eftervåld 33
Ekonomiskt våld och bostadsfrågan – strukturella utmaningar i Sverige 34
Ojämställdhet på bostadsmarknaden 35
Skyddsinsatser vid våld i nära relationer 35
Skyddat boende 35
Kontaktförbud 37
Skyddade personuppgifter 37
Sammanfattad lägesbild och studiens möjliga bidrag 38
Del 2 39
Studiens metod och genomförande 39
Geografisk kontext 39
Delstudie 1: Enkät 40
Deltagare och procedur 40
Material och analys 40
Delstudie 2: Intervjuer med yrkesverksamma 41
Analys 42
Delstudie 3: Socialnämndens ärenden 42
Analys 43
Delstudie 4: Rättsligt material 44
Forskningsetiska aspekter 44
Resultat 46
Del 3 47
Våldsutsattas röster om bostadens betydelse och samhällets stöd 47
Att fly våld på eget ansvar 47
Att navigera ett fragmenterat system 48
Vägar fram 49
Del 4 51
Perspektiv bland yrkesverksamma och beslutsfattare 51
Inledande intervjuer: Kartläggning av utvecklingsområden 51
Sammansatt helhet – fragmenterat system 52
En fråga mellan flera spänningsfält 53
Geografisk kontext – särskilda utmaningar i rurala samhällen 55
Begränsat handlingsutrymme och fortsatt våld 57

Bilden av den våldsutsatta – ansvar, agens och rättigheter 58
Uppföljande intervjuer: Uppföljning av utvecklingsområden och vägar framåt 61
Tolkningar av regelverk 61
Anpassning av arbetssätt 62
Ledarskap och ledning 63
Samverkan – central och känslig 65
Attityder och förhållningssätt 66
Flytta förövaren? Erfarenheter och exempel från kommunerna 67
Del 5 70
Kommunernas boendeinsatser och ärendehandläggning 70
Boendeinsatser 70
Sammanställning av ärenden 71
Hur beaktas våld i socialtjänstens utredningar och beslut gällande stadigvarande bostadsinsatser? 75
Kommun 1: Ärende A-D 75
Kommun 2: Ärende E-G 78
Analys 80
Del 6 84
Lagstiftning och andra regelverk 84
Samhällsplaneringens roll 84
Kommunens ansvar för bostadsförsörjningen 84
Våldsutsattas möjligheter att få bostad i Gävleborgs län 89
Socialnämndens ansvar för att trygga rätten till en bostad i enskilda ärenden 90
Exempel: Våldets konsekvenser och den enskildes förmåga att tillgodose sina behov 91
Ansvarig kommun 92
Socialnämndens utredningsansvar 93
Exempel: Fokus på den enskildes behov 96
Socialnämndens skyldighet att samverka i ärendehandläggningen 97
Exempel: Att leva upp till kravet på samverkan 97
Socialnämndens dokumentationsskyldighet 98
Svårigheter att få ut allmänna handlingar – frågor om rättssäkerhet ... 99
Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete inom socialtjänsten ... 100

Behov av att förbättra ledningssystemet för det systematiska kvalitetsarbetet ... 102
Förstärkt hyresrättsligt skydd för personer som utsätts för våld i nära relation ... 102
Sammanfattning avseende förstärkt hyresrättsligt skydd och socialnämndens ansvar ... 105
Del 7 ... 106
Diskussion, slutsatser och rekommendationer ... 106
Sammanfattning av huvudresultat från de fyra delstudierna ... 107
Delstudie 1 ... 107
Delstudie 2 ... 108
Delstudie 3 ... 112
Delstudie 4 ... 113
Sammanfattning av översikt över lagstiftning och andra regelverk ... 114
Diskussion av huvudresultat ... 115
Vad fungerar? ... 116
Särskilda utmaningar i glesbygdskommuner ... 117
Ideella aktörer – kvinnojourer ... 117
Den privata hyressektorn, marknadsexponering och kommunernas ansvar ... 118
Ett våldsinformerat perspektiv på bostad och social hållbarhet ... 119
Slutsatser ... 121
Implikationer ... 122
Rekommendationer ... 124
Tydligare styrning och ledning ... 124
Systematiskt kvalitetsarbete ... 124
Stärkt kunskap om våld och arbete för attitydförändring ... 124
Hållbar samverkan ... 125
Långsiktiga, stabila och trygga bostadsinsatser ... 125
Ansvarstagande gentemot privata hyresvärdar ... 125
Möt särskilda utmaningar i rurala områden och glesbygd ... 125
Integrering i samhällsplaneringen ... 126
Referenslista ... 127

Förord

Att ha tillgång till en egen bostad efter separationen från en våldsutövare är avgörande för våldsutsattas trygghet och möjlighet att lämna. Trots det saknas det i Sverige en lagstadgad rätt till stadigvarande bostad för kvinnor och barn som tvingas fly sina hem på grund av våld i nära relationer. Vägen till en ny bostad begränsas ofta av ekonomisk ojämställdhet, bostadsmarknadens villkor och våldets långvariga konsekvenser. Separationen följs därför inte alltid av återhämtning och trygghet, utan av instabila levnadsförhållanden, hemlöshet eller upprepade tillfälliga boenden. I mötet med bostadsmarknaden och i brist på tillräckligt institutionellt ansvarstagande kan våldets följder fördjupas och eftervåldet förstärkas.

Denna rapport bidrar med ny kunskap genom att empiriskt belysa hur regelverk, professionella bedömningar och lokala förutsättningar samverkar i skärningspunkten mellan våldets konsekvenser, bostadspolitik, juridik och socialt arbete, och vad det betyder för våldsutsatta kvinnor och barn.

Rapporten redovisar en forskningsstudie inom projektet *En egen plats – stadigvarande boende för våldsutsatta*, genomförd av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet på uppdrag av Länsstyrelsen Gävleborg. Förutom uppdragets delstudier, där tio kommuner i Gävleborg ingick, omfattar rapporten en genomgång av relevant lagstiftning och en analys av enkätsvar från kvinnor i hela landet som lämnat våldsamma relationer. Dessa kompletterande delar har inkluderats för att ge en helhetsbild av våldsutsattas villkor och samhällets möjligheter att stärka tillgången till stadigvarande bostad.

De hinder och utmaningar som rapporten belyser är delvis kommunspecifika men speglar samtidigt nationella mönster och förutsättningar. Insikterna är därför relevanta för både kommuner och nationell nivå i arbetet med att stärka våldsutsattas möjligheter till tryggt och stadigvarande boende efter separation.

Resultaten visar att tillgången till bostad ofta avgörs av lokala arbetssätt, samverkan och yrkesverksammas förståelse av våld. Dessa villkor kan skapa oförutsägbarhet och förlängd utsatthet även efter att kvinnan har lämnat förövaren. Samtidigt visar studien att lösningar finns inom räckhåll genom styrning, samordning och våldsinformerade förhållningssätt.

I rapportens avslutande del presenteras rekommendationer till beslutsfattare och praktiker på nationell, regional och lokal nivå för att minska osäkerheten i denna avgörande fråga för att förebygga fortsatt våld, stärka social hållbarhet och värna kvinnors och barns rättigheter i spåren av våldet.

Slutligen riktas ett varmt tack till alla som bidragit – till deltagarna som delat sina erfarenheter, till de professionella som möjliggjort kontakten och till de samordnare som gjort studien möjlig. Utan er medverkan hade denna rapport inte kunnat genomföras.

Johanna Belachew
Föreståndare vid Nationellt centrum för kvinnofrid
Uppsala universitet

Projektgrupp

Projektgruppen består av forskare vid Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Uppsala universitet, samt Högskolan i Gävle och Örebro universitet, med tvärvetenskaplig kompetens inom psykologi, socialrätt, kriminologi och könsrelaterat våld.

Sara Skoog Waller (projektledare)
Biträdande lektor i könsrelaterat våld och hälsa, NCK, Uppsala universitet
Sara har planerat och lett studiens genomförande. Hon har tillsammans med Alva Blomkvist genomfört grupp- och individuella intervjuer samt ansvarat för delstudie 1, 2 och 3. Sara har genomfört analyserna av intervjudata i delstudie 1 (*Våldsutsattas röster*) och 2 (*Yrkesverksammas perspektiv*), samt bidragit till analysen av data i delstudie 3 (*Kommunernas ärendehandläggning*). Hon har skrivit rapportens delar 1 (*Introduktion och forskningsöverblick*), 3 (*Våldsutsattas röster*), 4 (*Yrkesverksammas perspektiv*) och 7 (*Diskussion, slutsatser och rekommendationer*).

Alva Blomkvist (projektkoordinator)
Forskningsassistent, NCK, Uppsala universitet
Alva har koordinerat datainsamlingen i delstudie 1, 2 och 3 samt kontakt med de medverkande kommunerna. Hon har tillsammans med Sara Skoog Waller genomfört grupp- och individuella intervjuer. Hon har genomfört databearbetning och kodning av intervjumaterialet i samtliga tre delstudier, ansvarat för analysen i delstudie 3 (*Kommunernas ärendehandläggning*) och bidragit till analysen i delstudie 1 och 2. Alva har skrivit rapportens del 2 (*Metoder och material*) och del 5 (Kommunernas ärendehandlinggning) samt bidragit till del 1, 3 och 4.

Candice Ståhl
Universitetsadjunkt i rättsvetenskap, Högskolan i Gävle; Doktorand, Örebro universitet
Candice har ansvarat för planering, genomförande och sammanställning av delstudie 4 (*Lagstiftning och andra regelverk*), samt skrivit rapportens del 6 med samma namn. Hon har bidragit till planeringen av datainsamlingen och kodningen av data i delstudie 3 och tillfört rättsvetenskapliga perspektiv samt granskat juridiska delar i rapporten som helhet.

Ola Nordhall
Universitetslektor i psykologi, Högskolan i Gävle
Ola har bidragit till planeringen av studien i sin helhet samt till datainsamlingen i delstudie 1, 2 och 3. Han har tillfört psykologiska perspektiv vid tolkningen av resultaten i dessa delstudier och bidragit till rapportens teoretiska ram.

Igor Knez (senior rådgivare)
Professor i psykologi, Högskolan i Gävle
Igor har haft en rådgivande roll som senior forskare i rapportens genomförande. Han har bidragit till planeringen av studien, till rapportens teoretiska ram och gett infallsvinklar på tolkningen av resultaten i delstudie 1, 2 och 3.

Sammanfattning

Rapporten En egen plats bygger på en forskningsstudie genomförd av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet på uppdrag av Länsstyrelsen Gävleborg. Studien förenar flera perspektiv: den analyserar hur våld beaktas i socialtjänstens handläggning av ärenden om boende, belyser professionellas perspektiv på hinder och utvecklingsmöjligheter, och ger röst åt våldsutsatta kvinnors erfarenheter av bostadslöshet och bostadsinstabilitet i spåren av våldet. Den omfattar även en kunskapsöverblick och en genomgång av lagstiftning och andra regelverk samt hur dessa kan användas för att stärka våldsutsattas faktiska tillgång till stadigvarande bostad.

Studien visar hur vägen från skydd till varaktig trygghet ofta bryts av juridiska, organisatoriska och strukturella hinder. Ansvarsförskjutning mellan myndigheter, brist på samordning och ojämlika förutsättningar mellan kommuner gör att skyddsbehov och långsiktig stabilitet i praktiken blir beroende av lokala tolkningar, organisationsstrukturer och förhållningssätt till våldsutsattas behov. Den nationella likvärdigheten brister, och våldsutsatta kvinnor och barn riskerar att stå utan tryggt och stadigvarande boende långt efter att de lämnat förövaren.

Resultaten av denna studie visar att brist på stadigvarande bostad inte endast är ett socialt problem, utan en förlängning av våldet. När kvinnor tvingas tillbaka till osäkra eller tillfälliga lösningar undergrävs såväl trygghet som återhämtning. Våldets konsekvenser följer dem i nya former – ekonomiska, juridiska och rumsliga. Bostaden framträder därmed som en del av våldets samhälleliga struktur, men också som en avgörande del av lösningen. Att tillgängliggöra stadigvarande bostäder med flexibla stödsystem blir inte en biståndsfråga, utan en investering i trygghet, våldsprevention och ett samhälle som håller samman.

Rapporten identifierar flera centrala utvecklingsområden. För det första synliggörs platsförlust som en central konsekvens av våldet. När kvinnor och barn tvingas lämna sina hem utan möjlighet att påverka situationen uppstår inte bara praktiska utan existentiella förluster – av minnen, identitet och tillhörighet. Att återuppbygga livet på en plats blir en del av återhämtningsprocessen vilket understryker behovet av stabilitet och egenmakt i boendelösningar.

För det andra framträder glesbygdens särskilda utmaningar. I mindre kommuner försvåras tillgången till skydd och stöd genom långa avstånd, brist på specialiserade verksamheter, svag anonymitet och av social kontroll. Trygghetsarbetet behöver därför anpassas efter geografiska och sociala förutsättningar för att säkerställa likvärdighet i hela landet.

Vidare visar resultaten att barns rättigheter riskerar att försvagas när boendefrågan hanteras som en tillfällig insats för tak över huvudet. Barnets rätt till kontinuitet, skolgång och trygghet behöver vara styrande i beslut om våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad efter våld, i enlighet med barnkonventionen som svensk lag. Barns återhämtning är beroende av stabila miljöer fria från våld, där trygga relationer och rutiner kan etableras och bevaras.

Ett annat återkommande mönster gäller bristande övergångar mellan kommuner. När kvinnor och barn behöver flytta till en annan kommun för att undkomma våld uppstår glapp i ansvar, insatser och samordning. Behovet av nationella riktlinjer för överlämning, överflyttning och gemensamt ekonomiskt ansvar är tydligt, för att säkerhet och skäliga levnadsvillkor inte ska äventyras av administrativa gränser, vilket ofta är fallet idag.

Studien i den här rapporten pekar på att bostaden är en våldspreventiv infrastruktur och en förutsättning för kvinnors och barns frihet och trygghet, och för social hållbarhet i linje med Agenda 2030. Den sociala hållbarheten i bostadspolitiken kan inte uppnås utan att frågan om könsrelaterat våld inkluderas. Våldets konsekvenser: ekonomiska och sociala, psykologiska och fysiska, följer kvinnor och barn långt efter separationen. Att säkerställa tillgång till stadigvarande bostad är därför en fråga om rättssäkerhet, folkhälsa och samhälleligt ansvar.

Sammanfattning av huvudresultat

- Våldsutsattas tillgång till en trygg och stadigvarande bostad framträdde som central för stabilitet, återhämtning och skydd mot eftervåld efter uppbrott.

- Avsaknaden av lagstadgad rätt till stadigvarande bostad för våldsutsatta innebar att avgörande beslut togs lokalt och att utfallet varierade mellan kommuner.

- Yrkesverksammas och beslutsfattares förutsättningar för samverkan, deras våldskompetens, tolkningar och attityder framstod som avgörande för våldsutsattas tillgång till trygga och stadigvarande bostadsinsatser.

- Parallella och svagt samordnade processer mellan enheter, aktörer och kommuner skapade fragmentering, kunde försena beslut och begränsa våldsutsattas handlingsutrymme och tillgång till trygga boendeförhållanden och stadigvarande bostad.

- Sociala kontrakt, förturer och andra boendevägar användes och tolkades ojämnt mellan kommunerna, vilket kunde innebära oförutsägbara utfall för likartade behov.

- Övergången från skyddat eller tillfälligt boende till egen bostad innebar särskilda hinder och utmaningar som bidrog till att våldsutsatta kunde bli kvar i hemlöshet och tillfälliga boendelösningar under långa perioder.

- När våldsutsatta behövde flytta till en annan kommun präglades processerna av avslag på ansökningar om stadigvarande bostad, administrativ börda för de våldsutsatta och för yrkesverksamma samt av osäkerhet och oförutsägbarhet.

- Våld kunde beskrivas i utredningar utan att dess konsekvenser och risker beaktades i beslut, vilket kunde innebära att våldsutsattas behov reducerades till tillfälligt “tak över huvudet” och att ansvar för bostadslöshet i spåren av våldet och tillgång till en ny stadigvarande bostad lades på den våldsutsatta.

- Ekonomiska konsekvenser av våldet bedömdes olika i olika kommuner: i vissa fall som uteslutningsskäl, i andra som grund för stöd till en stadigvarande bostad.

- Tydlig politisk och organisatorisk styrning, gemensamma mål och formaliserad samverkan framträdde som viktiga för stadigvarande och trygga boende- och bostadsinsatser för våldsutsatta.

- I vissa glesbygdskommuner beskrev yrkesverksamma att hjälpsökande, stöd och insatser till våldsutsatta kunde hindras av svag tillgång till samhällets stöd, bristande anonymitet och tillit till myndigheter, samt av social kontroll och tystnadskultur kring könsrelaterat våld i närsamhället.

- Brister i myndigheters och andra aktörers hantering av skyddade personuppgifter beskrevs kunna öka risken för röjning och upprepade flyttar, med negativa följder för trygghet och kontinuitet.

- Kvinnojourer beskrevs fungera som kunskapsbärare och brobyggare i boendekedjan, men roller, mandat och finansiering var inte alltid formaliserade eller långsiktigt säkrade.

- Sammantaget avgjordes våldsutsattas tillgång till en egen plats samt till trygga och stadigvarande boende- och bostadsinsatser i skärningspunkten mellan regelverk, lokala praktiker och perspektiv på våld samt av marknadsvillkor.

Förklaringar av begrepp

Ordlista

Bodelning
Fördelning av makars eller sambors egendom vid separation, dödsfall eller under äktenskapet.

Boende
Den sociala praktik och det organisatoriska arrangemang som gör det möjligt för en person att leva och över tid vistas någonstans, oavsett om det rör sig om ett skyddat boende, ett tillfälligt andrahandskontrakt, en jourlägenhet eller ett eget kontrakt till en hyresrätt. Begreppet fångar alltså det vardagliga livet i en viss boendeform.

Bostad
Den konkreta fysiska platsen, lägenheten, huset eller rummet, där boendet äger rum. Den juridiskt definierade enhet som kan hyras, ägas eller ställas till förfogande och som omfattas av fastighets- och hyreslagstiftningen.

Fingerade personuppgifter
Innebär att en person har fått medgivande att använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga för att skydda sig mot allvarlig brottslighet.

God kvalitet
Socialtjänstens verksamhet ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Personalen ska ha lämplig utbildning och erfarenhet. Socialnämnden ska fortlöpande och systematiskt följa upp, utveckla och säkra kvaliteten i verksamheten.

Insatser
Begreppet insatser används genomgående i Socialtjänstlagen (2025:400) och omfattar rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp.

Kontaktförbud
Innebär att en person förbjuds att besöka eller på annat sätt kontakta eller följa efter en annan person.

Kvarsittningsrätt
En persons rätt att få bo kvar i den gemensamma bostaden under eller efter en separation. Det är den person som har störst behov av att bo kvar i bostaden som kan ha kvarsittningsrätt.

Rätt
Avser antingen en norm eller rättsregel i det svenska rättssystemet.

Rättighet
Avser en rättighet som kan utkrävas vid domstol, till exempel ekonomiskt bistånd.

Mänskliga rättigheter
Avser de universella, grundläggande rättigheter som alla människor har oavsett kön, etnicitet, religion, nationalitet eller annan status, såsom kvinnors rätt att leva ett liv fritt från våld enligt Istanbul-konventionen eller barnets bästa enligt Barnkonventionen.

Sekretessmarkering
En sekretessmarkering är en anteckning som görs i en handling om det kan antas att den innehåller uppgifter som inte får lämnas ut på grund av sekretess.

Skyddad folkbokföring
En person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelse eller trakasserier på annat sätt kan få medgivande om att bli folkbokförd på en annan folkbokföringsadress än den personen är bosatt på.

Skyddade personuppgifter
Ett samlingsbegrepp för de åtgärder som svenska myndigheter använder för att dölja eller ersätta en persons folkbokföringsuppgifter när det finns allvarliga hot mot dennes liv, hälsa eller frihet. Systemet omfattar tre skyddsnivåer: sekretessmarkering, skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter.

Skyddat boende
Ett boende inom socialtjänsten som tillhandahåller platser för tillfällig heldygnsvistelse tillsammans med individanpassat stöd åt enskilda i behov av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp. Insatsen skyddat boende beslutas av socialnämnden eller av domstol.

Social förtur i bostadskön
Ett beslut, ofta från kommunal bostadskö eller allmännyttigt bostadsbolag att, på rekommendation av socialtjänsten, låta en bostadssökande med trängande sociala eller medicinska skäl gå före i kön och få ett ordinärt förstahandskontrakt med full besittningsrätt. I en del kommuner inkluderas våldsutsatthet som ett socialt skäl till förtur i bostadskön.

Socialt bostadskontrakt
En övergångslägenhet, i vissa fall med möjlighet till förlängning, där kommunen hyr bostaden i förstahand och upplåter den i andrahand till en person eller familj som står långt från den ordinarie bostadsmarknaden, exempelvis på grund av skulder eller låg inkomst. Kontraktet är tidsbegränsat, kopplat till individuellt stöd och saknar besittningsskydd gentemot fastighetsägaren. I många kommuner kan andrahandskontraktet övergå i ett förstahandskontrakt när den bostadssökande uppfyller kraven för att få ett eget förstahandskontrakt.

Socialnämnd
Med socialnämnd, enligt socialtjänstlagen (SoL) eller annan författning avses en nämnd som enligt kommunfullmäktiges beslut ska fullgöra uppgifter inom socialtjänsten. Begreppet socialnämnd används även ofta för den tillhörande förvaltningen – de tjänstepersoner som bereder ärenden och verkställer nämndens beslut.

Socialtjänst
Med socialtjänst avses verksamhet som bedrivs med stöd av följande lagar:
***SoL** – Socialtjänstlagen (2025:400)*
***LVM** – Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,*
***LVU** – Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,*
***LSB** – lag (2024:74) om placering av barn i skyddat boende, eller*
verksamhet som socialnämnden eller Statens institutionsstyrelse ska bedriva enligt lag eller annan förordning. Verksamhet som Statens institutionsstyrelse bedriver enligt skollagen är inte socialtjänst. Tillsyn eller andra uppgifter som Inspektionen för vård och omsorg utför med stöd av SoL är inte heller socialtjänst (SoL).

Förkortningar

Barnkonventionen	Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
BFL	Lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar
BrB	Brottsbalken (1962:700)
Ds	Departementsserien
FN	Förenta Nationerna
FL	Förvaltningslagen (2017:900)
FoL	Folkbokföringslagen (1991:481)
HSLF-FS	Gemensamma författningssamlingen avseende hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel och folkhälsa m.m.
Istanbulkonventionen	Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet
IVO	Inspektionen för vård och omsorg
KL	Kommunallagen (2017:725)
LSB	Lag (2024:79) om placering av barn i skyddat boende
OSL	Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
Prop.	Proposition
RF	Regeringsformen (1974:152)
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SamboL	Sambolagen (2003:376)
SoL	Socialtjänstlagen (2025:400)
SOSFS	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd
SOU	Statens offentliga utredningar
TF	Tryckfrihetsförordningen (1949:105)
ÄktB	Äktenskapsbalken (1987:230)

Definitioner och begrepp

Utöver de begrepp som definierats ovan följer här förklaringar av hur begrepp används i rapporten avseende våld och kön samt platsidentitet och platsförlust.

Könsrelaterat våld – begrepp och definitioner

I denna rapport används begrepp som *våldsutsatt*, *våldsutsatta kvinnor*, *våldsutsatta kvinnor och barn* och *barn som lever med våld i nära relationer* omväxlande för att benämna personer som behövt lämna sina hem på grund av utsatthet för våld. För den som har utövat våldet används begreppen *våldsutövare, förövare* och *tidigare partner*. Det rör sig i huvudsak om kvinnor som utsatts för våld av en närstående man eller partner, eller om barn som utsatts för och levt med en pappas eller bonuspappas våld. I rapporten används också begreppen *könsrelaterat våld, våld i nära relationer*, *mäns våld mot kvinnor* och *utsatthet för våld av en tidigare partner*. Att dessa begrepp används omväxlande är en återspegling av att begreppen delvis överlappar varandra men även fångar specifika fenomen, mönster, insatser och utsatta grupper inom kunskapsområdet och det praktiska fältet. De studier och kartläggningar som rapporten hänvisar till har dessutom olika undersökningsgrupper och syften. Studien utgår från följande definition av våld:

> ”Varje fall av fysiskt, sexuellt, psykiskt eller ekonomiskt våld som utövas inom familjen eller i hemmiljön eller mellan makar eller partner eller före detta makar eller partner, oavsett om förövaren delar eller har delat bostad med brottsoffret eller inte.” (artikel 3 b Istanbulkonventionen)

Personer av olika kön och könsidentitet utsätts för våld i nära relationer och våldet mot kvinnor är särskilt omfattande och har generellt särskilt långtgående konsekvenser (Brottsförebyggande rådet [Brå], 2014; 2024; Skoog Waller & Langeborg, 2018; Walby & Towers, 2018), vilket bland annat synliggörs genom de insatser som våldsutsatta kvinnor och barn är i behov av efter separationen från en våldsutövande partner, inte minst när det gäller boendeinsatser (Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), 2024). Även när könsneutrala benämningar används i den här rapporten avseende våldsutsatta personer handlar det i praktiken till allra största del om våldsutsatta kvinnor och, direkt eller indirekt, deras eventuella barn.

I denna rapport används begreppet *eftervåld* som benämning för olika former av våld, kontroll och maktutövande som förövaren fortsätter att utöva efter separationen. I den här rapporten utgår vi från följande definition för eftervåld baserad på forskning i internationell och svensk kontext (se ex. Crossman et al., 2016; Skoog Waller, 2022; Spearman et al., 2022; Eriksson & Näsman, 2009; Kjellberg, 2023; 2025).

> ”Eftervåld är ett avsiktligt och upprepat utövande av makt och kontroll som en tidigare partner fortsätter att rikta mot den våldsutsatta efter separationen. Det kan ta formen av ekonomiskt eller juridiskt våld, exempelvis skuldsättning, underhållsvägran

> eller yrkanden om umgänge i familjerättsliga processer trots att umgänget inte är tryggt för barnet eller hot, trakasserier, stalkning och fortsatta övergrepp. Våldet förlängs även genom barns kvarvarande utsatthet när vårdnads- och umgängesbeslut ger förövaren fortsatt inflytande. Eftervåldet kulminerar ofta under det första året efter uppbrottet men kan bestå i åratal, särskilt där patriarkala normer och ekonomisk ojämlikhet ger förövaren fortsatt handlingsutrymme." (Skoog Waller, under utgivning)

Sammanfattningsvis berör denna rapport i huvudsak våld i nära relationer och eftervåld som utövas av män mot kvinnor och deras barn.

Rapportens målgrupp, syfte och utformning

Den här rapporten publiceras inom ramen för Nationellt centrum för kvinnofrids (NCK) tvärvetenskapliga forskningsprojekt *En egen plats – stadigvarande boende för våldsutsatta* och redovisar en följeforskningsstudie som genomförts på uppdrag av Länsstyrelsen Gävleborg. Studien har drivits av NCK vid Uppsala universitet i samarbete med Högskolan i Gävle och har utförts i samtliga tio kommuner i Gävleborgs län på uppdrag av Länsstyrelsen Gävleborg och kommunerna i länet. Gävleborgs län består av tio kommuner som tillsammans motsvarar sex av de nio kommungrupper som SKR (2023) använder på nationell nivå: större stad, pendlingskommun nära större stad, lågpendlingskommun nära större stad, mindre stad/tätort, pendlingskommun nära mindre tätort och landsbygdskommun. De tre kommungrupper som saknas är: storstäder, pendlingskommun nära storstad och landsbygdskommun med besöksnäring. Kombinationen ger ett strategiskt tvärsnitt av svenska bostads- och välfärdsstrukturer, vilket gör resultaten analytiskt överförbara även utanför länet. Även om den här rapporten inte gör anspråk på statistisk representativitet identifierar den mekanismer som reflekteras i nationell kontext.

För att främja en helhetsbild innehåller rapporten även material från delstudier som ligger utanför uppdraget avseende följeforskning. Dessa tillägg utgörs av en kunskapsöverblick, en sammanställning av våldsutsattas röster om vägen till stadigvarande bostad samt en översikt av gällande lagstiftning och andra regelverk och dess praktiska applicering.

De empiriska data som redovisas i den här rapporten, såsom enkätsvar, intervjuer och ärendehandläggning, bör läsas i ljuset av att ny lagstiftning tillkommit under studiens genomförande. Bland annat trädde en ny socialtjänstlag i kraft den 1 juli 2025.

Målgrupp

Den här rapporten riktar sig i första hand till yrkesverksamma, beslutsfattare, chefer, politiker och ideellt aktiva, inom områden som berör våldsutsattas tillgång till boende, såsom socialnämnder, socialförvaltning, kvinnojourer, samhällsplanering, allmännytta, privata bostadsbolag, rättsväsende och andra myndigheter som är involverade i stöd och skydd till våldsutsatta. Rapporten riktar sig även till verksamma inom forskning, utbildning och utredning, och kan även vara till nytta för våldsutsatta som är eller har varit i en relation där de utsatts för våld och för deras anhöriga.

Uppdrag, syfte och genomförande av forskningsstudien

I juni 2023 fick NCK uppdrag av Länsstyrelsen Gävleborg att utföra en forskningsstudie för att undersöka hur kommuner i Gävleborgs län arbetar med att utveckla arbetet gällande

boendelösningar för våldsutsatta, för att därigenom bidra till utveckling av riktlinjer och arbetssätt som kan stärka våldsutsattas tillgång till boende och stadigvarande bostad. I uppdraget ingick att undersöka erfarenheter och uppfattningar gällande problem och lösningar bland yrkesverksamma inom de medverkande kommunerna, identifiera hinder och utvecklingsmöjligheter, samt undersöka hur kommunernas lokala riktlinjer och praktiska handläggning förhåller sig till lagstiftning och andra regelverk.

Samtliga tio kommuner i Gävleborgs län medverkade i studien men i varierande grad. Studien genomfördes genom analys av enkätsvar från våldsutsatta som behövt lämna sina hem på grund av våld i nära relationer (delstudie 1), intervjuer i grupp och individuellt med yrkesverksamma inom berörda verksamheter i de medverkande kommunerna såsom socialsekreterare, chefer inom socialförvaltning samt representanter från samhällsplanering, kommunala bostadsbolag och kvinnojourer i de medverkande kommunerna (delstudie 2), undersökning av kommunernas ärendehandläggning (delstudie 3), samt genom sammanställning av lagstiftning och andra regelverk som kommunerna och socialnämnden har att förhålla sig till (delstudie 4).

Under projektets gång medverkade NCK:s forskare vid samverkansmöten inom och mellan kommuner för att föra en kontinuerlig dialog med de medverkande. Uppdraget innefattade även att vid ett tillfälle under projektets gång samt vid projektets avslut hålla större workshop-möten med de medverkande kommunerna där resultat från studien presenterades och diskuterades tillsammans med Länsstyrelsen Gävleborg och de medverkande kommunerna. Uppdraget innefattade även att publicera studiens resultat i denna rapport.

De medverkande kommunernas utvecklingsarbete avseende boende för våldsutsatta samordnades av en projektgrupp vid Länsstyrelsen Gävleborg bestående av Klara Westerlund, samordnare för Länsstyrelsen Gävleborgs uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, Emelie Printz, strategisk samordnare och chefsstöd inom Social välfärd, Gävle kommun och Erika Eklund, samhällsplanerare vid Länsstyrelsen Gävleborg.

Rapporten syftade till att bidra till utveckling av kommunernas arbete avseende boendelösningar för våldsutsatta genom att:

- Identifiera utvecklingsmöjligheter, hinder och framgångsfaktorer i kommunernas arbetssätt, riktlinjer och samverkan över tid,
- Undersöka yrkesverksammas erfarenheter av hur våldsutsattas behov av boende uppfylls, hur olika boendelösningar påverkar våldsutsattas livssituation, samt vilka erfarenheter de har av hinder och möjligheter i arbetet,
- Undersöka hur yrkesverksamma inom kommunerna representerar och resonerar kring problem och lösningar avseende boendeinsatser för våldsutsatta,
- Undersöka hur våldsutsattas behov av och rätt till boende reflekteras i kommunernas lokala riktlinjer och hur regelverk omsätts i praktiken.

Innehåll och områden

Rapporten är indelad i sju delområden:

Del 1: *Kunskapsöverblick – våldsutsattas boendesituation*
En kunskapsöverblick över våldsutsattas boendesituation efter separationen från en våldsutövare.

Del 2: *Metoder och material*
En beskrivning av rapportens undersökningsmetoder, material och forskningsetiska utgångspunkter.

Del 3: *Våldsutsattas röster*
Våldsutsattas röster om att navigera på bostadsmarknad och i myndighetsstrukturer samt om betydelsen av en stadigvarande bostad (delstudie 1).

Del 4: *Perspektiv bland yrkesverksamma och beslutsfattare*
En analys av yrkesverksammas perspektiv på det egna handlingsutrymmet, våldsutsattas behov och rätt till bostad (delstudie 2).

Del 5: *Kommunernas boendeinsatser och ärendehandläggning*
En analys av hur våldsutsatthet beaktas i kommuners utredningar och beslut avseende boendeinsatser (delstudie 3).

Del 6: *Lagstiftning och andra regelverk*
En sammanställning av lagstiftning och andra regelverk vilka våldsutsattas rätt till boende baseras på (delstudie 4).

Del 7: *Diskussion, slutsatser och rekommendationer*
Sammanfattning av studiens huvudresultat, diskussion av resultaten samt presentation av studiens slutsatser och rekommendationer till det praktiska fältet

Del 1

Våldsutsattas möjligheter till tryggt boende efter uppbrottet – en kunskapsöverblick

I det här avsnittet ges en överblick över aktuell kunskap om våldsutsattas boendesituationer i Sverige efter att de behövt lämna sina hem på grund av våld i nära relationer, samt olika faktorer som påverkar våldsutsattas möjligheter till boende och i synnerhet stadigvarande bostad, samt vilken betydelse tillgången till boende kan ha för våldsutsatta som behövt lämna sina hem på grund av våldsutsatthet.

Teoretiska utgångspunkter och förståelseram

Boendefrågans betydelse för att motverka könsrelaterat våld

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer definieras internationellt som ett omfattande samhälls- och folkhälsoproblem samt som en kränkning av kvinnors och barns mänskliga rättigheter (Council of Europe, 2011; World Health Organization [WHO], 2021; Committee on the Rights of the Child, 2011). Ungefär en tredjedel av alla kvinnor i Sverige beräknas någon gång under sin livstid utsättas för våld i en nära relation (Brå, 2024; European Commission, 2024) och 40 procent av alla barn i Sverige beräknas ha utsatts för våld av en vuxen (Jernbro et al., 2023). Våldet har betydande konsekvenser för hälsa, säkerhet och livsvillkor (Brå, 2024, Nationellt centrum för kvinnofrid [NCK], 2014), liksom för samhället i stort, även i form av omfattande ekonomiska kostnader (European Institute for Gender Equality [EIGE], 2021; Ornstein, 2017).

När kvinnor dödas av en man de har eller har haft en relation med är det enligt Socialstyrelsens skade- och dödsfallsutredningar ofta relaterat till brister i samhällets skyddsnät som inneburit att adekvat och skyndsam hjälp uteblivit (Socialstyrelsen 2018; 2022; 2024a). Samtidigt har Sverige förbundit sig att följa flera internationella konventioner och deklarationer för att motverka mäns våld mot kvinnor och könsrelaterat våld i nära relationer, däribland *Kvinnokonventionen* (United Nations [UN], 1979) och *Deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor* (UN, 1993) och *Istanbulkonventionen* (Council of Europe, 2011). Det innebär att Sverige har förbundit sig att utan dröjsmål agera för att bedriva politik, utveckla lagstiftning och vidta lämpliga åtgärder för att våld mot kvinnor ska upphöra.

Något som kan åtgärdas och som har betydelse för våldsutsattas möjligheter att lämna en våldsutövande partner samt för trygghet, hälsa och välmående efter separationen, är att våldsutsatta har en förutsägbar möjlighet till en annan bostad på lång sikt (Goodman et al., 2009; Sullivan et al., 2023a; 2023b; Wemrell et al., 2025). På så vis står bostadsförsörjningen, och samhällets verktyg för att styra den, liksom socialnämnders samverkan i samhällsplaneringen, i centrum för förebyggande och motverkande av könsrelaterat våld, i synnerhet eftervåld, samt

för att mildra konsekvenserna för kvinnor och barn som behövt lämna sina hem på grund av våldsutsatthet.

Platsförlust och platsidentitet i spåren av våld

Genom historien har grupper med mindre makt trängts undan från sina hem och livsmiljöer när ekonomiska, koloniala och patriarkala intressen gjort anspråk på resurser, mark och bostäder i pågående och långvariga fördrivningsprocesser (Bronen & Chapin, 2013; Alfred & Corntassel, 2005). I vår tid synliggörs även liknande mönster i kvinnors erfarenheter av våld och hemlöshet, där sociopolitiska strukturer och ojämlik tillgång till tryggt boende reproducerar maktordningar snarare än bryter dem (Yakubovich et al., 2022; Stulz et al., 2024). Frågor om social rättvisa blir tydliga i vem som ges möjlighet att stanna på en plats och bygga trygghet, och vem som tvingas vidare av strukturella eller ekonomiska skäl (jfr Harvey, 2010). Även i Sverige får dessa globala mönster lokala uttryck, där kvinnors rätt till bostad och trygghet efter våld ofta begränsas av bostadsmarknadens villkor och institutionella gränsdragningar (Wemrell et al., 2025).

I den engelskspråkiga litteraturen har kvinnors påtvingade uppbrott från hemmet beskrivits i termer av *displacement* eller *dislocation*, inte bara som fysisk flytt utan som en samtidig rumslig, social och psykologisk brytning (jfr. Baker et al., 2010). För att tydliggöra fenomenet i svensk kontext använder vi i denna rapport termen *platsförlust*. Med platsförlust menar vi att individen abrupt och med begränsad möjlighet till inflytande förlorar sin plats, vilket inkluderar den vardagliga förankringen i en livsmiljö, hemmet, nätverk och emotionell platsanknytning.

Internationell forskning om könsrelaterat våld visar hur strukturella maktordningar kan reproducera det vi kallar platsförlust, genom att könsrelaterat våld tvingar kvinnor och barn att lämna sina bostäder medan våldsutövaren ofta kan stanna kvar, samtidigt som hyresvillkor och diskriminerande attityder hindrar våldsutsattas tillgång till nya stadigvarande bostäder (Baker et al., 2010). Platsförlust, snarare än enbart den fysiska hemlösheten i sig, kan fördjupa konsekvenser av könsrelaterat våld och öka risken för upprepat våld (Stulz et al., 2024).

Den känslomässiga och minnesbundna förankringen i en miljö är dessutom central för välmående, särskilt efter trauma (Knez et al., 2018). Miljöpsykologisk forskning visar att människors identitet är djupt förankrad i platser där vardagens minnen, relationer och aktiviteter utspelat sig (Knez, 2014; Knez, 2018). Platsidentitet har betydelse för livstillfredsställelse och välmående (Knez & Eliasson, 2017) och när en plats förstörs eller överges har det konsekvenser för upplevelsen av vilka vi är och för vårt välmående (Knez et al., 2018). Små möjligheter att påverka situationen vid en abrupt flykt, som i fall då kvinnor och barn som tvingas fly på grund av våld, innebär ofta en förlust av självbild vilket kan komplicera återhämtningsprocessen efter trauma (jfr. Knez et al., 2018). Det är en av anledningarna till att människor kan beskriva en stark längtan *hem*, även när platsen som är hemma har varit farlig (Woodhall-Melnik et al., 2017).

Stadigvarande bostad för våldsutsatta ur ett socialt hållbarhetsperspektiv

Att säkerställa våldsutsattas tillgång till en trygg och varaktig bostad kan vara centralt för social hållbarhet, eftersom bostadsotrygghet kan förlänga våldets psykiska, ekonomiska och intergenerationella konsekvenser och undergräver möjligheten till fullt samhällsdeltagande (Yakubovich et al., 2022; Klein et al., 2021). Forskning visar att en stabil bostad inte bara minskar risken för upprepad våldsutsatthet utan också förbättrar hälsa, barns vardagliga trygghet och möjligheten till ekonomisk självständighet (Yakubovich et al., 2022; Klein et al., 2021; Ornstein, 2017). Insatser som kombinerar säkra långsiktiga bostäder med traumamedvetet stöd ger bättre resultat för både fysisk säkerhet och psykisk hälsa (Sullivan et al., 2023a; 2023b). Den platsförlust våldsutsatta erfar när de tvingas flytta, ibland långt bort från sin hemkommun, för att därefter under lång tid inte få tillgång till ett eget stadigvarande boende på en stabil plats, kan därmed medföra svåra konsekvenser men skulle även kunna fungera som en förstärkare av våldets konsekvenser (Sullivan et al., 2023a; 2023b; Yakubovich et al., 2022). Kvinnor som saknar stabil bostad rapporterar högre grad av somatiska besvär, högre ångestnivåer och högre grad av fortsatt våldsutsatthet än kvinnor som snabbt får ett tryggt boende (Pavao et al., 2007; Sullivan et al., 2023a; 2023b).

Istanbulkonventionen slår fast att våld mot kvinnor är ett uttryck för historiskt ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män, som lett till mäns dominans, diskriminering av kvinnor och hinder för kvinnors fulla utveckling. I konventionens uppföljning framhåller GREVIO att dessa maktordningar får praktiska konsekvenser för kvinnors tillgång till boende – en central fråga för ett reellt skydd mot våld (Council of Europe 2011; Council of Europe, GREVIO, 2024). Ur ett globalt policyperspektiv knyter frågan även direkt an till Agenda 2030, delmål 5.2 (avskaffa våld mot kvinnor och flickor), delmål 10.2 (främja social inkludering) och delmål 11.1 (säkerställa tillgång till adekvat, trygg och prisvärd bostad). FN:s resolution om de globala målen betonar att hållbara städer och samhällen kräver välfungerande bostadsförsörjning för marginaliserade grupper (United Nations General Assembly, 2015). Rätten till boende kan emellertid försvagas i praktiken genom svaga rättsliga skyddsmekanismer, byråkratiska hinder, marknadslogiker och avsaknad av professionellt stöd i kontakt med rättssystemet (Klein et al., 2021; Sullivan, 2023a; 2023b; Yakubovich et al., 2022). För våldsutsatta kvinnor och barn, som ofta befinner sig i en särskilt utsatt och resursbegränsad situation, innebär detta inte bara brist på faktisk tillgång till bostad utan också begränsade möjligheter att hävda eller kräva sina rättigheter. Empiriska studier har även visat att långsiktiga bostadslösningar för våldsutsatta minskar sociala och hälsoekonomiska kostnader över tid (Sullivan, 2023a; 2023b). Givet de välbelagda och omfattande samhällskostnaderna för könsrelaterat våld tillsammans med de av bostadsinstabilitet, skulle investeringar i långsiktiga bostadslösningar för våldsutsatta kunna ses som centrala för folkhälsa och för en socialt hållbar utveckling i linje med Agenda 2030 (Sullivan et al., 2023a; 2023b; Klein et al., 2021; Dempsey et al., 2011; Yakubovich et al., 2022).

När kvinnor och barn behöver lämna sina hem på grund av våld

Att förlora sitt hem på grund av våld i nära relationer

För våldsutsatta kvinnor kan en hastig flykt från hemmet vara den enda möjligheten att undgå fortsatt våld (Stulz et al., 2024). Efter uppbrottet väntar ofta långa perioder av hemlöshet eller instabila boendeförhållanden vilket rapporterats i såväl internationell forskning som i svensk kontext (Länsstyrelsen Västerbotten, 2022; Pavao et al., 2007; Socialstyrelsen, 2024b; Sullivan et al., 2023a; 2023b; Wemrell et al., 2025). Enligt Socialstyrelsen är våld i nära relationer den främsta bidragande orsaken till hemlöshet bland kvinnor i Sverige (Socialstyrelsen, 2024b). Bostadsinstabilitet, inklusive hemlöshet, till följd av våld i nära relationer har i longitudinell forskning visat sig ha omfattande och varaktiga konsekvenser för kvinnor och barn – konsekvenser som visats kunna mildras betydligt genom stadigvarande bostadsinsatser (Sullivan et al., 2023a; 2023b).

I den svenska kontexten kan svagt stöd från kommuner, perioder av bostadsbrist, höga krav för att erhålla eget hyreskontrakt och ekonomisk utsatthet göra vägen till ett stadigvarande boende lång och snårig (Länsstyrelsen Västerbotten, 2022; Wemrell et al., 2025). Exempelvis kan utsatthet för ekonomiskt våld leda till skuldsättning och låg kreditvärdighet vilket ytterligare kan minska möjligheten att erhålla bostadskontrakt till hyresrätt eller ett bostadslån. Detta kan vara ett betydande hinder eftersom våldsutsatthet påtagligt kan försämra kvinnors ekonomiska situation över tid, inte bara genom skuldsättning utan också genom försvagad position på arbetsmarknaden och lägre inkomster (Adams et al., 2012; Crowne et al., 2011; Tolman & Wang, 2005; Lloyd, 1997; Johnson et al., 2022). Svensk forskning har dessutom visat att kvinnor som har utsatts för våld i nära relationer har försörjningsstöd i högre grad än andra i minst tio år efter uppbrottet (Trygged et al, 2013). För barn kan bostadsinstabilitet, som är en vanlig konsekvens av våld, innebära avbruten skolgång, social isolering och förhöjd risk för psykisk ohälsa (Barnombudsmannen, 2022). Internationella studier pekar på liknande mönster där bostadsinstabilitet efter våld är förknippat med säkerhetsrisker och symtom av posttraumatisk stress (Sullivan et al., 2023a; 2023b). Tillgång till en stadigvarande och trygg bostad framstår av dessa skäl som en förutsättning för återhämtning efter våld samt för att minska risken för fortsatt våldsutsatthet.

Våldsutsattas tillgång till boende och bostad efter separationen

Trots att bostadsstabilitet är en erkänd förutsättning för att lämna våld och för tryggheten efter separationen (SOU 2022:70; Barnombudsmannen, 2022; Baker et al., 2010; Sullivan et al., 2023a) saknar många svenska kommuner tydliga strategier som prioriterar våldsutsatta i bostadsförsörjningen. Nationella kartläggningar visar stora skillnader i rutiner, ansvarsfördelning och tillämpning, vilket innebär att utfallet ofta avgörs av lokala tolkningar och resurser (Jämställdhetsmyndigheten, 2025; Länsstyrelsen Västerbotten, 2022). Socialstyrelsens nationella kartläggning uppskattar att 6 977 vuxna och 4 091 barn vistades minst en natt på skyddat boende under 2023; en tidigare mätning 2018/19 visade cirka 6 500 vuxna och 6 200 barn. Skyddade boenden används i huvudsak av våldsutsatta kvinnor och deras barn, även

om andra våldsutsatta grupper också förekommer (Socialstyrelsen, 2020; Socialstyrelsen, 2024c). När det gäller stadigvarande bostad är socialnämnden skyldig att främja rätten till bostad (6 kap. 5 § SoL). Det kan ske genom olika boendeinsatser i form av ekonomiskt bistånd eller bostad som socialnämnden beviljar en våldsutsatt som inte själv eller på annat sätt kan tillgodose sina behov. Socialnämnden kan ha en skyldighet att bevilja ekonomiskt bistånd till en skälig bostadskostnad (12 kap. 1 § och 12 kap. 7 § SoL) eller erbjuda våldsutsatta lämpligt tillfälligt boende (6 kap. 2 § HSLF-FS 2022:39) och bör erbjuda hjälp att införskaffa en stadigvarande bostad (6 kap. 1 § HSLF-FS 2022:39) om den våldsutsatta har behov av det. I praktiken skiljer sig emellertid kommunernas tolkningar och tillämpningar av dessa regler åt (Länsstyrelsen Västerbotten, 2022). Detta innebär att våldsutsattas tillgång till bostad efter uppbrottet till stor del kan avgöras av villkor på bostadsmarknaden, lokala arbetssätt samt av tillfälliga resurser.

Att fly våld i nära relationer innebär ofta hemlöshet

Mot bakgrund av regelverken och den praktiska kontext som berörs i avsnittet ovan, är övervägandet om att lämna en våldsutövare, för många kvinnor, också ett övervägande om att formellt sett bli *hemlös*, ofta på obestämd tid.

> Socialstyrelsen delar, med utgångspunkt i den europeiska ETHOS-typologin (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion; FEANTSA, 2021), in hemlöshet i *fyra boendesituationer*:
>
> 1. *Akut hemlöshet* – boende i härbärge, jour- eller skyddat boende, vandrarhem eller utomhus/offentliga miljöer.
> 2. *Institutionsvistelse eller boende med stöd* – vistelse på SiS-institution, HVB, LPT/LRV-vård eller Kriminalvården där egen bostad saknas inför planerad utskrivning eller frigivning inom tre månader.
> 3. *Långsiktig boendelösning via socialtjänsten* – tränings- eller försökslägenhet, socialt kontrakt, ”Bostad först” eller annan andrahandslösning med begränsad besittningsrätt.
> 4. *Eget ordnat kortsiktigt boende* – tillfälligt och kontraktslöst boende hos vänner, släkt eller i andra hand utan tryggt kontrakt.
>
> För våldsutsatta kvinnor innebär därmed både vistelse på skyddat boende (situation 1) och tillfällig inneboendelösning eller socialt kontrakt (situation 3 – 4) att de klassas som hemlösa enligt den svenska officiella statistiken.

Särskild utsatthet kan försvaga tillgång till skydd och boende

Tillgången till samhällets stöd, till skyddat boende och till en stadigvarande bostad efter uppbrott från en våldsutövare kan vara särskilt otillgänglig för våldsutsatta som befinner sig i

skärningspunkten mellan flera maktordningar. hbtqi-personer, personer med låg inkomst, migrationserfarenhet, funktionsnedsättning eller tillhörighet till en nationell minoritet kan exempelvis ha en svagare tillgång till stöd och insatser avseende våldsutsatthet och boende. Kommuner har beskrivit att kvinnor med svag ekonomi ofta blir kvar betydligt längre i skyddat boende eftersom de har svårare att få tillgång till stadigvarande bostad (Länsstyrelsen Västerbotten, 2022). Diskriminering kan dessutom förstärka hindren. En studie som genomförts på den svenska hyresmarknaden indikerar att sökande med arabiskt klingande namn får ett mindre inbjudande bemötande och mer begränsad information i kontakt med hyresvärdar än identiskt meriterade sökande med svenskklingande namn (Ahmed & Bandick, 2024). En nationell kartläggning rapporterar dessutom att personer födda i Mellanöstern och Nordafrika oftare upplever diskriminering vid bostadssökande (Boverket, 2021).

Internationell och svensk forskning pekar på att hbtqi-personer, särskilt transpersoner, löper högre risk att utsättas både för partnervåld och för diskriminering vid sökande av skydd och bostad. I sin kunskapsöversikt om hbtqi-personers hjälpsökande lyfter Ovesen och Sörensdotter fram att en betydande del av deltagarna i studierna som ingår i översikten rapporterar att de erfarit att deras könsidentitet eller sexualitet ifrågasatts i kontakt med stödaktörer (Ovesen & Sörensdotter, 2025). I översikten lyfts också osäkerhet kring boende som ett återkommande tema i de samlade studierna, där bristen på hbtqi-kompetenta och inkluderande skyddade boenden samt andra akuta boendelösningar gör att många trans- och queerpersoner inte ges möjlighet att lämna våldsutövaren och därför stannar i otrygga miljöer eller tackar nej till erbjudna platser (Ovesen & Sörensdotter, 2025).

I en rapport beskriver Myndigheten för delaktighet att våldsutsatta personer med funktionsnedsättning oftare än andra möter hinder i tillgång till skyddat boende, bland annat genom bristande fysisk och kommunikativ tillgänglighet, otillräcklig kompetens om både våld och funktionsnedsättning samt korta och svagt samordnade placeringar (Myndigheten för delaktighet, 2025). Rapporten understryker att ett skyddat boende inte räcker i sig, utan att en fungerande boendesituation efter vistelsen måste samordnas mellan flera aktörer. Utslussningen beskrivs som en komplex process som kräver noggrann planering och samverkan mellan berörda aktörer för att bli hållbar.

För kvinnor med missbruk eller beroendeproblematik beskrivs också särskilt svåra hinder för tillgång till tryggt boende och skydd vid separation från en våldsutövare där överföring av information från ursprungskommunen till skyddade boenden beskrivs som särskilt bristfällig (Länsstyrelsen Västerbotten, 2022).

När dessa strukturella faktorer samverkar med platsförlust och ekonomiskt våld, som i sig är sammanflätade med ojämlika maktförhållanden, kan mångbottnade barriärer uppstå mot långsiktig bostadstrygghet där den utsatta kan riskera att hållas fast i en kedja av tillfälliga lösningar, trauma och fortsatt beroende av våldsutövaren. Därmed framgår det att samspel mellan strukturella, sociala och administrativa faktorer kan försvåra en trygg boendesituation och tillgång till stadigvarande bostad efter separation från en våldsutövare, vilket understryker behov av flexibla och inkluderande boendestrategier.

Barnets skydd vid våld - rättslig ram, skyddat boende och umgänge

Barn som lever med våld i nära relationer är brottsoffer med egna rättigheter vilket bland annat framgår av barnkonventionen som sedan 2020 är svensk lag. Enligt SoL har socialnämnden ansvar för att barn som har utsatts för brott, samt deras närstående, får de insatser de behöver. Även barn som har bevittnat våld i nära relationer är brottsoffer (18 kap. 7 § SoL). I och med att barnkonventionen blev svensk lag förtydligades att domstolarna och rättstillämparna ska beakta barnets rättigheter vid avvägningar och bedömningar i mål och beslutsprocesser som rör barn. Inkorporeringen av barnkonventionen i svensk lag skulle också enligt regeringen bidra till att barnets rättigheter synliggjordes och skapa ett barnrättsbaserat synsätt i den offentliga verksamheten (prop. 2017/18:186).

En ny lagstiftning som trädde i kraft den 1 april 2024 innebär att barn som placeras tillsammans med en vårdnadshavare i skyddat boende nu omfattas av ett eget individuellt beslut från socialnämnden (22 kap. 5 § SoL och LSB). Lagen syftar till att tydliggöra barnets rätt till skydd, trygghet och stöd under vistelsen i skyddat boende. Tidigare placerades barn enbart som medföljande utan rätt till individuell bedömning eller uppföljning, vilket innebar brister i tillgång till exempelvis skolgång, hälso- och sjukvård samt psykologiskt stöd (prop. 2023/24:31). Genom att barn nu får ett eget biståndsbeslut för sin placering kan möjligheten till barnanpassade insatser stärkas och samhällets ansvar bli tydligare.

Samtidigt har brister rapporterats av bland andra Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks, 2023). Roks har uttryckt kritik mot att barn i skyddat boende ska omfattas av egna placeringsbeslut. Organisationen varnar för att detta kan leda till att barn placeras hos den våldsutövande pappan, i strid med syftet med skyddat boende, samt att hotet om att barnet sätts i en sådan situation kan avskräcka kvinnor från att söka skydd. Därtill har Roks pekat på att kvinnor i värsta fall riskerar att behöva återvända till den våldsamma partnern för att inte lämna sina barn, vilket kraftigt ökar risken för fortsatt våld. Organisationen har även pekat på risken att socialtjänstens utredningar inte alltid utgår från våldets konsekvenser för barnets vardag och långsiktiga trygghet (Roks, 2023).

När mammor och deras barn lämnar det skyddade boendet börjar ofta en ny utsatthet. Att inte ha tillgång till stadigvarande bostad kan drabba barn särskilt hårt. Om familjen tvingas flytta mellan tillfälliga eller osäkra boendelösningar kan exempelvis barnets behov av utbildning, hälsa och trygghet utmanas, sociala relationer brytas och barnets möjligheter till återhämtning försvåras (Barnombudsmannen, 2022).

En särskilt komplex och riskfylld situation kan uppstå i samband med barns umgänge med en förälder som utövat våld. I fall där mammor och barn lever med skyddade personuppgifter finns risk att eventuella umgängesbeslut från domstol innebär att adresser röjs, vilket kan tvinga familjen att flytta igen (Jämställdhetsmyndigheten, 2023). Denna typ av röjning kan ske i samband med transport till och från umgänge eller genom att våldsutövaren får information genom barnet om dess bostadsort (Jämställdhetsmyndigheten, 2023). I praktiken kan en våldsutövande förälders umgänge med ett barn som lever med skyddade personuppgifter därmed riskera att underminera skyddet och fördjupa utsattheten.

Från och med 1 januari 2025 började reviderade regler om umgänge och barnets bästa i föräldrabalken (FB) att gälla. Barnet har rätt till umgänge med den förälder som de inte bor med, utom när det strider mot barnets bästa (6 kap. 15 § första stycket FB). Barnets bästa innebär att det inte ska ha umgänge med en förälder om det finns risk för att barnet far illa (6 kap. 2 a § andra stycket FB). I riskbedömningen ska hänsyn även tas till om en närstående är utsatt för våld i nära relation. Även om bestämmelserna har reviderats för att stärka barnets skydd kvarstår att riskbedömningar i praktiken är komplexa och att det alltid finns en risk för beslut om umgänge med en våldsutövande förälder.

Det kan tilläggas att barndomen, och särskilt de tidiga levnadsåren, utgör en känslig period då biologiska, psykologiska och sociala erfarenheter formar hjärnans utveckling, stressreglering och lärandeförutsättningar på sätt som har betydelse för hälsa, funktion och livschanser i senare i livet (Hertzman & Boyce, 2010; Black et al., 2017; Heckman & Mosso, 2014). Tidiga påfrestningar kan därmed begränsa senare utveckling i frånvaro av stödjande miljöer och adekvata insatser. Barn som upplevt våld i nära relationer, som lever med pågående eftervåld eller med konsekvenser av våldet, kan drabbas särskilt hårt när bostadsinstabilitet i spåren av våldet hindrar allmän stabilitet och trygghet i vardagen och livet i stort (Gilroy et al., 2016). Frågan om trygga och stadigvarande boendeinsatser för våldsutsatta kan på så vis belysas utifrån barnets bästa enligt barnkonventionen samt utifrån uppfyllnad av barns behov, både av att skyddas från fortsatt våld och att få möjlighet till återhämtning och utveckling i en trygg och stabil miljö.

Kommuners samverkan för att stärka våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad

I en rapport från Länsstyrelsen Västerbotten (2022) redovisas ett uppdrag där länsstyrelserna har kartlagt Sveriges kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta till stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende. Kartläggningen visar att intern samverkan inom socialtjänsten fungerar relativt väl i en majoritet av kommunerna. Samverkan initieras ofta när barn finns i ärendet, men är svagare gentemot enheter för missbruk, beroende och funktionsnedsättning. Flera kommuner har dessutom formaliserade forum för mäns våld mot kvinnor där även polis och kvinnojourer ingår, men bostadsfrågan står inte alltid i fokus där.

När det gäller extern samverkan ges en splittrad bild (Länsstyrelsen Västerbotten, 2022). Majoriteten av länsstyrelserna rapporterar att det i flera eller några av kommunerna i länet finns formaliserade avtal med det kommunala bostadsbolaget, exempelvis avsatta lägenheter eller regelbundna avstämningar, medan andra beskriver mer informella, personbundna kontakter som saknar långsiktighet. Samarbete med privata fastighetsägare framstår som ovanligt, men det finns enstaka avtal där förtur ges till våldsutsatta, bland annat i Gävleborgs län. Civilsamhällets aktörer, som kvinnojourer och stadsmissioner, beskrivs ofta fylla luckorna genom egna nätverk med hyresvärdar.

Samverkan mellan kommuner beskrivs i Länsstyrelsen Västerbottens rapport (2022) som ojämnt utvecklad. Majoriteten av Sveriges kommuner har någon form av samverkan när hotbild på

grund av våld i nära relationer kräver flytt, men omfattning, arbetssätt och metodutveckling beskrivs som oklara.

Kartläggningen visar också att samarbetet ofta är händelsestyrt. När ett enskilt ärende uppstår försöker socialtjänsten ”lösa situationen”, snarare än att följa etablerade rutiner. Exempel på mer strukturerade modeller är emellertid de gemensamma länskompotterna i bland annat Värmland, Gävleborg och Västmanland, där kommunerna samarbetar kring överflyttningar av våldsutsatta inom länet, samt ett nationellt kommunnätverk med överlämningsrutiner för ärenden med allvarlig hotbild.

Utmaningarna i ärenden där våldsutsatta behöver flytta till en annan kommun beskrivs som påtagliga och hänförs till brist på tydliga riktlinjer, olika tolkningar av paragrafer samt otydlighet kring socialtjänstens ansvar vid kommunbyte. Kartläggningen visar att kommuner beskriver hur våldsutsatta ibland ”släpps” av ursprungskommunen och ”dumpas” i mottagarkommunen utan samordnad plan för insatser och långsiktigt stöd. Fenomenet beskrivs i termer av social dumpning, där ursprungskommunen kan ordna en lägenhet i annan kommun och betala några månaders hyra för att sedan överlämna hela ansvaret utan formell ärendeöverföring.

Det betonas att våldsutsatta kvinnor och barn riskerar att stå utan stödinsatser när mottagarkommunens socialtjänst saknar information om hotbild och stödplan, någonting som beskrivs som särskilt allvarligt då barn kan bli utan stöd de behöver. Länsstyrelserna bedömer att fenomenet inte är utbrett, men där det förekommer skapar det betydande kostnads- och säkerhetsproblem för mottagarkommunerna. Erfarenheterna pekar på behov av tydliga överlämningsrutiner, gemensamt kostnadsansvar under övergångsperiod och att skyddade boenden involveras i samverkansavtalen för att säkerställa kontinuitet i stöd och skydd.

Flera av länen rapporterar att kommunerna efterfrågar mer strukturerad samordning, tydligare ansvarsfördelning och rutiner för att säkerställa tillgången till stadigvarande boende.

Samverkansmodeller för att stärka våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad

Det finns flera exempel runt om i landet avseende modeller som kan stärka våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad i praktiken. Hur eller om verktyg implementeras är beroende av hur lokala aktörer tolkar sitt ansvar och samordnar arbetet (Länsstyrelsen Västerbotten, 2022). I tabell 1 nedan sammanfattas tre initiativ från Sverige: ett civilsamhällesdrivet bostadsnätverk i samverkan med hyresvärdar (Unizons Boendebank), ett system för förtur i bostadskön (ÖrebroBostäder) och en kommunöverskridande samverkanslösning (kommer i Västerbotten).

Tabell 1. Exempel på olika former av samverkansinitiativ för att stärka våldsutsattas tillgång till tryggt och stadigvarande boende, med kortfattad beskrivning av arbetssättet.

Modell	Kort beskrivning
Boendebanken, Unizon (Unizon, 2023).	En boendebank där kvinnojourer skickar en förfrågan till en förmedlare, som sedan tar kontakt med den kvinna som är på väg att lämna Unizons skyddade boende. Förmedlaren samlar in och håller ordning på alla underlag, gör en behovsbedömning (till exempel kring hyresnivå och bostadens storlek) och matchar därefter kvinnan med tillgängliga lägenheter. Efter att kvinnan fått en lägenhet fortsätter stöd och kontakt med den ursprungliga kvinnojouren om detta önskas.
Förtur i bostadskön, ÖrebroBostäder (ÖBO) (SKR, 2021)	ÖBO specificerar i sina regler för social förtur i bostadskön att personer som utsatts för våld eller hot om våld från närstående prioriteras. Som krav anges att den sökande ska ha varit folkbokförd i Örebro kommun i minst två år och att våldsutsatthet ska vara dokumenterad och styrkt, i första hand av socialtjänsten.
Nationellt kommunnätverk för överflyttning av ärenden mellan kommuner (Länsstyrelsen Västerbotten, 2022)	Ett nationellt kommunnätverk som samverkar i ärenden där den våldsutsatta inte kan bo kvar i sin ursprungskommun på grund av allvarlig hotbild. Nätverket följer överenskomna arbetssätt för samverkan kring ärenden och överflyttning mellan kommuner.

Faktorer som försvårar våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad

Samtidigt som tillgång till trygga och stabila bostadsförhållanden är särskilt viktiga för kvinnor och barn som förlorat sina hem på grund av våld (se ex. Baker et al, 2010; Klein et al, 2019; Sullivan et al., 2023a, 2023b) föreligger omständigheter som försvårar just våldsutsattas boendesituation och tillgång till stadigvarande bostad. Det handlar bland annat om eftervåld som kan hindra våldsutsattas möjligheter att stanna i sin kommun, om skyddsinsatser som förutsätter att den våldsutsatta flyttar från sin ursprungskommun, om ekonomiskt våld som kan hindra den utsattas möjlighet att få ett eget bostadskontrakt, och om bristande hantering av skyddade personuppgifter. I det här avsnittet beskrivs eftervåld, ekonomiskt våld och skyddsinsatser (skyddat boende och skyddade personuppgifter).

Eftervåld – våld som fortsätter efter separationen

Separationen från en våldsutövande partner innebär inte nödvändigtvis att våldet upphör (Spearman et al., 2022; 2023). Tvärtom kan separationen följas av att våldet eskalerar och antar nya former som våldsutsatta ofta beskriver som svårare än det tidigare våldet i relationen (Kjellberg, 2023; Skoog Waller, 2022; Vikander et al., 2024). Eskalerat våld i samband med separationen, liksom pågående eftervåld innebär att det ofta är riskfyllt för den våldsutsatta att stanna i sitt hem om hon bor med förövaren (Skoog Waller, under utgivning). Av den anledningen behöver många våldsutsatta skyndsamma boendeinsatser, ibland i form av skyddat boende, och en förutsägbar möjlighet att erhålla en annan stadigvarande bostad (Länsstyrelsen Västerbotten, 2022; Wemrell et al., 2025).

Eftervåld behöver inte ta formen av fysiskt våld utan handlar ofta om att förövaren hittar nya vägar att nå den utsatta när den direkta tillgången till henne begränsas (Skoog Waller, under utgivning). Det kan exempelvis ske genom att förövaren använder rättssystemet, myndigheter, ekonomi och digitala plattformar i det fortsatta våldet (Bruno et al., 2025; Fernqvist et al., 2023; Skoog Waller, 2022). Förövaren kan använda brister i samhällets skyddsnät och sina juridiska rättigheter i domstol eller andra myndighetsprocesser för att vidmakthålla kontrollen och skada den tidigare partnern, vilket i praktiken begränsar den utsattas handlingsutrymme och möjligheter att gå vidare (Björnholt, 2021; Skoog Waller, 2022; Skoog Waller, under utgivning). Internationell forskning har visat att det är vanligt att kvinnor fortsätter att utsättas för våld efter uppbrottet från en förövare (Spearman et al., 2022) Samtidigt rapporterar svenska kvinnor en omfattande utsatthet för våld från tidigare partner (Westerstrand et al., 2022). Nedan följer en lista med exempel på eftervåldets uttryck, indelade i kategorier som i praktiken ofta är flytande och överlappar varandra.

Eftervåldets dimensioner

I listan nedan följer en kategorisering av olika former eller kontexter för eftervåld, med exempel på handlingar eller taktiker som dessa kan innefatta.

- Förföljelse, övervakning, trakasserier och hot (på engelska *stalking*) – systematisk övervakning, fysisk eller digital förföljelse, hot eller trakasserier i digitala miljöer eller genom sms-/telefonkontakt, ryktesspridning eller förtal på sociala plattformar och i andra offentliga miljöer, fysiska och psykiska ofredanden (Belfrage & Strand, 2009; Spearman, 2022)

- Ekonomiskt och materiellt våld – att undanhålla pengar eller egendom som tillhör den tidigare partnern eller barnen, sabotera deras tillhörigheter eller den gemensamma bostaden, förhala bodelning, att utebli med underhåll eller insistera på ett oskäligt äktenskapsförord, eller ekonomisk utpressning (Bruno et al., 2025; Fernqvist, et al., 2023; Riksrevisionen, 2025a; Stylianou, 2018. Läs mer på sidan 23)

- Systemrelaterade taktiker (*paper abuse*) – upprepade stämningar och civilrättsliga processer baserade på påhittade överträdelser för att tvinga fram fortsatt kontakt eller ekonomisk belastning, eller manipulation och exploatering av brister i myndigheters och domstolars rutiner, vilket gör att institutioner ibland oavsiktligt förlänger och förstärker eftervåldet (Miller & Smolter, 2011)

- Fortsatt fysiskt eller sexuellt våld – övergrepp som exempelvis kan ske i hemmet, genom överfall eller i samband med umgänge. I värsta fall kan våldet vara dödligt (Enander et al., 2021; Spearman et al., 2022)

- Barns utsatthet för eftervåld – att använda gemensamma barn för att utöva press, inkräktande och skada (Kjellberg, 2023; 2025; Skoog Waller, 2022; Vikander et al., 2024). Barns långsiktiga skydd från fortsatt våld avgörs ofta i civilrättsliga mål avseende vårdnad, boende och umgänge, där tidigare kartläggningar har visat att riskbedömningar avseende våld brister (Jämställdhetsmyndigheten, 2022). Domstolar har ofta beslutat att barn ska ha fortsatt umgänge med en förälder trots uppgifter om våld (Jämställdhetsmyndigheten, 2022). I vissa fall finns en risk att barn förs och hålls kvar utomlands eller att våld utövas i samband med umgänge

Ekonomiskt våld och ekonomiska konsekvenser av våld

Ekonomiskt våld innefattar handlingar genom vilka en våldsutövare tar makt över eller förstör den utsattas ekonomi genom att de hindrar en person från att förvärva, använda eller behålla ekonomiska resurser (Postmus et al., 2012). Tidigare eller pågående ekonomiskt våld identifieras som en barriär för utsattas möjligheter att gå vidare och att erhålla en stadigvarande bostad efter separationen (Bruno, 2025; Postmus et al., 2012; Riksrevisionen, 2025a). Det ekonomiska våldet kan framstå som subtilt, med uttryck och konsekvenser som ökar gradvis och som begränsar den utsattas ekonomiska trygghet och självständighet (Postmus et al., 2012; Skoog Waller, under utgivning). Oavsett är dess effekter ofta djupgående då förövaren genom ekonomisk kontroll, exploatering och sabotage kan undergräva den utsattas stabilitet och trygghet på kort och lång sikt och hennes möjligheter att uppfylla sina egna och eventuella barns grundläggande behov (Bruno, 2025; Fernqvist, et al., 2023; Postmus et al., 2012). Detta kan ske genom ekonomisk kontroll, till exempel att ta kontroll över inkomster och bankkonton; inkomstsabotage, till exempel att hindra henne från att arbeta; eller genom ekonomisk exploatering, till exempel att ta lån eller krediter i hennes namn men använda pengarna för egen konsumtion (Adams et al., 2008). För att förstå våldsutsatta kvinnors situation, i synnerhet deras möjligheter att lämna relationen och till ett tryggt liv efter separationen, behöver det ekonomiska våldet beaktas (Riksrevisionen, 2025a).

Efter separationen kan våldsutsatta ha omfattande skulder, belastad kredithistorik, sakna sparade medel och kan ha behövt lämna alla sina ägodelar till följd av våldet, vilket kan försvåra

möjligheten att få hyreskontrakt eller bolån (Postmus et al., 2012; Riksrevisionen, 2025a). Vid sidan av ekonomiskt våld har kvinnor dessutom generellt en svagare position på bostadsmarknaden (Grander et al., 2025; Wemrell et al., 2025).

Det ekonomiska våldet kan även pågå efter separationen i form av eftervåld (Bruno et al., 2025; Fernqvist et al., 2023). Detta kan ske genom att våldsutövaren vägrar betala underhåll, förhalar bodelning eller använder rättsliga processer som maktmedel (Tegler et al., 2023; Riksrevisionen, 2025a). Välfärdssystemet kan oavsiktligt förstärka denna maktutövning, särskilt när kvinnor tvingas till direktkontakt med våldsamma tidigare partners kring ekonomiska frågor (Tegler et al, 2023; Skoog Waller, under utgivning).

Ekonomiskt våld kan ha betydande effekter på kvinnors hälsa och livskvalitet, och är förknippat med depression, ångest och PTSD (Stylianou, 2018; Wemrell et al., 2025), men också med långvarig bostadsosäkerhet, kronisk fattigdom och social marginalisering (Björnholt et al., 2019; Sullivan, 2023a; 2023b).

Det ekonomiska våldets dimensioner

- *Ekonomisk kontroll* (Adams et al., 2008; av Postmus et al., 2012) – våldsutövaren begränsar och kontrollerar den utsattas tillgång till ekonomiska medel samt beslut kring ekonomi. Det kan innefatta att hindra insyn i familjens ekonomi, att utestänga den utsatta från inflytande över köp och utgifter, eller tvinga offret att redovisa kvitton för varje inköp. Det kan till exempel handla om att förövaren tar kontroll över offrets bankkonto, undanhåller pengar eller begränsar tillgången till nödvändigheter som mat, kläder och mediciner. Genom ekonomisk kontroll skapar förövaren ett ekonomiskt beroende och underordning hos den utsatta.

- *Ekonomisk exploatering* (Adams et al., 2008; av Postmus et al., 2012) – våldsutövaren utnyttjar eller förstör den utsattas ekonomiska resurser för egen vinning. Det kan handla om avsiktliga beteenden som syftar till att sabotera den utsattas ekonomi eller kreditvärdighet. Förövaren kan exempelvis ta lån i den utsattas namn, låta bli att betala gemensamma räkningar och därigenom skuldsätta den utsatta, eller spendera pengar avsedda för hushållets nödvändiga utgifter på egna intressen. Här innefattas även stöld av den utsattas egendom, att spela bort gemensamma tillgångar eller vägra bidra till familjens försörjning. Som konsekvens kan den utsatta får sin ekonomi raserad eller tvingas bära skulder som förövaren orsakat.

- *Inkomstsabotage/sysselsättningssabotage* (Adams et al., 2008; av Postmus et al., 2012) – våldsutövaren kan hindra eller störa den utsattas möjligheter att skaffa och behålla en egen inkomst. Detta innefattar att aktivt sabotera den utsattas anställning eller chans till arbete, till exempel genom att direkt eller indirekt hindra henne från att gå till jobbet eller delta i utbildning, tvinga henne att säga upp sig, dyka upp på hennes arbetsplats på sätt som stör hennes arbete eller utsätta henne för hot och våld som gör det omöjligt att

sköta ett arbete. Inkomst- och sysselsättningssabotage kan leda till att den utsatta både på kort och lång sikt blir ekonomiskt beroende av förövaren.

Ekonomiskt eftervåld

Ofta är det ekonomiska våldet i relationen och det ekonomiska eftervåldet sammanflätat (Skoog Waller, under utgivning; (Stylianou, 2018; Wemrell et al., 2025). Våldsutövaren kan vägra att betala underhållsbidrag för gemensamma barn (Fernqvist et al., 2023) eller utnyttja rättssystemet för att förhala ekonomiska uppgörelser (Riksrevisionen, 2025a). Våldsutövaren kan använda ekonomiska medel för fortsatt kontroll efter separationen, bland annat genom att fördröja bodelning, undanhålla underhåll och utnyttja regelverk och myndighetsprocesser för att skuldsätta eller ekonomiskt destabilisera den utsatta (Riksrevisionen, 2025a; Fernqvist et al., 2024). Ett konkret exempel är när förövaren vägrar betala av på gemensamma lån efter separationen, vilket tvingar kvinnan att ensam hantera skulderna för att inte få betalningsanmärkningar. Ekonomiskt eftervåld omfattar även att trakassera den utsatta ekonomiskt via myndigheter, till exempel genom att utan grund anmäla henne för bidragsfusk eller systematiskt och utan grund väcka talan i civilrättsliga mål där den utsatta själv behöver stå för juridiska omkostnader (jfr. *paper abuse* i Miller & Smolter, 2011). Därigenom kan våldsutövare genom ekonomiskt våld och eftervåld hålla kvinnan, och eventuella barn, i en utsatt och underordnad position av beroende långt efter separationen (Bruno et al., 2025).

Bodelning som arena för ekonomiskt eftervåld

Bodelningsprocessen har i Sverige visat sig kunna fungera som en arena för ekonomiskt eftervåld. Genom att förhala eller fördyra uppdelningen av egendom efter en separation kan förövaren behålla kontroll och utöva fortsatt ekonomisk press mot kvinnan. Både Äktenskapsbalken (ÄktB) och Sambolagen (SamboL) saknar bestämmelser för när bodelningsförfarandet ska vara avslutat. Avsaknaden av en bortre tidsgräns för när bodelningsförfarandet ska vara genomfört möjliggör för en obstruerande part att dra ut på processen och skapa stora kostnader (Riksrevisionen, 2025a). Dessa kostnader delas i regel mellan parterna (17 kap. 7 § andra och tredje stycket ÄktB och 26 § SamboL), vilket innebär att kvinnor med begränsad ekonomi riskerar att skuldsättas eller tvingas avstå från sina rättmätiga anspråk för att undvika fortsatt ekonomisk utarmning. Till skillnad från ÄktB finns det dock en preskriptionsregel i SamboL. En sambo måste begära bodelning inom ett år från det att samboförhållandet upphörde (8 § andra stycket SamboL). Överskrids tidsgränsen går möjligheten till att begära bodelning förlorad. Det kan därutöver finnas möjlighet för våldsutövaren att kräva nyttjanderättsersättning. Om domstolen beslutar att den våldsutsatta ska få bo kvar i bostaden kan våldsutövaren kräva nyttjanderättsersättning samtidigt som han förhalar processen, vilket ökar hennes ekonomiska sårbarhet. Det är bara i SamboL som det regleras en rätt till nyttjanderättsersättning. Domstolen kan i vissa fall på yrkande av den ena sambon besluta att den som bor kvar i hyres- eller bostadsrätten ska betala

nyttjanderättsersättning (31 § första stycket SamboL). I övrigt följer rätten till nyttjanderättsersättning av praxis.

Vikten av myndigheters kunskap har betonats för möjligheten att identifiera att det handlar om ett systematiskt mönster där våldsutövaren använder kontroll över ekonomiska resurser som medel för att utöva och upprätthålla makt snarare än om isolerade ”bråk om pengar” (Riksrevisionen, 2025a; Stylianou, 2018). Bodelningen förlänger ofta den utsattas kontakt med förövaren, vilket kan möjliggöra fortsatt psykisk press och subtilt tvång.

Den statliga utredningen *Stärkt skydd för den som vill separera – nya regler om bodelning och betänketid* (Dir. 2024:107) har tillsatts av Regeringen för att se över regelverk kring betänketid och bodelning. Utredningens förslag ska presenteras senast 15 december 2025 och omfattar bland annat möjligheten att avskaffa eller korta betänketiden vid våld, effektivisera bodelningsprocesser och utreda ekonomiskt stöd till parter som är utsatta.

Ekonomiskt våld och bostadsfrågan – strukturella utmaningar i Sverige

I en rapport från Jämställdhetsmyndigheten beskriver Wemrell et al. (2025) hur förövare genom rättsliga taktiker, ekonomiskt våld, bostad och försörjning som maktmedel fångar kvinnor, särskilt ensamstående mammor, i ett system av ekonomiskt eftervåld. Förövaren kan fördröja bodelning, undanhålla underhåll eller skuldsätta kvinnan, medan statliga regelverk och bristande samordning mellan myndigheter oavsiktligt förstärker hans kontroll. Bostaden framträder som en central maktpunkt i rapporten, där kvinnans möjligheter till trygghet, försörjning och egen plats undergrävs av både marknadsstrukturer och våldets följder. Rapporten efterlyser ett tydligare erkännande av ekonomiskt våld som en självständig våldsform samt reformer som stärker kvinnors ekonomiska handlingsutrymme genom bostadspolitik, arbetsmarknadsstöd och myndighetssamverkan som tar höjd för våldets ekonomiska dimensioner.

I en annan rapport från samma år konstaterar Riksrevisionen (2025a) genom en omfattande granskning att myndigheternas skydd för våldsutsatta kvinnor som drabbats av ekonomiskt våld är svagt, fragmenterat och otillräckligt integrerat i lagstiftning samt jämställdhets- och våldspreventiva strategier. Riksrevisionen konstaterar att statens insatser mot ekonomiskt våld i nära relationer ligger långt ifrån behovet genom att frågan inte har integrerats i de nationella riktlinjerna mot mäns våld mot kvinnor och genom att myndigheterna saknar tydliga mandat och resurser. I lagstiftningsarbetet beaktas sällan potentiella risker för ekonomiskt våld, vilket skapar luckor i regler kring e-legitimation, krediter, underhåll och bodelning som förövare kan exploatera. Avsaknad av samordning och begränsad kunskap inom rättsväsende och förvaltningsmyndigheter gör dessutom att denna våldsform sällan utreds eller lagförs, trots Istanbulkonventionens tydliga åtaganden. Resultatet är otillräckliga insatser för att förebygga ekonomiskt våld, otillräckligt skydd och stöd för utsatta kvinnor och barn, en ofta kvarstående skuldbörda och tillkommande hinder för att lämna den våldsutövande partnern.

Ojämställdhet på bostadsmarknaden

I en rapport framtagen på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten visar Grander et al. (2025) att bostadsmarknaden är könat ojämlik. Män är överrepresenterade i ägt boende, och kvinnor, särskilt ensamstående mammor, i hyresrätt med högre boendeutgift i relation till inkomst. Efter separation bor män med barn oftare kvar i småhus eller bostadsrätt, medan kvinnor och deras barn i högre grad flyttar till hyrt och mer osäkert boende. Skillnaderna mellan inrikes- och utrikesfödda är större än de genomsnittliga skillnaderna mellan kvinnor och män, men könsgapet blir tydligt bland ensamstående föräldrar. Rapporten pekar också på att skatte-, finans- och bostadspolitiken sedan de senaste decennierna systematiskt gynnat ägt boende och försvagat det sociala skyddsnätet, vilket slår särskilt hårt mot låginkomsttagare och ensamstående mammor och riskerar att låsa dem i ekonomiskt beroende.

Skyddsinsatser vid våld i nära relationer

I Sverige är det i praktiken sällsynt med insatser för att flytta på och hindra våldsutövares möjligheter att söka upp bostaden (Länsstyrelsen Västerbotten, 2022), något som beskrivits återspegla ett perspektiv som utgår från att kvinnan, den våldsutsatta, ska lämna snarare än att våldet ska lämna (Coates & Wade, 2016). När personer, till allra största del kvinnor och barn, behöver lämna sin bostad på grund av att de utsätts för våld av en närstående blir möjligheten till en ny, trygg plats den grund på vilken resten av tillvaron och livet kan återbyggas. I samband med och efter separationen kan våldsutsatta vara i behov av skyddsinsatser såsom placering på skyddat boende, kontaktförbud eller skyddade personuppgifter (Socialstyrelsen, 2024). I detta avsnitt beskriver vi kort olika skyddsinsatser och ger exempel på hur de är relaterade till våldsutsattas boendesituation och tillgång till stadigvarande bostad efter separationen från en våldsutövare.

Skyddat boende

Ett skyddat boende är ett boende inom socialtjänsten som tillhandahåller platser för tillfällig heldygnsvistelse tillsammans med individanpassat stöd åt enskilda som är i behov av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp (9 kap. 6 § SoL). Skyddade boenden drivs i huvudsak ideellt av kvinnojourer men drivs även av privata utförare och av kommuner (Socialstyrelsen, 2024c). Enligt Socialstyrelsens nationella kartläggning vistades 6 977 vuxna och 4 091 barn minst en natt i skyddat boende under 2023, vilket innebär en ökning av vuxna men en minskning av medföljande barn jämfört med föregående mätning (Socialstyrelsen, 2024c).

Det krävs tillstånd från IVO för att privaträttsliga organ eller fysiska personer yrkesmässigt ska få bedriva skyddat boende (26 kap. 1 § SoL). Kommuner och regioner som bedriver skyddat boende är skyldiga att anmäla det till IVO innan verksamheten påbörjas (26 kap. 2 § SoL).

Förändrade villkor och variation i utförande av skyddat boende

Skyddat boende i Sverige har historiskt drivits främst av ideella kvinnojourer. Under 2010-talet förändrades landskapet genom ökad upphandling, där kommuner i allt större utsträckning köpte platser från externa leverantörer. Detta öppnade för privata, vinstdrivna aktörer och ledde samtidigt till att flera kommuner etablerade egna skyddade boenden inom socialtjänsten. Redan i slutet av 2010-talet drev privata företag en betydande del av landets skyddade boenden för våldsutsatta vuxna (Ekström & Hvenmark, 2022). Den senare lagändringen, som från den 1 april 2024 kräver tillstånd från IVO för att bedriva skyddat boende, kan förstås som ett försök att reglera denna marknad och stärka kvalitet och rättssäkerhet, särskilt för barn. (Jämställdhetsmyndigheten, 2022; Lauri & Lauri, 2023; Lauri et al., 2023; Prop.2023/24:31). Utvecklingen har skapat vad som beskrivs som en kvasimarknad där idéburna aktörer fortfarande är centrala, men där driftsformerna numera fördelas mellan ideell, privat och kommunal regi med växande dominans för privata bolag (Ekström & Hvenmark, 2025; Länsstyrelserna, 2022; Socialstyrelsen, 2024c). Forskning har beskrivit ett heterogent fält avseende säkerhet, personalresurser och boendeform. Svaret på vad som indikerar att ett skyddat boende har hög kvalitet är emellertid inte entydigt (Ekström & Hvenmark, 2022).

Socialstyrelsen har betonat att kvaliteten i skyddat boende inte kan reduceras till fysiska säkerhetsarrangemang. Myndigheten pekar på behovet av uppföljning av stödinsatsernas innehåll och resultat för både vuxna och barn, kontinuitet i stödet under och efter vistelsen samt att den enskildes behov faktiskt tillgodoses (Socialstyrelsen, 2024c). Svensk forskning har samtidigt beskrivit hur kvalitetsbegreppet och förutsättningarna för stöd till våldsutsatta förändrats när fältet omformats. Det betonas att kvalitetskrav avseende evidens, kostnadseffektivitet och formell kompetens kan innebära ett förbiseende av relations- och helhetsorienterade stöd, som varit bärande inom kvinnojourernas boenden, samtidigt som bilden är splittrad avseende vad kvalitet i skyddat boende är (Ekström & Hvenmark 2022; 2025). Det har även belysts att ideella kvinnojourers långvariga kompetens och normkritiska värdegrund utgör svårersättliga resurser, men kan trängas tillbaka av olika orsaker, såsom bristande finansiering och avslag på ansökningar om tillstånd att driva skyddat boende (Arnell et al. 2023). Forskning visar också en förskjutning av diskursen där privata aktörer etablerar sig med marknadsnarrativ om effektivitet och valfrihet, medan jourrörelsen betonar politisk förändring och könsmaktsperspektiv (Lauri & Lauri, 2023; Lauri et al., 2023). Svensk forskning avseende skyddade boenden ger sammanfattningsvis bilden av ett fält i förändring där kommersiella logiker och brister i reglering kan underminera helhetsorienterat stöd samt pekar på behov av tydliga kvalitetskriterier, stabil finansiering och bevarad idéburen kompetens.

Barn i skyddat boende

Barn som placeras i skyddat boende befinner sig i en komplex situation. De bär på erfarenheter av att leva med en förälders eller annan närståendes våld samtidigt som de hanterar separationen från sin bostad, skola och kompisrelationer. I den situationen kan trygghet, begriplighet, relationen till den trygga föräldern, fortsatt skolgång, professionellt stöd och en barnanpassad

miljö förstås som betydande för deras återhämtning och välbefinnande (Barnombudsmannen, 2022; Jämställdhetsmyndigheten, 2023).

Från 1 april 2024 gäller en ny bestämmelse i SoL som betonar barnets rätt till en egen insats i form av skyddat boende, förutsatt att barnet placeras tillsammans med en myndig vårdnadshavare som har beviljats insatsen skyddat boende (22 kap. 5 § SoL). Bestämmelsen kräver samtycke från båda vårdnadshavare för placering i skyddat boende, vilket ska säkerställa att barns rättigheter beaktas vid myndighetsbeslut. Saknas samtycke från den vårdnadshavare som barnet inte ska placeras med kan rätten ändå besluta att barnet ska placeras i skyddat boende (1 kap. 1 § LSB). Att barnet får ett eget beslut syftar bland annat till att stärka barnets rättigheter under placeringen. Tidigare utredningar pekar på att praktisk implementering av barncentrerat stöd, i synnerhet samordning mellan socialtjänst, skola och hälso- och sjukvård, har varit bristfällig och skilt sig kraftigt mellan olika kommuner (SOU 2017:112). Brist på rutiner för att säkra skolgång har också lyfts fram där en stor del av Sveriges kommuner saknade etablerade rutiner för att omedelbart ordna skolplats för barn i skyddat boende (Ds 2020:16). Konsekvensen har blivit att barnen kan ha missat veckor av undervisning, vilket påverkat skolprestationer såväl som social samvaro.

Kontaktförbud

Kontaktförbud är ett viktigt verktyg i det omedelbara skyddet för våldsutsatta. Nya bestämmelser i lagen om kontaktförbud trädde i kraft 1 juli 2025, vilka innebär en presumtion för kontaktförbud efter allvarliga brott i nära relationer, en möjlighet att skydda vittnen och införandet av otillbörlig övervakning som grund för förbud (prop. 2024/25:123). Tidigare lades huvudsakligen vikt vid tidigare brottslighet i riskbedömningar. I den nya bestämmelsen betonas att en mer nyanserad riskbedömning behövs och en avvägning ska göras även mot andra omständigheter som till exempel risken för framtida brott, förföljelse, otillbörlig övervakning, allvarliga trakasserier eller påtryckningar mot målsägande att inte vittna (1 § lagen om kontaktförbud).

Åklagares riskbedömningar har dominerats av tidigare brottslighet, vilket ger en snäv tolkning av ”särskilda omständigheter” (Åklagarmyndigheten, 2020). Restriktiv praxis leder ofta till att kontaktförbud inte beviljas eller att handläggningstider drar ut, vilket tvingar våldsutsatta till egna säkerhetsstrategier som byte av bostad, telefonnummer eller identitet. Bristande samverkan mellan polismyndighet, socialtjänst och ideella organisationer har pekats ut som avgörande hinder för effektivt skydd (Riksrevisionen, 2025b).

Skyddade personuppgifter

Antalet personer med skyddade personuppgifter – sekretessmarkering, skyddad folkbokföring eller fingerade personuppgifter – har fördubblats under det senaste decenniet och en stor del av de som har skyddade personuppgifter är kvinnor eller barn (Jämställdhetsmyndigheten, 2022).

- *Sekretessmarkering* (5 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen) innebär att Skatteverket gör en anteckning på handlingen som utlöser sekretessprövning innan adressuppgifter lämnas ut. Beslutet omprövas årligen och kräver dokumenterad hotbild.

- *Skyddad folkbokföring (16 §–17 b § folkbokföringslagen)* döljer den faktiska bostadsadressen i folkbokföringsregistret och ersätter den med Skatteverkets postadress. Åtgärden beviljas när det finns särskilda skäl att anta risk för brott eller allvarliga trakasserier och förutsätts stärka skyddet.

- *Fingerade personuppgifter (Lag (1991:483) om fingerade personuppgifter)* innebär att en person får helt ny identitet, inklusive nytt personnummer. Beslut fattas av Polismyndigheten och används endast i exceptionella fall; 4–6 ärenden beviljas ett normalår.

Sammanfattad lägesbild och studiens möjliga bidrag

Sambanden mellan våldsutsattas boendesituation och säkerhet samt möjlighet till återhämtning och autonomi framstår som en röd tråd genom stödsystemet för våldsutsatta kvinnor och barn. Samtidigt som förebyggande av upprepat våld, säkerhet och skyddsinsatser bygger på att våldsutsatta lämnar sin bostad och i vissa fall sin kommun, erbjuder nuvarande system inte förutsägbart stöd eller lättillgängliga insatser för att garantera våldsutsattas tillgång till en ny stadigvarande bostad. Istället kan utsatthet fördjupas när konsekvenser av våld och fortsatt ekonomiskt våld samverkar med strukturella faktorer som försvårar våldsutsattas tillgång till bostad, till ekonomisk återhämtning och till trygga livsvillkor. För att förstå och beskriva våldsutsattas boendesituation, och i synnerhet deras tillgång till stadigvarande bostad efter separationen från en våldsutövare, krävs ett helhetsperspektiv som omfattar flera områden. Frågan behöver belysas utifrån lagstiftning och samordning på nationell nivå, kommuners samhällsplanering och riktlinjer för bostadsförsörjning, socialtjänstens praktiska handläggning i ärenden som berör boendeinsatser för våldsutsatta, yrkesverksammas erfarenheter och perspektiv, och som bärs av våldsutsattas egna röster om vad de behöver och vilken betydelse samhällets gensvar har för deras livsvillkor i frågor som rör boende och bostad.

Del 2

Studiens metod och genomförande

I genomförandet av studien som presenteras i den här rapporten har flera metoder använts för att undersöka våldsutsattas boendesituation, möjligheter till stadigvarande boende efter separationen från en våldsutövare samt de faktorer och processer som tillsammans avgör dessa frågor.

Valet att närma oss frågorna genom *metodtriangulering* grundas i att en helhetsbild av ämnets komplexitet kräver belysning ur flera perspektiv, däribland rättsvetenskap, socialt arbete, samhällsplanering och psykologi, tvärprofessionell samverkan och våldsutsattas erfarenheter av att möta eller sakna samhällets stöd i boendefrågor. Genom att undersöka olika material kan kontraster och överensstämmelser analyseras mellan våldsutsattas och yrkesverksammas formuleringar av problem och lösningar, samtidigt som bilden breddas genom sammanställning av gällande lagstiftning och andra regelverk och undersökning av hur dessa regelverk appliceras och hur våldsutsattas rätt *görs* i praktiken baserat på kommunernas ärendehantering. Nedan följer beskrivningar av de metoder som har använts i var och en av delstudierna (1–4).

Geografisk kontext

Forskningsstudien som presenteras i den här rapporten är indelad i fyra delstudier. Två av delstudierna (delstudie 2 och 3) baseras på data som samlats in i Gävleborgs län – en geografiskt avgränsad kontext som samtidigt till stor del återspeglar den nationella bostadsstrukturen i Sverige, även om vissa specifika utmaningar som storstadskommuner möter inte reflekteras i materialet. Gävleborgs län rymmer en större stad, flera pendlings- och landsbygdskommuner samt en mindre stad (se en demografisk överblick i Tabell 2). Enligt den senaste officiella statistiken har länet 284 558 invånare och en befolkningstäthet på 16 invånare per km^2, vilket ligger strax under riksgenomsnittet 25,8 invånare per km^2 (Statistiska centralbyrån [SCB], 2024). I Bostadsmarknadsenkäten 2025 anger en av länets kommuner (Nordanstig) bostadsunderskott, fyra bedömer sig vara i balans och fem rapporterar överskott (Länsstyrelsen Gävleborg, 2025). De medverkande kommunerna utgör inte ett representativt tvärsnitt för Sveriges kommuner med avseende på faktorer som berör bostadsstruktur och boendeförsörjning. Emellertid representeras sex av nio kommungrupper enligt SKR:s kommungruppsindelning (SKR, 2023). De tre kommungrupper som saknas i länet är: storstäder, pendlingskommun nära storstad och landsbygdskommun med besöksnäring. Resultaten i rapporten kan därmed identifiera mekanismer som kommer till uttryck även i kommuner i andra län och som har relevans på nationell nivå.

Tabell 2. Demografisk överblick över kommunerna i Gävleborgs län (Ekonomifakta, 2023; Ekonomifakta, 2024).

	Gävle	*Sandviken*	*Hudiksvall*	*Bollnäs*	*Söderhamn*
Invånare	103 838	38 360	37 528	26 243	24 545
Medianinkomst	334 725 kr	317 945 kr	322 590 kr	301 421 kr	302 210 kr
Högutbildade	30,2%	21,9%	26,5%	21,5%	19,3%
Arbetslöshet	9,3%	9,9%	6%	9,5%	10,1%
	Ljusdal	**Ovanåker**	**Hofors**	**Nordanstig**	**Ockelbo**
Invånare	18 445	11 341	9 281	9 262	5 715
Medianinkomst	302 447 kr	306 789 kr	321 894 kr	296 338 kr	294 492 kr
Högutbildade	19,2%	18,8%	16,3%	19,1%	19,3%
Arbetslöshet	7%	7,3%	8,3%	6,6%	7,7%

Delstudie 1: Enkät

En enkät utformades för att undersöka sambanden mellan våldsutsattas boendesituation (med fokus på stabilitet över tid, personligt inflytande och social närhet) och våldsutsattas platsidentitet, välbefinnande, hälsa samt uppfyllelse av psykologiska behov. Denna rapport presenterar en inledande analys av fritextsvar som samlades in när enkätstudien fortfarande pågick. Syftet var att undersöka och synliggöra våldsutsattas perspektiv på boendeinsatser. De resultat som presenteras här utgörs av citat från fritextsvar.

Deltagare och procedur

För enkätstudien användes ett antal tillvägagångssätt för rekrytering. Inledningsvis rekryterades deltagare via Sveriges nationella stödtelefon Kvinnofridslinjen, som drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet. När någon, som uppfyllde studiens inklusionskriterier (kvinna, över 18 år med erfarenhet av våld i en tidigare relation), ringde till stödlinjen gavs kort information om projektet samt en webblänk för att nå mer information där de själva kunde välja att delta via den angivna länken. Denna metod resulterade i en låg svarsfrekvens. Som en följd av detta publicerades enkäten i stället öppet på Kvinnofridslinjens webbplats, kompletterad med information i sociala medier och rekryteringen fortsatte därifrån.

Material och analys

Enkäten bestod av frågor uppdelade under 11 avsnitt; till exempel *bakgrundsfrågor*, *frågor om våld*, *barnutredningar och familjerätt* och *boendeinsatser*. För denna rapport är det uteslutande data från frågeavsnitten om våld och boendeinsatser som presenteras. För att undersöka deltagarnas erfarenheter av våldsutsatthet användes formuläret *Frågor om våld* (Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer, 2020) som validerats i svensk kontext. Detta formulär består av sju frågor som berör olika typer av våld (psykiskt, fysiskt och sexuellt våld).

Inför denna studie har vi anpassat formuläret genom att addera fler konkreta exempel på hur olika våldsformer kan ta sig uttryck samt inkluderat frågor om ytterligare våldsformer, såsom ekonomiskt våld. Frågebatteriet för boendeinsatser utvecklades baserat på information som framkom i en pilotstudie under projektets inledande fas.

Under ett frågeavsnitt i enkäten om boendeinsatser ställdes inledningsvis frågan om deltagarna, till följd av våldsutsatthet, haft ett behov av att flytta från sitt hem. De som svarade "Ja" på denna fråga (totalt 50 av 150 deltagare) dirigerades vidare till ytterligare frågor rörande boendeinsatser och deras erfarenheter kring detta. I denna rapport presenteras en analys av enkätsvar från de 50 kvinnor som uppgav att de haft ett behov av att flytta på grund av våld i nära relationer. En tematisk analys (Braun & Clarke, 2006) användes för att systematiskt analysera insamlade data. Syftet var att identifiera återkommande mönster och teman i fritextsvaren. Denna metod gjorde det möjligt att synliggöra och förstå våldsutsattas perspektiv och erfarenheter – en central referenspunkt i denna rapport som till största del bygger på undersökning av yrkesverksammas perspektiv och rättsvetenskaplig analys.

Delstudie 2: Intervjuer med yrkesverksamma

Delstudie 2 byggde på enskilda intervjuer och fokusgruppsintervjuer med yrkesverksamma med syfte att undersöka kommunernas utvecklingsarbete gällande stadigvarande boende till våldsutsatta. Detta för att identifiera utvecklingsmöjligheter, hinder och framgångsfaktorer avseende kommunernas riktlinjer och arbetssätt, samt hur de medverkande kommunerna tolkade uppdraget att tillgodose våldsutsattas behov av stadigvarande boende. Datainsamlingen, inklusive projektets pilotstudie, pågick från våren 2024 till våren 2025.

I varje kommun hade studien en kontaktperson med en samordnande roll i frågor gällande våld i nära relationer. Kontaktpersonerna i respektive kommun samordnade fokusgruppen i den egna kommunen. I några kommuner var det personer inom forskargruppen som i stället samordnade fokusgruppintervjun. På grund av de skiftande strukturerna för boende- och stödinsatser i olika kommuner ansågs det fördelaktigt att en lokal samordnare skötte intervjukallelserna. Detta kunde i en högre utsträckning säkerställa att rätt yrkesverksamma fick en förfrågan om deltagande, då den lokala samordnaren med större träffsäkerhet än forskargruppen kunde bedöma lämpligheten. Fokusgruppintervjuer genomfördes i sju av tio kommuner i Gävleborgs län. I de tre kommuner där intervjuer inte kunde genomföras berodde det på svårigheter att komma i kontakt med personer som kunde samordna fokusgruppintervjun.

Varje intervjutillfälle (fokusgruppsintervjuer och enskilda intervjuer) varade i ungefär två timmar, och totalt genomfördes 14 fokusgruppintervjuer. I en av kommunerna genomfördes tre intervjuer. Detta berodde på att det under de första två intervjuerna framkom information som motiverade en ytterligare intervju med personer i ledande befattningar i kommunen. I en kommun kunde endast en intervju genomföras. I de övriga fem deltagande kommunerna genomfördes två fokusgruppintervjuer. Inför varje intervju tillfrågades yrkesverksamma från en

rad aktörer, däribland socialtjänsten, polisen, kvinnojouren, samhällsplanering och det kommunala bostadsbolaget.

Efter genomförandet av fokusgruppintervjuer genomfördes även individuella intervjuer med utvalda personer som deltagit i någon av de tidigare fokusgruppintervjuerna. Individuella intervjuer kunde även genomföras med personer som inte deltagit i någon fokusgruppintervju om personen eller aktören fått en förfrågan om deltagande i en fokusgruppintervju men inte haft möjlighet att delta.

Analys

De flesta intervjuer genomfördes av två personer från forskargruppen (projektledare och forskningsassistent). Detta arbetssätt möjliggjorde reflekterande samtal mellan intervjuledarna efter varje intervju vilket bidrog till överblick och till analysen av det insamlade materialet. Analysarbetet pågick under hela projektperioden. En första analys, som fokuserade på de inledande fokusgruppintervjuerna, presenterades under hösten 2024. Efterföljande intervjuer möjliggjorde en djupare analys, vilket ledde till att nya teman och insikter framträdde.

Samtliga intervjuer spelades in och transkriberades ordagrant[1]. Genom en tematisk analys (se till exempel Braun & Clarke, 2006), undersöktes hur yrkesverksamma kan bidra till att säkerställa ett stadigvarande boende för personer utsatta för våld i nära relationer. Analysen har syftade till att identifiera perspektiv hos de yrkesverksamma, återkommande och framträdande svårigheter, komplexa utmaningar och framgångsfaktorer som de yrkesverksamma mötte i sitt arbete. Genom att tillämpa den tematiska analysmetoden har vi systematiskt kartlagt och beskrivit dessa aspekter.

Delstudie 3: Socialnämndens ärenden

Syftet med delstudie 3 var att kartlägga hur ofta olika former av boendeinsatser – skyddat, tillfälligt och stadigvarande boende – faktiskt beviljats eller avslagits i ärenden där våld aktualiseras och att belysa *vilka problemrepresentationer* som möjliggör respektive förhindrar att våldsutsatta får tillgång till tryggt boende, och i synnerhet stadigvarande bostad, i socialnämndernas praktik.

Samtliga tio kommuner i Gävleborgs län ombads att lämna ut handlingar (ansökningar, utredningar, beslut) i ärenden där *våld i nära relation* uttryckligen nämnts i någon del av dokumentationen och där sökanden ansökt om någon form av boendeinsats under perioden 1 januari 2022–31 december 2024. Begäran från forskningsprojektet preciserade att både ärenden

1 Transkriberingar av intervjuer genomfördes med hjälp av en tjänst för maskinell transkription med AI-stöd som tillhandahölls av Nationella Akademiska Infrastrukturen för Superdatoranvändning i Sverige (NAISS), delvis finansierad av Vetenskapsrådet genom anslagsavtal nr 2022–06725.

som gällde den våldsutsatta och ärenden som gällde våldsutövare skulle ingå. Åtta kommuner besvarade begäran inom angiven tidsfrist på 12 veckor innan dataanalys påbörjades och levererade 416 ärenden (nästan tre fjärdedelar från länets största kommun, vilket speglar dess befolkningsstorlek).

I flera kommuner var antalet ansökningar under den tvååriga perioden anmärkningsvärt lågt, och i vissa fall var ansökningar om stadigvarande boende nästan obefintliga. En bidragande orsak till detta skulle kunna vara att skiftande organisation och arbetssätt mellan kommunerna kan ha påverkat våldsutsattas hjälpsökande och benägenhet att söka boendeinsatser. Med andra ord är det inte givet eller troligt att andelen ansökningar i en kommun speglar hur stort behovet av insatser är. För vissa kommuner var begäran dessutom tydlig och enkel att besvara, medan den för andra behövde preciseras ytterligare eller adresseras vidare till specifika avdelningar.

Kommunerna avidentifierade de begärda handlingarna innan överlämning genom att maskera samtliga personuppgifter och adressuppgifter. Forskargruppen tilldelade varje ärende ett löpnummer och registrerade meta-data: kommun, datum för ansökan och beslut, typ av insats som sökts (akut boende, tränings-/övergångsbostad, socialt kontrakt, förtur till ordinarie bostadsförmedling), beslutsutfall samt eventuella skriftliga motiveringar. Baserat på bearbetningen urskildes tre former av boendeinsatser: skyddat boende, tillfälligt boende, stadigvarande bostad.

Analys

Analysen genomfördes i två steg:

1. *Deskriptiv sammanställning* – beräkning av ansöknings- och beviljandefrekvenser per kommun samt fördelningen mellan olika insatstyper. På så vis kunde kommuner med *hög* respektive *låg* beviljandegrad av stadigvarande boende identifieras.

2. *Kvalitativ djupanalys* – upprepade närläsningar gjordes av samtliga ärenden följt av en tematisk analys där citat från den kommun som beviljade högst andel stadigvarande boende (63 %, $n = 54$) och den som beviljade lägst (8 %, $n = 38$) presenteras för att illustrera hur bilden av *problemet* kan skilja sig mellan kommuner och vilken betydelse det kan ha i praktiken för våldsutsattas möjlighet till boende och bostad.

Två forskare läste inledningsvis materialet var för sig och gjorde öppna, induktiva kodnoteringar. Kodschemat diskuterades och reviderades i en reflexiv process (Braun & Clarke, 2021). Därpå sorterades koderna i preliminära teman som beskrev hur socialsekreterarna representerade det centrala problemet – exempelvis *”akut hot mot liv och hälsa”*, *”ansvar för sin egen ekonomi”* eller *”samma för alla”* – och vilka logiker som användes för att motivera beviljande respektive avslag. I tematiseringen lades ett särskilt fokus på hur problemformuleringar och lösningsförslag konstrueras inom ramen för socialtjänstens handlingsutrymme. För att systematiskt synliggöra dessa konstruktioner använde vi Bacchis kritiska policyansats *What’s the Problem Represented to be?* (WPR). Tre av Bacchis sex guidande frågor användes som ett analytiskt raster:

1. Vilket fenomen framställs som det egentliga problemet?
2. Vilka antaganden och normer ligger inbäddade i denna problembeskrivning?
3. Vilka lösningar blir därmed legitima – och vilka utesluts?

Kombinationen av induktiv kodning och det deduktiva WPR-raster möjliggjorde en *abduktiv* analys där mönster som först identifierades på textnivå senare kopplades till övergripande idéer. Temana diskuterades iterativt i forskargruppen tills konsensus om tolkningen uppnåddes.

Deltudie 4: Rättsligt material

I delstudie 4 används rättsdogmatisk metod. Det innebär att innehållet i gällande rätt utreds genom studier av rättskällor. De rättskällor som har använts är författningar, såsom lagar och Socialstyrelsens föreskrifter. Därutöver har icke bindande rättskällor använts vid tolkning av författningarnas innehåll, såsom Socialstyrelsens allmänna råd, förarbetsuttalanden och praxis. Valet av det rättsliga materialet har avgränsats till vad som är relevant utifrån studiens övriga resultat, såsom enkätsvar, intervjusvar och dokumentation från socialnämndernas ärendehandläggning av boendeinsatser till våldsutsatta.

Det rättsliga materialet har legat till grund för analys av resultaten från enkätsvar, intervjuer med yrkesverksamma i Gävleborgs län och dokumentation av ärenden. Analysen syftar till att undersöka både hur gällande rätt tillämpas och vilka rättsliga hinder som kan föreligga för våldsutsatta att få tillgång till en stadigvarande bostad. I delstudien kopplas exempel på våldsutsattas och yrkesverksammas perspektiv utifrån studiens empiriska data till den gällande rätten. Delstudien belyser även vilka möjligheter våldsutsatta i Gävleborgs län har till bostad i relation till kommunernas bostadsförsörjningsansvar, hur socialnämnderna kan förbättra kvaliteten i verksamhet och det förstärkta hyresrättsliga skyddet för våldsutsatta.

Forskningsetiska aspekter

Inom forskningsprojektet ställdes höga krav på forskningsetik då oaktsamhet skulle kunna medföra risker för deltagare, särskilt för personer som besvarade enkäten och för personer som förekommer i kommunernas ärendehandläggning. Forskningsetiska riktlinjer följdes noggrant, all data säkerhetsklassificerades, och projektet beaktade särskilt konfidentialitet samt korrekt behandling och lagring av data för att minimera riskerna. Forskningsprojektet *En egen plats – stadigvarande boende för våldsutsatta* har prövats och godkänts av Etikprövningsmyndigheten.

För personer som besvarade enkäten kunde deltagandet leda till särskilda risker kopplat till psykiskt mående då frågorna i enkäten berörde våldsutsatthet och konsekvenser av våldet. I forskningspersonsinformationen fanns kontaktuppgifter till forskargruppen och information om att forskningsprojektet kunde hjälpa till att förmedla kontakt till en lämplig stödmottagning eller en annan lämplig instans om deltagaren uttryckte ett behov av detta. Informationen

innehöll även uppgifter om studiens syfte och genomförande, hur data hanteras och lagras samt att det var frivilligt att delta och att det var möjligt att avbryta sitt deltagande när som helst. Innan det var möjligt att besvara enkäten behövde deltagare besvara en fråga kring huruvida de samtyckte till att delta i studien. Endast deltagare som besvarade jakande på denna fråga kunde besvara resterande delar i enkäten.

För yrkesverksamma kunde frågorna upplevas som känsliga, men de skulle besvaras utifrån deras yrkesroll. Även här fick intervjupersonerna kontaktuppgifter till forskargruppen och information om att forskningsprojektet kunde förmedla vidare kontakt vid behov av stöd. De yrkesverksamma som deltog i studien fick information om projektets syfte, genomförande, och hur forskningsdata och personuppgifter skulle hanteras. Informationen klargjorde även att deltagandet var frivilligt och kunde avbrytas när som helst. Samtliga deltagare lämnade informerat samtycke och hade möjlighet att ställa frågor till forskarna både före, under och efter intervjuernas genomförande. Inga känsliga personuppgifter samlades in i intervjuerna med yrkesverksamma.

Hantering av ärenden från verksamhetsregister kunde innebära integritetsintrång. Här hanterades riskerna genom att forskningsdata lagrades och hanterades konfidentiellt och i enlighet med säkerhetsklassificeringen. Direkta personuppgifter såsom namn och personnummer maskades av kommunerna innan mottagandet och hanterades således inte av forskargruppen.

Resultat

I den här delen av rapporten följer studiens resultat presenterat i fyra separata delar:

Del 3: *Våldsutsattas röster om bostadens betydelse och samhällets stöd*
Våldsutsattas röster om att navigera bostadsmarknad och myndighetsstrukturer samt om betydelsen av en stadigvarande bostad

Del 4: *Perspektiv bland yrkesverksamma och beslutsfattare*
En analys av yrkesverksammas perspektiv på det egna handlingsutrymmet, våldsutsattas behov och rätt till bostad.

Del 5: *Kommuners bedömningar av ansökningar om boendeinsatser till våldsutsatta*
En analys av hur våldsutsatthet beaktas i kommuners utredningar och beslut avseende boendeinsatser.

Del 6: *Lagstiftning och andra regelverk*
En sammanställning av lagstiftning och andra regelverk vilka våldsutsattas rätt till boende baseras på.

Del 3

Våldsutsattas röster om bostadens betydelse och samhällets stöd

I den här delen av rapporten presenteras en tematisk analys av öppna textsvar från 50 kvinnor som har behövt flytta på grund av utsatthet för våld i nära relationer (Delstudie 1). Enkätstudien startade under våren 2025 och ingår i projektet *En egen plats – stadigvarande boende för våldsutsatta.* Enkätsvaren har lyfts in i denna rapport för att synliggöra våldsutsattas perspektiv som en viktig referensram. I enkäten har våldsutsatta kvinnor besvarat frågor om vilken hjälp de har fått från samhällets sida avseende tillgång till boende, hur de har upplevt stödet och hur väl stödet har mött deras behov. Genom en tematisk analys har tre övergripande teman identifierats. Dessa fångar centrala erfarenheter av att under kris behöva organisera och ta stort ansvar för tillgången till stöd:

- *Att fly våld på eget ansvar*
- *Att navigera ett fragmenterat system*
- *Vägar fram*

Ovanstående teman fångar våldsutsattas erfarenheter av att behöva organisera sitt eget stöd i svårnavigerade och oförutsägbara strukturer, i skeden av svår stress, potentiell fara och i vissa fall ambivalens inför beslutet att lämna våldsutövaren. Enkätsvaren belyser även behov av stärkt stöd, i synnerhet avseende tillgång till stadigvarande boende. Varje tema illustreras med citat från deltagarna för att synliggöra både individuella röster samt mönster och utmaningar i mötet med samhällets stödinsatser och aktörer.

Att fly våld på eget ansvar

Detta tema rör våldsutsatta kvinnors erfarenheter av att själva försöka hitta en ny bostad efter separationen. Processen beskrevs som pressad och svår att överblicka, ofta utan konkret stöd från samhället. Ett återkommande mönster var upplevelsen av att stödinsatser från socialtjänst eller andra myndigheter varit otillräckliga, sena eller helt uteblev.

> ”Letade med stor kraft, på alla sätt. Jag hade ingen kö-placering i staden och kände ingen förutom en ny vän. Det var stor bostadsbrist, svårt få boende. Men jag kunde till slut inte flytta in planerat datum pga. han stämt mig och kunde inte prioritera det med allt som behövde ordnas i stämningen. Jag fick stå med dubbla hyror/avgifter i tre månader nu, lånat av en vän, har inte råd själv.”

Citatet illustrerar hur deltagarna ofta själva hade tvingats hitta boende utan konkret stöd från myndigheter, vilket ledde till att de hölls kvar i en otrygg och exponerad situation, och

förstärkte riskerna som kom med separationen från våldsutövaren. Bostadsfrågan blev för deltagarna en akut fråga att hantera parallellt med andra processer och den kris det innebar att lämna en våldsutövande partner.

> ”Jag var livrädd vid flytten från mannen och höll allt hemligt tills han tjuvlyssnade och fick reda på det. Då förstod jag att det inte kommer bli bra om jag inte får lägenheten men socialtjänsten sa bara att dom inte var en bostadsförmedling och enligt sambolagen har jag rättighet att bo kvar och har jag inte råd med hyran som är 15 000:-/månad på min lägenhet så får jag söka en billigare.”

Deltagarna beskrev att de till stor del på egen hand hade behövt lösa sin bostadssituation trots risker för fortsatt våld. I brist på stöd från socialtjänsten blev de beroende av stöd från familj, vänner och bekanta.

> ”Till slut hittade jag en lägenhet på egen hand, men då måste de ha möte ifall jag fick hyra den, för hyran var lite för dyr, det tog två veckor innan de hade möte. Vi trängde in oss (barn, två katter och en hund) i ett litet sovrum som fungerade som förråd, hos en kompis ett tag, men fick flytta runt och sova på en soffa både här och där innan de bestämt att vi fick ta lägenheten.”

Deltagarnas beskrivningar ger tillsammans bilden av att de tilldelades ett stort eget ansvar för att få tillgång till bostad trots ekonomiska svårigheter, bostadsbrist och en ibland kaotisk vardag. I frånvaro av tillräckligt stöd kring bostadssituationen försvårades etableringen i en trygg och varaktig bostad. De gavs ansvar att själva lösa situationen trots att de befann sig i påfrestande processer, i en vardag som präglades av risk och eftervåld. Det framgår även att det som beskrevs som en underlåtenhet att hjälpa från socialtjänstens sida, också upplevdes som ett svek som ytterligare belastade deras livssituationer.

Att navigera ett fragmenterat system

Deltagarna beskrev en lång och riskfylld väg mot en eventuellt stadigvarande bostad. Citaten illustrerar hur stödet från olika samhällsaktörer präglades av bristande samordning, långa och oförutsägbara processer och ibland riskfyllda råd. Det ger bilden av att en sammanhållen stödstruktur saknats.

> ”Socialtjänsten har inte ens frågat hur vi mått. De började bolla ansvaret emellan två socialtjänster för vem som skulle ta ansvar för oss när vi flytt. Medans hade vi ingenstans att ta vägen, och samtidigt tyckte en socialsekreterare på en kommun att vi kunde gå tillbaka till honom vi flytt från, tills vi fått en egen lägenhet (han hade jagat mig med kniv, misshandlat grovt, den dagen jag packade väskan och gick).”

Beslut och bedömningar i frågor om bistånd och boende upplevdes som oförstående och förminskande. Osäkerheten förstärkte otryggheten i ett redan utsatt läge. Bedömningar kunde variera, inte bara mellan kommuner, utan också mellan representanter i samma kommun.

> ”Socialtjänsten förstod inte allvaret i det hela, jag fick fixa allt själv. Jag tog kontakt efteråt med socialnämndens ordförande och påtalade hur vi blivit behandlade när vi flytt och hon sa att så fick det inte gå till, (att de hänvisar en att gå tillbaka till förövaren och att man ska behöva vänta två veckor på besked om man får ta lägenhet eller ej).”

En deltagare pekade på att det saknas tydlig lagstiftning på nationell nivå vilket innebär att den hjälp våldsutsatta har möjlighet till skiljer sig stort beroende på vilken kommun hon befinner sig i. Upplevelsen av rättsosäkerhet återkom i flera av de våldsutsattas berättelser. Oförutsägbarheten, som fortsatte trots att våldsutsatta lämnat förövaren och kämpade för att landa i en trygg situation innebar frustration, känslor av hopplöshet och fortsatt utsatthet.

> ”Att ha ramlagar inom detta är helt förkastligt, kommuner gör som de vill, utifrån kunskap och ekonomi, målet som ska uppnås tolkar de godtyckligt. Att man i Sverige 2025 kanske får hjälp eller kanske inte någon hjälp alls beroende på vilken kommun man bor i är skrämmande. Att man dessutom är förhindrad att söka hjälp någon annanstans än i din hemkommun är under all kritik. Detta får folk att ta sitt liv! Vadå skydd, socialtjänst!?”

Deltagarnas erfarenheter belyser behovet av sammanhållet, förutsägbart och snabbt stöd till boende, i synnerhet till en stadigvarande bostad, och beskriver samtidigt hur deras möjligheter till trygghet och stabilitet äventyrades när dessa behov inte möttes. Det framgår att otydliga och oförutsägbara system begränsade de utsattas handlingsutrymme, samtidigt som stort ansvar lades på dem att lösa sin situation. På så vis var det svårt för de våldsutsatta att planera sin tillvaro och att göra avvägda beslut, i situationer som redan var svåra på grund av våldets konsekvenser, pågående eftervåld och parallella myndighetsprocesser. Sammantaget ges bilden av att bristfälligt stöd var en återkommande erfarenhet som bidrog till fortsatt utsatthet snarare än säkerhet, trygghet och handlingsutrymme.

Vägar fram

Målet om en egen, trygg bostad framstod som både centralt och svårtillgängligt. Flera av de våldsutsatta beskrev vad de hade behövt efter att de lämnat sitt hem på grund av våld. Deltagarna uttryckte behov av helhetslösningar och rättvisa mellan kommuner, samt erkännande av våldsutsattas särskilda situation. En del av dem gav konkreta förslag och önskemål om förbättrade stödinsatser.

> ”Det behövs insatser för att ta bort förövare från hemmet, när de är misstänkta så att de direkt inte kan gå nära de misstänkt utföra våld mot. Om de inte blir dömda, det blir ord mot ord. Då bör

> barnets rädsla styra. Att de får bo hos den förälder de är trygg med. Fortsatt ska inte den som misstänks ha utsatt någon få umgås med dem, även om det inte blir en dom. Barnets perspektiv och känsla först. Skydd till kvinnor viktigt med. Till exempel genom att den som inte blev dömd behöver gå i uppföljningssamtal och terapi. Gärna där empati tränas."

Flera deltagare uttryckte en önskan om att förövaren skulle flyttas i stället för dom själva. De gav uttryck för upplevelsen att systemen tenderade att anpassas efter förövarens rättigheter snarare än den utsattas behov av trygghet.

> "Hade önskat att förövaren tvingats flytta och inte jag. Och att det gällt för lång tid, inte 6–12 månader, utan år så att sannolikheten för att han stannar och etablerat sig på ny ort varat."

En deltagare beskrev systemen som rigida och önskade mer flexibla system. Flera kvinnor uttryckte att de blivit bollade mellan olika myndigheter och nekade akut hjälp, trots konkret hotbild, och att de upplevde en förlängning av våldet snarare än ett skydd från det.

> "Jag förstår verkligen inte hur det kan se ut som det gör i Sverige. Vi har ju ratificerat Istanbulkonventionen redan 2014! Det är en mänsklig rättighet att leva ett liv utan våld! Jag har rätt att leva ett värdigt liv. Jag förstår inte hur våra system kan vara så rigida, man behöver se individen och våga använda systemen lite flexibelt inte bara se begränsningarna och systematiskt stänga alla ute som inte passar in i regelverket. Var är det holistiska seendet? Lever vi inte i ett västland? Alla har samma rätt till hjälp oavsett var i landet man bor."

Deltagarnas svar synliggör en rad behov som går bortom ett "tak över huvudet": stabilitet, helhet och förutsägbarhet, samt validerande bemötande och möjlighet till delaktighet. En del av dem uttryckte att de skulle ha kunnat återhämta sig snabbare med rätt stöd och insatser.

Delstudien visar sammanfattningsvis att vägen till eventuell trygghet efter förlusten av bostad och plats till följd av våld, i hög grad präglades av ansvarsförskjutning och ojämlikhet. Kvinnorna, som alla behövt lämna sina hem på grund av våld, beskriver hur stödsystemen ofta förstärkte otrygghet och exponering för fortsatt våld snarare än att motverka den. Bristande samordning, tillfälliga insatser och svagt erkännande av våldets konsekvenser skapade en fortsatt instabilitet som för många blev en förlängning av våldet. Samtidigt framträder en tydlig vilja till återuppbyggnad och egenmakt: kvinnorna uttrycker en längtan efter återtagande, delaktighet och rättvisa. I deras röster formuleras därmed inte bara behov, utan konturerna av en våldsinformerad bostadspolitik, där kvinnors och barns trygghet efter bostadsförlust orsakad av våld i nära relationer, ses som en rätt, inte som en möjlig och tillfällig insats.

Del 4

Perspektiv bland yrkesverksamma och beslutsfattare

Detta avsnitt presenterar resultat från gruppintervjuer med beslutsfattare och yrkesverksamma från olika myndigheter och verksamheter i sju kommuner i Gävleborgs län (Delstudie 2). Intervjuerna genomfördes kommunvis i två omgångar: ett inledande intervjutillfälle och ett uppföljande intervjutillfälle.

Resultat från respektive tillfälle, inledande intervjuer samt uppföljande intervjuer, presenteras nedan. Därefter följer exempel från kommuner som provat arbetssätt för att erbjuda förövare en annan bostad och på så vis möjliggöra för den våldsutsatta att stanna i sitt hem.

Totalt genomfördes 14 gruppintervjuer med totalt 50 deltagare samt 8 individuella intervjuer med totalt 8 deltagare. De som medverkade i intervjuerna representerade olika enheter inom socialtjänsten, kvinnojour, allmännyttiga bostadsbolag, samhällsplanering och polis. I texten benämns även beslutsfattare som *yrkesverksamma*. Bland de som benämns som yrkesverksamma ingår även ett fåtal praktiker som representerar sina verksamheter genom ideellt arbete.

Inledande intervjuer: Kartläggning av utvecklingsområden

De inledande intervjuerna genomfördes under våren 2024 och syftade till att identifiera hinder, möjligheter och utvecklingsområden i kommunernas arbete med boendelösningar för våldsutsatta kvinnor och barn. Beslutsfattare och yrkesverksamma från sju kommuner medverkade i de inledande gruppintervjuerna. Intervjuerna spelades in, transkriberades och analyserades tematiskt. Resultaten som presenteras nedan bygger på en tematisk analys av de transkriberade intervjuerna. Analysen resulterade i fem teman:

- *Sammansatt helhet – fragmenterat system*
- *En fråga mellan flera spänningsfält*
- *Geografisk kontext – särskilda utmaningar i rurala samhällen*
- *Begränsat handlingsutrymme och fortsatt våld*
- *Bilden av den våldsutsatta – ansvar, agens och rättigheter*

Tillsammans synliggör dessa teman utvecklingsområden relaterade till hur strukturella dimensioner, normer och hinder för samverkan påverkar våldsutsattas möjligheter till tryggt och långsiktigt boende.

Sammansatt helhet – fragmenterat system

De yrkesverksamma återkom till att våldsutsatta kvinnor och barn ofta har behov av flera typer av stöd och lyfte fram en stabil bostadssituation som en viktig grund för att bygga eller återuppbygga sin livssituation.

> "Ja för jag tänker att man kan ju fundera på vad som är, vad startpunkten måste vara. Att det kan vara den här stabiliteten också. Så man vet att, med människor som har gått igenom trauma till exempel, stabiliteten behöver finnas först. Innan man kan börja nysta i någonting överhuvudtaget." (Socialtjänsten, handläggare)

> "Alltså de här kvinnorna, innan de tar steget att lämna relationen, så är ju allt det praktiska i deras huvud. Alltså det är ju så. Det är där de är. Jag kan ju inte leverera en rak väg till dem. Såklart. Jag önskar att jag kunde göra det. Och det problemet vi ser… är ju att… Vi kan ju hjälpa dem att ta sig från relationen. Till exempel till våran jourlägenhet, vi har ju jourlägenheter, som vi äger. Men där blir de ibland kvar. För att det finns inte… Vägen från jourlägenheten till stadigvarande boende." (Socialtjänsten, handläggare)

Beskrivningar var också återkommande om hur separationen från en våldsutövare ofta följdes av parallella processer vid sidan av de som gäller boende, bland annat gällande ekonomi, skyddsinsatser, brottsutredning, barnens mående och återhämtning, familjerättsliga tvister och behandling. Flera deltagare beskrev ett system där olika delar såsom socialtjänst, polis, vård, rättsväsende och bostadsmarknad, agerar enligt olika logiker och att tillräcklig samordning ofta saknas.

> "Jag har en kvinna som ringde. Hon var helt förtvivlad. Jag kommer inte ihåg vem som sa vad… Men socialtjänsten säger 'Skydda dina barn, du måste se till att skydda dem' medan familjerätten säger 'Du måste underlätta umgänge'. Och så ringer hon till mig och gråter…. 'De säger det och de säger det. Vad ska jag göra?' Och det blir ju jättesvårt också i den situationen. Knappt en annan som inte är utsatt för våld. Och inte lever under den här pressen. Skulle ha svårt att bestämma. Det blir ju kaos. Ja för det blir ju… Det som ligger i potten är ju ett jättehögt pris. För de här kvinnorna. För barnen." (Kvinnojouren)

> "Jag ser de här personerna hur de liksom far illa i den här processen faktiskt. Det är så många lösa trådar. De får olika besked från… gällande [enhet] eller [enhet] eller oss. Det blir allt bara en enda… och så mitt uppe en kris. Mitt uppe också i att vi säger att 'Du måste skydda dina barn'. Jag skulle säga att jättemånga far illa i det. Om man… då samtidigt som [bostadsbolag] säger att det finns

> lägenheter. Vi vill att de här kvinnorna ska få lägenheter. Det blir jättefrustrerande. Det blir jättefrustrerande i min roll."
> (Socialtjänsten, handläggare)

Vad som beskrevs som ett fragmenterat system, försvårade arbetet med att erbjuda våldsutsatta hållbara bostadslösningar. Läget beskrevs som särskilt problematiskt när kvinnor och barn behövde flytta mellan olika kommuner. Bristen på nationell samordning lyftes fram som en orsak till att samarbetet med kommuner i landet gällande överflyttning av ärenden sällan fungerade. Dessa förutsättningar skapade osäkerhet och oförutsägbarhet.

> "Om det fanns ett annat tänk där... jag vill ju inte ha dem hit och att de ska kosta en massa pengar här, men alltså... det är något som skulle behöva förändras i grunden." (Socialtjänsten, enhetschef)

En del av de yrkesverksamma, i synnerhet från socialtjänsten, uttryckte egen förtvivlan över enskilda fall där kvinnor och barn, som redan gått igenom svårt lidande, och av säkerhetsskäl tvingats lämna sina hemkommuner, ett antal år efter att de flytt från våldsutövaren fortfarande levde i skyddat boende eller andra tillfälliga bostadslösningar i väntan på att någon kommun skulle ta emot dem – att de till slut skulle få en plats att stanna på. Det framgick att deras arbetssituation kunde präglas av växlingar mellan hopp, frustration och hjälplöshet, där de ständigt kämpade för lösningar som verkade ligga inom räckhåll men som i praktiken hindrades av icke fungerande samverkan och administrativa glapp inom och mellan kommuner – ett mönster som väckte frågor om kommunernas tillvaratagande av sina medarbetare och resurser.

En fråga mellan flera spänningsfält

De yrkesverksamma resonerade kring hur kommunikation och avsaknad av samsyn mellan aktörer och mellan enheter inom socialtjänsten ledde till oförutsägbara processer och motstridiga bedömningar som riskerade att kommunicera en bild av hopplöshet till våldsutsatta som befann sig i en separationsprocess från en våldsutövare. Det gällde särskilt i våldsärenden där flera enheter inom socialtjänsten var inblandade, och där kvinnofridsperspektivet krockade med krav på ekonomisk självständighet och självförsörjning:

> ”Här upplever jag ju att vi nästan inte... inte får göra en utredning. Det får vi ju göra, för vi väljer ju själva vad vi ska göra, men att den liksom inte... att den är sekundär från er utredning, eftersom ni bara tittar på våldet. Och vi tittar mer på hela situationen med ekonomin och vad man behöver göra för att i slutändan komma till den här egna stadigvarande bostaden.” (Socialtjänsten, enhetschef)

Det var tydligt att en del socialsekreterare som arbetade nära de våldsutsatta upplevde att våldsutsatthet inte fick särskild vikt i andra enheters utredningar och beslut gällande

bostadsinsatser – samtidigt som yrkesverksamma från andra enheter förmedlade en motsatt bild: att våldet fick *"för stor plats"*.

> "(...) Och jag tänker... att ni kollar ju på ekonomin på ett annat sätt, och det ska ni ju göra. Det är ju liksom det ni... Men jag, min uppfattning är återigen att de här våldsutsatta inte kan gå under samma kriterier som alla andra. Det är där. Och där tror jag att ni tittar... ni tittar nog lika. Ni har ju de kriterierna ni har. Och då gör man inte skillnad på en våldsutsatt eller en som är i missbruk, eller psykisk ohälsa." (Socialtjänsten, handläggare)

Exempel framfördes gällande konflikter mellan enheter inom samma myndighet, vilka hindrade fungerande samverkan och fördjupades i frånvaron av tydligt ledarskap från högre nivåer inom kommunen. Något som i slutändan blockerade våldsutsattas möjligheter till insatser från kommunen avseende stadigvarande boende. Dessa hinder beskrevs ha uppstått på oklara grunder och trots tidigare fungerande samverkan mellan det allmännyttiga bostadsbolaget och socialtjänsten och trots att bostadsbolaget i kommunen tydligt uttryckte vilja att återuppta och utveckla samarbetet avseende avtal om stadigvarande boende för våldsutsatta.

> "Ja, men jag tycker att det finns en elefant i rummet. Jag tycker att det är viktigt att prata om att kommunen behöver sätta sig ner och samtala om hur man tänker kring olika. Har man olika tankar eller idéer om en viss problematik? Det är inte problematik, det är enskilda personer som lever i ett helvete. Ska man tänka kring dem på ett annat sätt? Vad tänker kommunen? (Allmännyttan)
>
> Och det tänker jag måste vara på en ledningsnivå. (Socialtjänsten, handläggare)
>
> Jag tänker att det är högre kontorschefer som sitter ner och diskuterar. Hur ska vi förhålla oss till de här frågorna? (Allmännyttan)"

Spänningsfältet framträdde särskilt tydligt i resonemang om våldsutsattas rätt och behov av stadigvarande bostad formulerade relaterat till begrepp som "självständighet, "krav" eller "bostadskarriär" vilka kunde bidra till en förflyttning där samtalet rörde sig från att sätta våldsutsattas särskilda utsatthet (t ex pågående risk, eftervåld och ekonomiska konsekvenser av våld) och behov i centrum, till att handla om våldsutsatta som en krävande grupp. I citatet nedanför kommenterar en deltagare en sådan förflyttning och uttrycker att bostaden kan vara en förutsättning för självständighet.

> "(...) Och jag tror ju också på att naturligtvis måste man tänka att människor har egen kapacitet. Alltså jag tänker det är jätteviktigt att man inte tycker synd om människan. Människor har en inre kraft och en socialitet och man måste försöka hitta den där kraften.

> Sen finns det ju självklart, tänker jag, nu pratar vi om våldsatta kvinnor, den här kraften kanske har försvunnit. Eller hur? Den har försvunnit helt. Och man kan ha en idé om att de ska fixa det själv, men man kommer inte dit på grund av ett långvarigt våld, både ekonomiskt och psykiskt och fysiskt, vilket gör att det ändå finns grupper, som jag tänker det är de ni träffar, som kan behöva en extra skjuts för att återigen göra och erövra sitt riktiga jag." (Allmännyttan)

Geografisk kontext – särskilda utmaningar i rurala samhällen

Den geografiska kontexten, särskilt i mindre samhällen och byar, framträdde som en faktor som både kunde innebära trygghet och försvåra formellt hjälpsökande. I vissa fall beskrev yrkesverksamma att våldsutsatta kvinnors situation kunde förvärras av släkt- och bygemenskaper där lojaliteten förflyttades till förövaren om den våldsutsatta sökte hjälp eller rapporterade våld till socialtjänst eller polis:

> "Du blir utstött. Då ställer sig alla bakom mannen." (Kvinnojouren)

Tystnadskultur och kollektivets kontroll beskrevs kunna leda till att våldsutsatta som sökt hjälp mötte repressalier. Att "alla känner alla", innebar att det kunde kännas otryggt att berätta för en myndighetsperson på orten vilket beskrevs som ett hinder för hjälpsökande och tillgång till skydd. Det gällde även barnen, som i vissa fall utsattes för påtryckningar.

> "Skolkamrater har jag varit med om också. Har informerat om att det här är... Nu är det fara och färde. 'Nu får du rätta dig." (Polisen)

De geografiska avstånden i rurala områden beskrevs förstärka isolering och försvåra sekretess vid rapportering till polis eller socialtjänst, vilket innebar att kvinnojouren ofta var den enda verksamhet som våldsutsatta vågade vända sig till. Att kvinnojouren inte representerade en myndighet som riskerade att dela information vidare beskrevs som särskilt viktigt för våldsutsattas trygghet och möjlighet att söka hjälp, och som en särställning att värna om.

> "De är jätterädda att säga 'Hej' till mig på [affären], för då tänker de att... 'Nu pratar man med kvinnojouren, då tisslas det, tasslas det'. Nej, vi ska ha sekretess runt det hela. Ibland kommer man till oss och ibland går vi iväg. På något sätt... skydda dem som är utsatta så att det inte ska bli allmänt snack." (Kvinnojouren)

Myndigheters och rättsväsendets svagare tillgänglighet i rurala områden beskrevs som en förklaring till att individer behövde förlita sig mer på gemenskapen såsom familj, släkt och sociala nätverk i närområdet. Samtidigt innebar gemenskapen att det fanns särskilda sociala risker om andra skulle få vetskap om våldsutsattheten.

> ”Alltså skammen och att man inte vill att alla ska veta. Och på samma sätt har ju vi också alltid haft svårt att få till gruppverksamheter. Dels för att vi är få individer. Men också för att man inte vill att det ska vara någon mer man känner i den där gruppen. För även om jag själv på något sätt har kommit fram till att jag har ett missbruk, eller jag har blivit utsatt för våld. Så vill man ändå inte att grannarna ska veta det.” (Socialtjänsten, handläggare)

Yrkesverksamma beskrev att gemenskapen innehöll en informell struktur för social kontroll där män med hög status i närområdet kunde ”ta saker i egna händer” och sätta gränser mot män som utövar våld mot kvinnor. Dessa män beskrevs i termer av ”byalag” som kunde “straffa” män som utsatte kvinnor för våld.

> “Ibland är det till och med att de säger att i den här byn, så finns det ett byalag som då fixar det. Nu har inte jag hört när någon spöar upp en, det var längesen. Men samma stuk fast kanske verbalt. Att man säger till att ’Nu fan lägger du av’ liksom.” (Polisen)

> ”Folkets domstol är ju ganska snabb. Mycket snabbare än rättsväsendet. Och inte gör de så långa utredningar heller.” (Socialtjänsten, enhetschef)

Samtidigt som den sociala kontrollen kunde uppfattas som en trygghet vände den sig emot hjälpsökande eller rapportering till myndigheter eller rättsväsende. Yrkesverksamma beskrev att den som berättat om våld för socialtjänsten eller polisen kunde betraktas ha vänt sig emot gemenskapen med följder som att bli utfryst, ansatt och ”uttittad” av personer i närområdet. Stundtals uttryckte yrkesverksamma att det förekom en acceptans kring våld mot kvinnor och att våldsutsatta förväntades hålla tyst om det.

> “Här sköter de det oftast själv. I byn. Det kommer aldrig till vår kännedom. Inte till polisen. Det kanske kommer till kvinnojouren. Men inte till polisen. För man gör inte en anmälan. För att gör du en anmälan, då gör du en anmälan mot flera personer.” (Polisen)

> “Jag har haft en kvinna som har kommit till mig jättelänge (…). Där har hon tydligt berättat att ‘Nej, min mamma säger till att… jag får inte gå till polisen och göra en anmälan, för vad ska… vad ska andra säga?’. Man går med på… De vet om att det sker våld. Men det är nästan så ‘Har man tagit fan i båten så ror du han i land’. Det finns både för- och nackdelar. Men vi går inte till någon myndighet och talar om det.” (Kvinnojouren)

De yrkesverksamma i dessa områden beskrev också att det, till skillnad från i folktätare och större kommuner, ofta var omöjligt för kvinnor att stanna i sin kommun eftersom ”alla känner alla” och förövaren på så vis lätt kunde hitta eller söka upp kvinnan genom vänner och bekanta.

Begränsat handlingsutrymme och fortsatt våld

Ett återkommande tema i gruppintervjuerna var hur begränsade mandat, parallella processer och rättsliga beslut försvårade möjligheten att skydda våldsutsatta från fortsatt våld, även efter uppbrottet. Det gällde särskilt barnärenden där beslut om umgänge från domstol kunde stå i konflikt med barnets säkerhet och möjlighet till stabilitet på en ny plats. Citatet nedan illustrerar den maktlöshet som flera yrkesverksamma uttryckte inför domstolsbeslut som de upplevde bröt mot deras professionella bedömningar. Även arbetet med tryggt och stadigvarande boende försvårades av att olika aktörer hade oförenliga uppdrag och inte gavs utrymme att arbeta med helheten:

> ”Vi kan inte neka umgänge fast vi ser att det är olämpligt. Det måste vara livsfara typ innan man kan göra något.” (Socialtjänsten, handläggare)

De yrkesverksamma återkom till eftervåldet som i olika former hindrade långsiktig planering och ofta fortsatte skapa ständigt nya kriser och akuta frågor som behövde hanteras här och nu.

> ”Man hinner inte tänka strategiskt när det hela tiden är brandkårsutryckningar.” (Socialtjänsten, handläggare)

Yrkesverksamma inom socialtjänst och kvinnojour delade upprepade erfarenheter av att våldsutsatta med skyddade personuppgifter som behövt flytta till andra delar av landet, behövde flytta igen, gång på gång på grund av att myndigheter hade begått misstag som lett till att de våldsutsattas uppgifter läckt.

> ”Vi har haft kvinnor som fått sin adress röjd flera gånger. Och då måste vi börja om från början.” (Kvinnojouren)

Denna återkommande kontroll och otrygghet förstärktes av brist på kontinuitet i insatser och samverkan. Kommungränser, brist på nationell samordning och projektberoende lösningar nämndes som särskilt problematiska:

> ”Så fort någon slutar eller pengarna tar slut så rasar allt.” (Kvinnojouren)

Bilden av den våldsutsatta – ansvar, agens och rättigheter

I gruppintervjuerna framträdde olika föreställningar om våldsutsatta kvinnor – både som mottagare av stöd och som aktörer i sitt eget liv. Flera yrkesverksamma beskrev hur kollegor kunde ifrågasätta kvinnors agens, val eller ”brist på tacksamhet” för de insatser som erbjöds. I citatet nedan berättar deltagaren om en vanligt förekommande attityd som förutsätter att den våldsutsatta ska vara nöjd med det stöd hon erbjuds – snarare än att själv definiera sina behov.

> ”Vi har ju hjälpt henne, men ändå tycker hon inte det räcker. Hon klagar liksom.” (Socialtjänsten, handläggare)

Det förekom också under gruppintervjuerna att yrkesverksamma själva uttryckte åsikter om att våldsutsatta bör vara nöjda med vad de får:

> ”(…) Borde inte första prioritet att överhuvudtaget få en bostad, alltså varför är man så kräsen? Att man kanske behöver ta det, och göra en bostadskarriär… efter det liksom. (Allmännyttan)
>
> Det jag upplever med just de kvinnorna vi träffar, är just att de vill få det perfekt på en gång, de vill inte flytta något mer. (Socialtjänsten, handläggare)”

Det uttryckes förväntningar om att våldsutsatta ska vara inriktade på säkerhet och överlevnad snarare än stabilitet och trygghet. Det beskrevs att våldsutsatta borde rikta in sig på att “vara borta från våldet” och vänta med andra önskningar och behov.:

> ”Att de inte vill flytta flera gånger, för att man vill få ordning direkt. Det förstår man ju. Men å andra sidan så måste man ju ändå tänka… att det måste vara bättre att få lite halvdant från början, för att de får komma bort från det där våldet och sen bygga upp livet långsammare” (Socialtjänsten, handläggare)

En del yrkesverksamma underströk att våldsutsatta bör ha samma rätt att ställa krav som de som inte är våldsutsatta, exempelvis avseende att stanna i sin miljö:

> ”Sen vill de väl vara kvar i den miljö som de är vana att leva i. Det skulle jag vilja.” (Socialtjänsten, handläggare)

Andra yrkesverksamma betonade vikten av att respektera kvinnors egen drivkraft och livsval, även i svåra situationer:

> ”De har ofta kämpat jättelänge innan de söker hjälp. Då ska man lyssna på vad de faktiskt säger.” (Kvinnojouren)

Här synliggjordes ett förhållningssätt där den våldsutsatta ses som expert på sin situation, som ofta utgjorde en motvikt i samtalen, mot de perspektiv som utgick från att våldsutsatta först och främst bör nöja sig med att slippa utsättas för våld:

> ”Det är som att vi erbjuder en lösning som passar systemet, inte henne.” (Socialtjänsten, handläggare)

I vissa fall reflekterade deltagare över hur en sådan logik kan förstärka våldsutsattas marginalisering och försvåra deras möjlighet att göra aktiva val för sin egen trygghet och framtid.

> ”Det blir som att det är hon som måste anpassa sig. Och så glöms det bort varför hon är där från början.” (Socialtjänsten, handläggare)

Flera yrkesverksamma betonade de våldsutsattas upplevelse av orättvisa, det vill säga att de förlorat sina hem, med små möjligheter att erhålla en ny stadigvarande bostad, att de behövde flytta på sig och ibland lämna hela sitt sammanhang, samtidigt som förövaren bodde kvar i deras hem:

> ”De flesta kvinnorna är ju så förbannade att de ska få flytta och det är ofta det man möter också, men ’Varför ska jag behöva?’” (Socialtjänsten, handläggare).

De inledande intervjuerna gav en bild av samhällets stöd till boende som en komplex struktur där våldsutsattas tillgång till bostad påverkas av organisatoriska, geografiska och strukturella faktorer samt av yrkesverksammas attityder. Attityder och spänningsfält mellan olika värden framträdde som särskilt betydelsefulla för det stöd som våldsutsatta i slutändan gavs möjlighet till.

Ett mönster som urskildes i gruppintervjuerna var att yrkesverksamma som arbetade operativt med fokus på våld och nära de våldsutsatta synliggjorde våldets konsekvenser och fortsättning efter separationen, våldsutsattas särskilda behov och samtidigt deras agens. Därmed förflyttades ofta tyngdpunkten i samtalet från den våldsutsatta kvinnan, som idé eller problem att lösa, till att levandegöra kvinnor som utsatts för våld och förlorat sitt hem som subjekt och rättighetsbärare. Utifrån den positionen uttryckte de ofta frustration över bristande samverkan, ineffektiva verktyg och begränsat handlingsutrymme i den professionella rollen, i sina resonemang.

Yrkesverksamma som i den praktiska yrkesvardagen hade en större distans till våldsutsattas hjälpsökande och berörde frågorna på en indirekt och strategisk nivå förde ofta engagerade och nyfikna resonemang kring frågorna och visade öppenhet för att involveras i och samarbeta kring arbete för att stärka våldsutsattas möjligheter till stadigvarande boende. En del av dessa aktörer inom exempelvis allmännyttiga bostadsbolag var redan väl insatta i arbete och samverkan för att

motverka våld i nära relationer, och kunde peka på våldsutsatta som en prioriterad grupp med särskilda behov avseende boende. De framhöll vikten av samsyn, ledarskap och fungerande samverkan med samtliga enheter inom socialtjänsten för att undanröja hinder för våldsutsattas tillgång till stadigvarande boendeinsatser.

I en enstaka kommun förekom det hos den ansvariga enheten resonemang kring att våldsutsatthet inte bör eller får beaktas som skäl för att bevilja insatser i form av sociala kontrakt eller förturer vilket innebar att sådana ansökningar konsekvent avslogs. Detta perspektiv framfördes av yrkesverksamma inom en enhet som inte arbetade med våld men som genom kommunens organisering av socialtjänsten hade ansvar för att utreda och ta beslut i ärenden där våldsutsatta ansökt om stadigvarande bostad som insats. Resonemangen framfördes ofta tillsammans med idéer om att de våldsutsatta som ansökte om stadigvarande boendeinsatser egentligen inte behövde insatsen då de precis som alla andra kunde söka bostad på egen hand. Ett annat bärande perspektiv i resonemangen var att våldsutsatta behövde bli mer självständiga, starka och kapabla och att insatser avseende stadigvarande bostad kunde störa den processen. Andra verksamheter och även enheter inom samma myndighet uttryckte motsatta ståndpunkter och betonade behov av flexibilitet i systemen samt våldsutsattas behov av snabba och stadigvarande bostadsinsatser. Samtalen präglades i denna kommun av konflikt, frustration och uppgivenhet.

I kommuner där samverkan och arbetssätt fungerade, exempelvis mellan socialtjänstens enheter och andra verksamheter präglades samtalen av gemensamt engagemang och av ett driv framåt för att tillsammans hitta vägar att motverka och mildra konsekvenserna av våld och eftervåld.

I intervjuerna som genomfördes i glesbygdskommuner, till stor del bestående av byar utspridda över stora geografiska områden, beskrev deltagare att gemenskapen i närsamhället var särskilt viktig, på gott och ont. Detta attribuerades av deltagarna till en svagare tillgång till samhällets resurser och stöd i dessa geografiska områden. Gemenskapen beskrevs som präglad av patriarkala normer och tystnadskultur som hindrade våldsutsattas hjälpsökande och möjligheterna att prata om våld i nära relationer. Deltagarna berättade att män med hög status i gemenskapen, i ett fall benämnda som *byalag* och *byäldste*, väntades ”ta saken i egna händer” om en man utsatte en kvinna för våld samtidigt som kvinnan förväntades att avstå från att anmäla våldet till myndigheter såsom polis och socialtjänst. De yrkesverksamma beskrev att kvinnor som ändå anmälde eller sökte hjälp kunde drabbas hårt eftersom ”alla känner alla” i byarna, inte minst genom släkt- och familjeband, och en anmälan om våld kunde leda till att kvinnan fick en hel by emot sig. Ryktesspridning beskrevs även som en risk för våldsutsatta som valde att söka hjälp och det fanns erfarenheter av att information verkade ha “läckts” från myndigheter till personer i samhället, med negativa konsekvenser för de våldsutsatta. Detta innebar också att våldsutsatta i dessa samhällen många gånger behövde flytta till andra kommuner, ofta till en annan del av landet, för att undkomma våldet och den gemenskap som tidigare var skyddande.

Uppföljande intervjuer: Uppföljning av utvecklingsområden och vägar framåt

De uppföljande intervjuerna genomfördes under hösten 2024 och våren 2025 och syftade till att följa upp de områden och teman som hade identifierats i de inledande intervjuerna. De uppföljande intervjuerna hade ett tydligt fokus på stadigvarande bostad. Beslutsfattare och yrkesverksamma från 7 kommuner medverkade i de uppföljande gruppintervjuerna. Intervjuerna spelades in, transkriberades och analyserades tematiskt. Resultaten som presenteras nedan bygger på en tematisk analys av de transkriberade intervjuerna. Analysen resulterade i följande fem teman som representerar faktorer som framträdde som särskilt betydelsefulla för våldsutsattas möjligheter till boende och bostad:

- *Tolkningar av regelverk*
- *Anpassning av arbetssätt*
- *Ledarskap och ledning*
- *Samverkan*
- *Attityder och förhållningssätt*

Respektive tema presenteras nedan. Därefter följer exempel från kommuner som har testat arbetssätt för att flytta förövaren från bostaden för att ge möjlighet till den våldsutsatta att bo kvar. Detta presenteras under rubriken *Flytta förövaren? Erfarenheter och exempel från kommunerna.*

Tolkningar av regelverk

Yrkesverksamma från olika kommuner beskrev hur regelverken kring bistånd, förtur och kontrakt inte utgjorde formella hinder i sig för att bevilja stadigvarande bostadsinsatser, men hur deras öppna karaktär skapade ett utrymme där beslutsfattare kunde tolka, begränsa eller helt neka insatser. Medan många kommuner använde regelverket för att erbjuda stadigvarande boendeinsatser, förekom det exempel på hur en enskild enhet kunde göra tolkningar och appliceringar som hindrade våldsutsattas tillgång till sådana insatser:

> "Eller så kan vi erbjuda boende på [tillfälligt boende]. Om man nu uppger att man är helt bostadslös. Det är det vi utreder. Man är helt bostadslös och har särskilda svårigheter. Och det är inte många som har särskilda svårigheter i den bemärkelse som lagstiftaren har ansett. För enligt lagstiftaren så finns det ingenting som säger att socialtjänsten är skyldig att tillhandahålla bostäder i allmänhet. Det är ju till tre grupper. Alltså vissa nyanlända, vissa funktionshindrade och äldre som är skyldiga. Sen finns det liksom ingenting reglerat i lag." (Socialtjänsten, enhetschef)

Flera uttryckte att det snarare handlade om praxis, policy eller organisatoriska normer än om lagstadgade begränsningar. Flera yrkesverksamma påtalade att det i praktiken ofta var just skulder som blir avgörande.

> "Skulder är inget skäl till att få ett övergångskontrakt eller en förtur. Många av våra klienter har skulder." (Socialtjänsten, handläggare)

Trots att skulderna i många fall beskrevs som en direkt konsekvens av förövarens våld, användes de som skäl för att neka den våldsutsatta en långsiktig lösning. Detta synliggjorde en grundläggande obalans: våldets konsekvenser används emot den utsatta i en byråkratisk process som verkade sakna våldsperspektiv.

> "För att ansöka digitalt [...] Det är väldigt mycket frågor. Och det är mycket så här, du måste ha gjort det och det och det och det innan du får ansöka." (Socialtjänsten, handläggare)

Ansökningsprocesserna var ofta uppbyggda kring föreställningen om en rationell, resursstark sökande, vilket många våldsutsatta i kris har svårt att matcha. Citatet representerar flera utsagor där kraven på egen initiativförmåga över situationen framstår som höga, särskilt i ett akut skede.

> "Det ska ju vara personens egen förmåga som det grundas på." (Socialtjänsten, handläggare)

Även när kommuner försökte skapa rättvisa och objektiva grunder för sina beslut, innebar detta ofta att de våldsutsattas särskilda omständigheter inte fick genomslag. Det "egna ansvaret" betonades, men inte de strukturella begränsningarna som våldet ofta medför:

> "Du bor inneboende, det är skäligt när man är 25 år. [...] Det är inget svårt för dig att lyfta telefonluren." (Socialtjänsten, handläggare)

Det var återkommande att våldsutsatta benämndes som krävande med antydningar om att de i sin situation borde vara nöjda med vad de får. Resonemangen kunde föras vid sidan av våldet, som om de våldsutsatta befann sig i en vardaglig boendekris, inte i en riskfylld livssituation med ekonomiska och andra konsekvenser efter våldet och i många fall fortsatt utsatthet för eftervåld. Förekommande var exempelvis idén om att våldsutsatta var besvärliga när de hade önskemål till exempel om bostadens läge eller storlek.

Anpassning av arbetssätt

I intervjuerna beskrevs ett system där boendefrågan "bollas" mellan enheter, där ingen äger frågan fullt ut, vilket skapade långsamma och splittrade processer. Även enheter som var specialiserade på boende kunde sakna arbetssätt gällande boende till våldsutsatta.

I enstaka kommuner använde boendeenheten samma arbetssätt i ärenden som handlade om våldsutsatthet som i ärenden som inte gjorde det. Värderingar gällande skadliga effekter av mottagande av socialt bistånd övertrumfade våldsutsattas behov av snabbt stöd till ett

stadigvarande boende, trots att bostadsbolag och andra enheter betonade behovet och de goda möjligheterna att förmedla ett gott, tryggt och stadigvarande boende till våldsutsatta.

Detta citat pekar på en konflikt mellan klientens behov och kommunens eller enskilda enheters intressen eller värderingar:

> ”Sen att inte vi har beviljat några fler rena övergångsavtal. Det beror ju på att vi tycker att vi jobbar med personerna innan. Så att de ska bli godkända för att få egna kontrakt. Och då tänker vi ju antingen så behöver du inget bistånd från oss för att du faktiskt kan ordna det här själv.” (Socialtjänsten, enhetschef)

Även när yrkesverksamma såg att en stadigvarande bostad vore det bästa för kvinnan och barnen, kunde andra hänsyn väga tyngre i besluten hos enheten inom socialtjänsten som fattade beslut avseende bostad – något som yrkesverksamma från andra enheter och verksamheter uttryckte frustration kring:

> "Att om det är bäst för kvinnan... Det är bäst för kvinnan att bo i en lägenhet med barn, för det blir stadigvarande. Men det kanske blir bäst för kommunen att de bor på ett akutboende." (Socialtjänsten, handläggare)

En strävan efter att våldsutsatta skulle bli “självständiga” och ta eget ansvar uttrycktes upprepat som ett argument för att inte bevilja insatser avseende stadigvarande bostad till våldsutsatta. Andra deltagare uttryckte ofta motargument som betonade att våldet var den centrala frågan.

> "Men jag tycker ju hellre... Ja, men om man ska tävla mellan pest eller kolera... så är det bättre att de sitter fast i ett socialt kontrakt än att sitta och bli utsatt för våld." (Socialtjänsten, handläggare)

När yrkesverksamma förutsåg att klienten inte skulle få stöd, valde de ibland att inte ge fullständig information eftersom de redan från början utgick från att våldsutsatta skulle nekas hjälp till stadigvarande bostad.

> "Så vi försöker undvika de här informationsmötena. För de blir ju ofta besvikna." (Socialtjänsten, enhetschef)

Ledarskap och ledning

En del av de yrkesverksamma pekade på att avsaknaden av tydlig styrning och politisk prioritering gjorde att arbetet med våldsutsattas boendesituation lämnas till enskilda tjänstepersoner, ofta utan mandat eller stöd för att förändra situationen.

I citatet nedan uttrycks frustration över att avsaknaden av strategiskt ansvarstagande verkade blockera arbete för våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad. Yrkesverksamma kunde

själva tvingas navigera ett vakuum av otydlighet kring vilka avtal som gällde, vilka regelverk beslut grundades i och vilka mål kommunen hade. Detta beskrevs som grundat i bristande tydlighet i ledning och ledarskap.

> "Det är bedrövligt ledarskap. Det är ledarskap kring den här frågan som inte är tillräckligt bra." (Allmännyttan)

Yrkesverksamma resonerade kring att bristen på gemensam förståelse avseende regelverk, uppdrag och mål mellan olika enheter inom samma socialtjänst skapade glapp där klienter föll mellan stolarna.

> "Vi försöker samverka, men vi pratar olika språk." (Socialtjänsten, handläggare)

En deltagare som representerade högre ledningsnivå resonerade kring behovet av att dokumentera och rapportera missförhållanden systematiskt för att kunna fånga upp strukturella brister. Deltagaren pekade på vikten av att använda systematiskt kvalitetsarbete och avvikelsesystem för att informera högre ledningsnivåer så att läget kunde utvärderas och åtgärdas:

> "Då ska man registrera avvikelser. Och det finns inga avvikelser." (Kommunen, sektorledare)

Deltagaren betonade också vikten av samsyn gällande mål och metod för att utveckla samordnade insatser och hur bristen på samsyn får direkta konsekvenser för våldsutsatta, som kan mötas av olika förhållningssätt beroende på vilken del av socialtjänsten hon vänder sig till:

> "Vi har inte skapat en samsyn kring hur vi ska arbeta." (Kommunen, sektorledare)

Traditioner och kultur inom områden som berör samhällsbyggnad och samhällsplanering innebar att ”hårda frågor” prioriterades över ”mjuka frågor” (t ex våldsutsatthet) togs även upp som en faktor som på högre ledningsnivåer i kommunen kunde försvåra prioriteringen av våldsutsatta i bostadsförsörjningen. Styrdokument som begränsats till en förvaltning, utan förankring i hela kommunens styrkedja, beskrevs som en orsak till att våldsutsatta riskerade att behandlas som ett särintresse snarare än som en prioriterad grupp:

> "Det är ingen strategi på politisk nivå. [...] Då är frågan hur styrande är socialnämndens boendeplan för andra?" (Kommunen, sektorledare)

Möjligheten att synliggöra och åtgärda missförhållanden relaterade till våldsutsattas tillgång till bostad framstod emellertid inte enbart som en fråga om att praktiskt anmäla missförhållanden i befintliga avvikelsesystem - vad som utgjorde ett missförhållande kunde till stor del vara oklart och öppet för tolkning i brist på samsyn och strategi.

Samverkan – central och känslig

Samverkan mellan aktörer beskrevs i samtliga kommuner som en nyckel för att lösa boendefrågor för våldsutsatta. Fungerande samverkan beskrevs som beroende av fungerande relationer och kommunikation mellan tjänstepersoner, engagemang för frågorna och närhet mellan enheter eller organisationer. Samverkan beskrevs som grundad i en levande organisatorisk struktur och dynamiska kommunikativa processer snarare än i "byråkratiska produkter" såsom skriftliga samverkansplaner.

I mindre kommuner, där yrkesverksamma och beslutsfattare från olika enheter inom socialtjänsten ofta kände varandra och delade lokaler, men saknade specialisering, beskrevs samverkan som välfungerande och sömlös. Det möjliggjorde snabba lösningar där kvinnor och barn inte bollades mellan enheter.

> "Det är bara en dörr bort här. [...] Vi är ju samma." (Socialtjänsten, handläggare)

I en större kommun beskrevs motsatsen, det vill säga att uppdelningen mellan enheter skapade barriärer där olika aktörer agerade utifrån sina egna intressen och mandat och där konflikter ersatte samarbete.

> "Det blir skyttekrig. [...] Vi jobbar på våra öar." (Bostadsbolag)

Otydlig samverkan ledde till förvirring för den våldsutsatta. I en redan akut och emotionellt påfrestande situation beskrevs kvinnorna och barnen mötas av spretiga och motsägelsefulla besked från olika myndigheter.

> "De får olika besked. [...] Det blir bara en enda ... och så mitt uppe i en kris." (Socialtjänsten, handläggare)

När samverkan inte fungerade, ledde det inte bara till försämrat stöd, utan också till uppgivenhet hos yrkesverksamma. Bristande dialog beskrevs urholka tilliten till systemet även bland de yrkesverksamma.

> "Mitt uppdrag är att samverka, men jag har gett upp." (Socialtjänsten, handläggare)

Det förekom resonemang om hur olika delar inom socialtjänsten gavs högre status och tolkningsföreträde, vilket framträdde som ett spänningsfält där behov av att hävda den egna rollen och tolkningsramen kunde ställas emot anpassade bostadsinsatser till våldsutsatta:

> "Men det blir ju en gradering i socialtjänsten på vad olika arbeten är värda. Och där hamnar ju vi längst ner tillsammans med försörjningsstöd. Fast vi egentligen jobbar med de här barnens föräldrar. För att försöka få dem att komma på banan och sköta sig och kunna leva ett eget självständigt liv." (Socialtjänsten, enhetschef)

Flera uttryckte att splittringen i organisationen, särskilt i större kommuner, försvårar samordning. Det var tydligt att organisatoriska strukturer kunde påverka inte bara effektivitet utan också rättssäkerhet.

> "Vi är i olika delar av organisationen. [...] Det är så spretigt."
> (Socialtjänsten, handläggare)

Attityder och förhållningssätt

De yrkesverksamma uttryckte olika sätt att förstå, eller inte förstå våldet, vilka ibland verkade hänga ihop med hur nära de arbetade med de våldsutsatta, eller hur nära de samarbetade med andra som mötte våldsutsatta i sin yrkesvardag. I flera kommuner formade olika aktörer team-liknande samarbetsgrupper och där uttryckes också samsyn gällande våldsutsattas behov av och rätt till boende. Enheter som arbetade mer slutet i sin verksamhet utan att samverka direkt med andra enheter eller verksamheter som mötte våldsutsatta förde resonemang där konsekvenser av våldsutsatthet och risker för upprepat våld inte belystes, eller beskrevs som mindre viktigt i bedömningar av vem som ska erbjudas stadigvarande boendeinsatser. Yrkesverksamma beskrev återkommande att attityder och förhållningssätt hade genomslag i tillgången till stöd.

> "Det handlar om ett förhållningssätt. Man ser inte våldet specifikt."
> (Allmännyttan)

Flera yrkesverksamma resonerande kring att insikten om att våldsutsatta har specifika behov är av stor betydelse, både praktiskt och psykosocialt. Denna likställning bidrar till att våldsutsatta inte får tillgång till trygghet på samma villkor som andra. Yrkesverksamma uttryckte att grunden för prioritering försvinner när våldsutsatthet inte erkänns som en särskild utsatthet. I de fallen kunde våldsutsatta behandlas som vilken bostadssökande som helst, utan hänsyn till trauma, säkerhetsrisk eller tidigare våld.

> "Man ser inte på gruppen som speciellt utsatt. [...] Ingen särskild kompetens, inget särskilt bemötande." (Bostadsbolag)

I en kommun där ansökningar om stadigvarande boendeinsatser regelmässigt avslogs kunde yrkesverksamma inom andra enheter än den som beslutade om boende, avstå från att informera våldsutsatta om möjliga bostadsinsatser att ansöka om, för att inte uppmuntra till engagemang i en process som ändå skulle leda till längre tid i ovisshet, emotionell involvering och slutligen besvikelse för den våldsutsatta.

> "Man vill inte uppmuntra dem att ansöka. [...] Det är så svårt."
> (Socialtjänsten, handläggare)

Upplevelser av brist på handlingsutrymme var återkommande i en kommun där våldsutsatta sällan eller aldrig beviljades stadigvarande bostadsinsatser. En professionell i ledande position inom ett allmännyttigt bostadsbolag beskrev att arbetet för våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad egentligen hindrades av förhållningssätt men att hänvisning till regler

användes som förevändning för att överge ett tidigare fungerande samarbete mellan socialtjänsten och bostadsbolaget:

> "Det är inte socialt arbete. Det blir regler. Det blir förhållningssätt." (Allmännyttan)

I den aktuella kommunen hade det tidigare funnits en fungerande samverkan mellan socialtjänsten och det kommunala bostadsbolaget, för att erbjuda stadigvarande bostadsinsatser till våldsutsatta genom sociala kontrakt och förturer. Bostadsbolaget och socialsekreterare som arbetade nära de våldsutsatta beskrev att bostadsbolaget tidigare kunnat anpassa sina erbjudanden utifrån kvinnornas och barnens behov avseende bostadsområde, bostadens storlek, barnvänlighet och närhet till skola och kommunikationer. Därefter hade en förändring skett i socialtjänstens organisering, delegationsordning och arbetssätt vilket innebar att våldsutsatthet inte längre beaktades som ett särskilt skäl till erbjudande om stadigvarande bostadsinsats. Flera yrkesverksamma från olika verksamheter i den aktuella kommunen beskrev att det ändrade arbetssättet hade svåra konsekvenser för våldsutsatta i kommunen i form av hinder att separera från förövaren, att inte gå tillbaka och för de våldsutsattas livsvillkor efter separationen.

Flytta förövaren? Erfarenheter och exempel från kommunerna

I vissa kommuner framkom det i intervjuer att man provat arbetssätt för att flytta på förövaren. Yrkesverksamma beskrev att det endast kunde prövas i fall där de bedömde att risken för fortsatt våld var låg eller obefintlig och där våldsutövaren samtidigt var motiverad att ta emot insatsen och till att förändra sitt beteende, det vill säga upphöra med våldet.

> ”Vi har ju faktiskt också haft flera ärenden där vi har jobbat. Där det inte har varit så hög risk. Och där vi faktiskt har jobbat så att vi har motiverat förövaren att flytta. Och då förutsätter ju det som sagt att man bedömer att den utsatta, och om det också är barn, att de faktiskt kan bo kvar. Då har vi bland annat också faktiskt kunnat gå in med ekonomiskt bistånd för att pappan, som det har varit i de här fallen, har kunnat flytta till annan ort. Fast han egentligen inte har varit berättigad till det.”

Motivationen hos våldsutövaren beskrevs kunna drivas av flera olika aspekter. Antingen så kunde förövarens egen situation förbättras av flytten, till exempel genom att han hade fått ett jobb på annan ort och kunde få hjälp av kommunen med att hitta ett boende eller ekonomiskt bistånd trots att han inte var berättigad till det. Motivationen kunde också öka av att våldsutövaren hade sitt nätverk på en annan ort, och därför såg det som fördelaktigt att flytta.

> ”Nej men det brukar ju vara att man… ibland kan det vara så att polis på plats först, då kanske mannen blir anhållen först och i samband med att mannen släpps så brukar vi träffa pappa och gå igenom vad vi har för oro och om han inte har någon annanstans

> att vara… och då motiverar vi just till barnen, att vi tänker att det är viktigt att de får ha kvar sin trygghet. Och det är ju hemma där de har sina rum. Och endera så kan vi bevilja vandrarhem eller att han får ansöka om vandrarhem eller väljer det själv men det slutar ju oftast med att de då kanske har någon släkt eller vän eller… så, som de kan sova hos. ” (Socialtjänsten, handläggare)

Socialtjänsten hade i vissa fall använt barnen som ett medel för att motivera förövaren att tillfälligt flytta från det gemensamma hemmet. Argumentationen hade då varit att det är till barnens bästa att bo kvar i hemmet, medan förövaren i stället får bo någon annanstans under en period. Detta citat illustrerar hur yrkesverksamma inom socialtjänsten kunde erbjuda förslag på lösningar för boendesituationen. Dock hade förövaren i de flesta fall egna medel att lösa detta, exempelvis genom att bo hos vänner eller familj.

> ”Jag vet ju när vi har… en… det kan ju vara att man har en lösning, man är själv beredd att flytta till en annan kommun. Och där man kanske… ja, fick man avbryta sin sysselsättning så att man går miste med en inkomst, men då kan man behöva försörjningsstöd första månaden. Men att då har man ju ändå… då är det ju ändå en förövare eller en person som själv är beredd att flytta, och har… ja, man har bedömt att det är tillräckligt.” (Socialtjänsten, handläggare)

Av det som framkommit i såväl intervjuer som ärendehandläggningen var det tillfälligt boende eller ekonomiskt bistånd som i första hand användes som insats i de fall där socialtjänsten flyttade på förövaren istället för den våldsutsatta. I det material som begärts ut (ansökningar, bedömningar och beslut från samtliga kommuner i Gävleborgs län) går det att urskilja att det är totalt tre förövare som mottagit olika former av boendeinsatser under tidsperioden 2022–2024.

> ”Men igen så handlar det om att tror vi att kvinnan och barnen är säkra i det här… gemensamma bostaden även om vi flyttar förövare? (Socialtjänsten, enhetschef)
>
> Och vi har inte heller befogenheter att förflytta någon. (Socialtjänsten, handläggare)
>
> Nej, utan det är det jag menar. Då måste det nästan kanske vara en överenskommelse på grund av att det finns barn. (Socialtjänsten, enhetschef)
>
> Så måste det ju vara. (…) Men igen, hur ska vi ändå… Alltså vi kan aldrig garantera. Men även om vi har… ’Ja, men jag kommer inte göra någonting’… (Socialtjänsten, handläggare)
>
> Vi har haft det […] kommer jag på nu när vi pratar om det här. Och då gjorde vi precis sådär. Vi gjorde en överenskommelse att se till

> att inte komma… Nej, det gick ju kanske tre, fyra dagar. 'Jag skulle bara hämta min bössa'. (Socialtjänsten, enhetschef)"

Ovanstående citat illustrerar hur yrkesverksamma beskrev att det går att ha överenskommelser i fall där det finns barn. Beskrivningar indikerar att en förflyttning av förövaren i vissa fall inte har lyckats förebygga fortsatt våld. Detta beskrevs bero på att förövaren kunnat uppsöka den gemensamma bostaden för att där utöva hot eller våld. Bedömningar om risker för fortsatt våld kunde således i vissa fall vara felaktiga, då man i detta fall misslyckats med att förebygga upprepat och fortsatt våld. I det specifika fallet beskrev socialtjänsten att det endast tog tre–fyra dagar från överenskommelsen tills dess att förövaren var tillbaka i den gemensamma bostaden.

Resultatet av de uppföljande intervjuerna med yrkesverksamma, och i synnerhet det avslutande exemplet ovan, pekar på att initiativ för att säkra våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad, vilket är av vikt för våldsutsattas trygghet, återhämtning och fortsatta skydd från våld, bygger på att frågan integreras på flera nivåer inom kommunen. Samverkan och arbetssätt kunde ha avgörande betydelse, men även välfungerande sådana kunde omkullkastas av omorganiseringar, konflikter, personalomsättning eller andra skeenden, vilket yrkesverksamma hade erfarenhet av. Flera yrkesverksamma efterlyste ett starkare ledarskap från högre nivåer avseende våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad. En viktig signal från den här delstudien är att hållbarhet i våldsutsattas tillgång till boende bygger på att dessa frågor integreras, inte bara i samverkan och arbetssätt utan också i policy och handlingsplaner för bostadsförsörjning på högre nivåer inom socialnämnd, samhällsplanering och kommun.

En genomgående erfarenhet som delades av yrkesverksamma, främst inom socialtjänst och kvinnojour, i så gott som alla medverkande kommuner var att kvinnors möjligheter till stadigvarande boende i en annan kommun utanför länet var begränsade eftersom andra kommuner sällan beviljade våldsutsattas ansökningar om insatser, såsom socialt kontrakt avseende stadigvarande boende. Yrkesverksamma från flera kommuner resonerade kring att farhågor om bristande ömsesidighet kunde komma i vägen för samarbete mellan kommunerna och nämnde specifikt oro för social dumpning och för belastning av kommunens resurser. De betonade behov av nationell styrning eller bredare samordning än i dagsläget för att samarbetet över kommungränser ska fungera.

Del 5

Kommunernas boendeinsatser och ärendehandläggning

I den här delen av rapporten presenteras först en sammanställning av de ansökningar och beslut om boendeinsatser som de medverkande kommunerna har gett studien tillgång till, i ärenden som gäller våld (Delstudie 3). Sammanställningen syftar till att ge en överblick över fördelningen av ansökta och beviljade insatser i kommunerna. Därefter presenteras resultat av en tematisk analys av utredningstexter från två av de medverkande kommunerna: den kommun som i högst grad har beviljat stadigvarande boende åt våldsutsatta som ansökt om insatsen, och den kommun som i lägst grad har gjort det. Syftet är att undersöka vad som karaktäriserar resonemangen i utredningar och bedömningar som leder till beviljande respektive avslag av ansökningar gällande stadigvarande boende.

Boendeinsatser

Nedan presenteras en tabell över olika boendeinsatser som kan erbjudas i olika kommuner. Sammanställningen i tabellen baseras på det som framkommit i intervjuer, ärenden och riktlinjer. Alla insatser är inte tillgängliga i alla kommuner, dessutom kan liknande insatser ha olika benämningar i olika kommuner (se till exempel andrahandsavtal eller förtur).

Skyddat boende
Skyddat boende är ett boende inom socialtjänsten som tillhandahåller platser för tillfällig heldygnsvistelse tillsammans med individanpassat stöd åt enskilda som är i behov av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp (9 kap. 6 § SoL).

Tillfälligt boende
Omfattar olika typer av kortvariga boendelösningar. Det kan handla om jourlägenheter som kommunen disponerar, stödboende eller andra arrangemang. Skyddsbehovet är lägre än vid placering på skyddat boende.

Förtur (även kallat social förtur)
Innebär prioritet i bostadskön hos kommunala bostadsbolag eller privata hyresvärdar som kommunen samarbetar med. En del kommuner ger möjlighet till förtur till bostad med specifika krav utifrån behov, som exempelvis önskat område eller våningsplan. Andra kommuner erbjuder enbart förtur utan möjlighet att ställa krav utifrån upplevda behov.

Andrahandsavtal
Till exempel övergångsavtal, socialt kontrakt eller genomgångskontrakt.
Hyreskontrakt där kommunen står som hyresgäst, och den våldsutsatta personen får bo i lägenheten som andrahandshyresgäst. Målet är att hyresgästen efter en tid (till exempel efter 18–23 månader) ska kunna ta över förstahandskontraktet.

Försöks- och träningslägenhet
Vid beviljat bistånd tecknas tidsbegränsade hyreskontrakt. I kommuner inom länet där denna insats erbjuds finns det inte någon möjlighet för hyresgästen att få en permanent övertaganderätt av kontraktet.

29 kap. 7 § SoL
En person som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den kommunen om han eller hon på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas (29 kap. 7 § 2 SoL). En person har rätt att ansöka om stöd och hjälp, inklusive bostad, i den kommun som personen avser att flytta till och bosätta sig i

Sammanställning av ärenden

Vi fick in ärenden från åtta av tio kommuner. Majoriteten av ärendena kommer från den största kommunen i Gävleborgs län; Gävle (257 av 416 ärenden). De två kommuner som vi inte mottagit ärenden från är Sandviken och Ljusdal. Resterande kommuners ärenden är inkluderade i den deskriptiva sammanställningen. Syftet med sammanställningen är att ge en tydlig översikt över hur många ansökningar som olika kommuner fått in, och hur de fördelats mellan **beviljade**, **avslagna** och **återtagna** ansökningar. Det är viktigt att betona att vi inte tror att vi har fått tillgång till allt material från samtliga kommuner. I sammanställningen bedömer vi att underlaget gällande skyddat boende och tillfälligt boende är det mest representativa. För den deskriptiva sammanställningen har vi valt att kategorisera boendeinsatser utifrån indelningen i tabell 3.

Tabell 3. Kategorierna som använts i sammanställningen av ansökningar och beslut i respektive kommun.

Skyddat boende
Tillfälligt boende Alla former av tillfälligt boende, så som jourlägenhet, försökslägenhet, akutboende eller träningslägenhet.
Stadigvarande boende Alla former av andrahandsuthyrningar med kommunen som hyresvärd och alla former av förturer.

I den ursprungliga sammanställningen ingick även andra kategorier av insatser, såsom ekonomiskt bistånd för exempelvis hotellnätter eller förnödenheter, samt beslut enligt 29 kap. 7 § SoL. Eftersom det rörde sig om ett mycket begränsat antal ansökningar och beslut inom dessa

kategorier har vi valt att exkludera dem från den redovisning som följer nedan. När antalet ärenden är så litet finns en påtaglig risk att resultaten speglar tillfälligheter snarare än mönster; vilket försvårar tolkningen.

Det är av vikt att understryka att även de resultat som presenteras i figurerna bygger på ett begränsat datamaterial. Vi kan inte med säkerhet veta om vi fått tillgång till samtliga relevanta ärenden, vilket innebär att viss information kan saknas. Detta är en central aspekt att ha i åtanke vid tolkningen av exempelvis skillnader i beviljandegrad för stadigvarande boende mellan olika kommuner. De slutsatser som dras utifrån sammanställningen baseras därför inte enbart på kvantitativa siffror, utan sätts i relation till studiens övriga delar, såsom intervjuer med yrkesverksamma och analys av ärendehandläggning. Det bedöms inte möjligt att dra entydiga slutsatser utifrån sammanställningen i sig, men när figurerna förstås tillsammans med det kvalitativa materialet framträder mönster och förklaringar som ger ökad förståelse för variationerna i beslutsfattande och insatser.

Genom materialet som vi mottagit går det att konstatera att det är vanligt att individer ansöker om ’stöd och skydd’ eller ’stöd och hjälp’, varefter det är socialtjänsten som gör en bedömning av vilken typ av insats som bedöms mest ändamålsenlig. En person kan alltså ansöka om en ospecificerad insats som berör stöd, skydd eller hjälp och sedan efter utredning bli beviljad till exempel skyddat boende eller socialt kontrakt. Denna sammanställning utgår därför från de insatser som faktiskt har beviljats eller avslagits, och speglar inte nödvändigtvis de insatser som den enskilde initialt ansökt om. Materialet tyder på att det finns både rättssäkra och rättsosäkra drag i hur ansökningarna hanteras. Skillnader i avslagsfrekvens och i vilken utsträckning stadigvarande boende beviljas antyder att lokala tolkningar, organisatoriska förutsättningar och tillgång till boendeformer kan spela en avgörande roll.

För samtliga ansökningar och beslut går det att konstatera att en majoritet kommer från Gävle kommun. Detta anses inte avvikande eftersom Gävle till invånarantalet är betydligt högre än resterande kommuner i länet, att det finns fler ärenden här än i andra kommuner under samma tidsperiod är därför väntat.

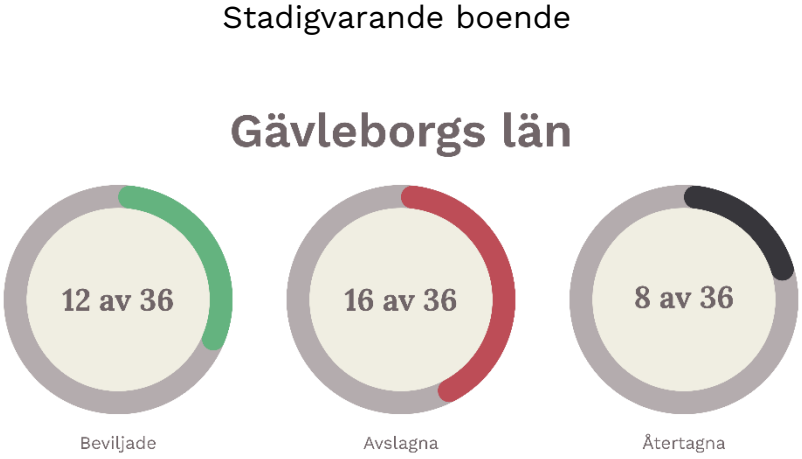

Figur 1. Sammanställning utifrån inkommit material: Antal beviljade, avslagna och återtagna ansökningar om **stadigvarande boende** i Gävleborgs län under tidsperioden 2022–2024.

Figur 1 visar den övergripande fördelningen av beslut om stadigvarande boende i länet under perioden 2022–2024. Det framgår tydligt att en betydande andel av ansökningarna avslås, trots att många av de sökande befinner sig i en mycket utsatt situation. Resultatet kan tolkas som en indikation på höga krav i bedömningarna eller begränsad tillgång till boendeformer som möjliggör långsiktiga lösningar. Figuren illustrerar behovet av att utveckla rättssäkra och våldskänsliga handläggningsrutiner där den våldsutsattas hela livssituation vägs in.

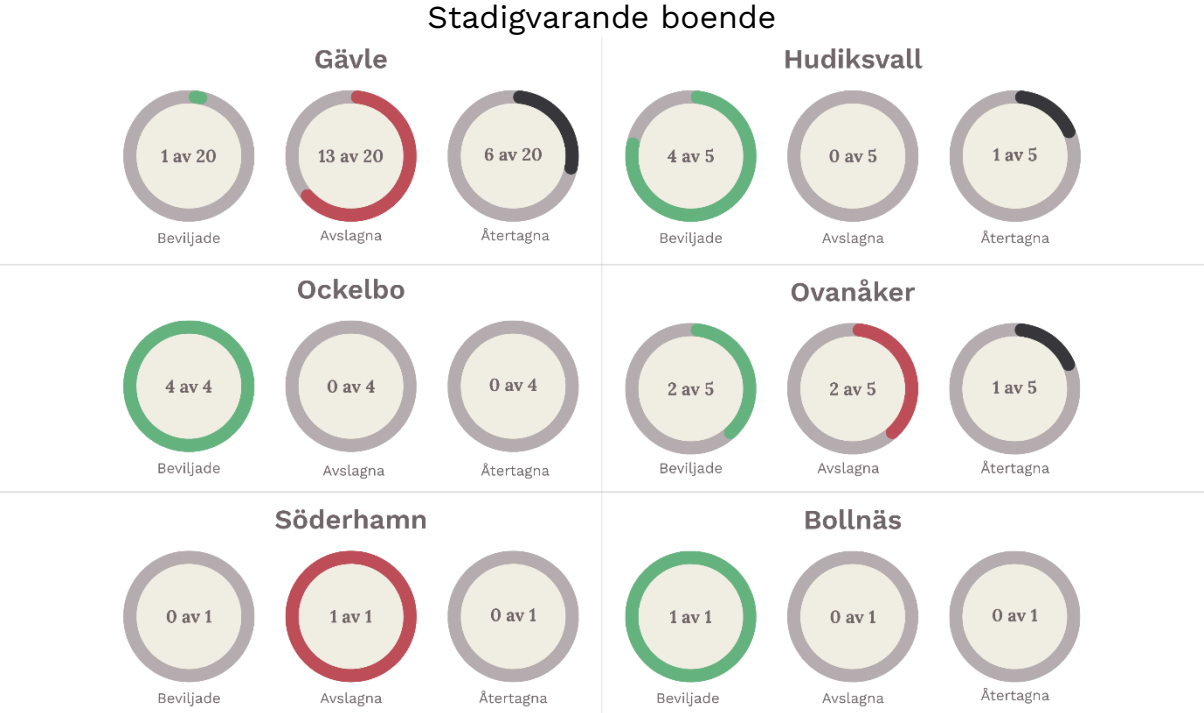

Figur 2. Sammanställning utifrån inkommit material: Antal beviljade, avslagna och återtagna ansökningar om **stadigvarande boende** i olika kommuner under tidsperioden 2022–2024.

Figur 2 indikerar att det finns skillnader mellan kommunerna i hur ansökningar om stadigvarande boende hanteras. I vissa kommuner beviljas en stor andel av ansökningarna, medan andra i högre grad avslår. Skillnaderna kan delvis förstås utifrån lokala resurser och organisatoriska förutsättningar, med varierande lokala behov eller ärendetyngd, men väcker samtidigt frågor om likvärdighet i bedömningarna. Det är inte givet att det är den våldsutsattas behov som i första hand avgör beslutet, utan snarare kommunens tolkning av lagstiftningen, tillgång till boendelösningar och etablerade arbetssätt. Olika kommuner gör olika bedömningar av vad som anses vara ett ’tillräckligt stort behov’, vad som utgör en tillräcklig hotbild, och vad som anses ekonomiskt eller organisatoriskt möjligt. I praktiken innebär det att en kvinna som söker stöd i en kommun kan få ett positivt beslut, medan en kvinna med liknande behov i en annan kommun får avslag. Det handlar inte om skillnader i våldets karaktär utan om skillnader i den kommunala tolkningen av ansvar.

Skyddat boende

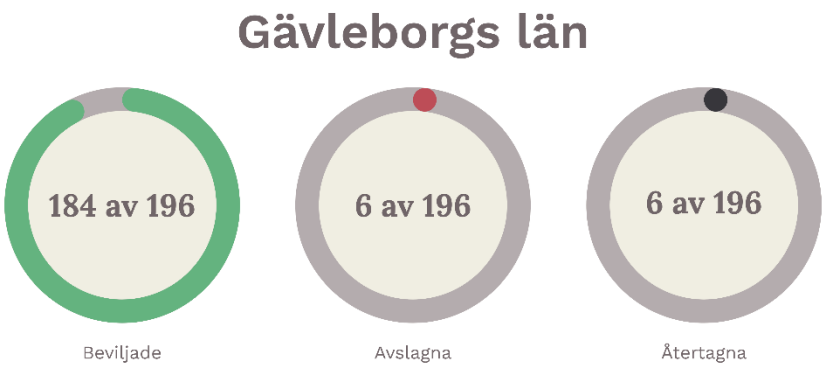

Figur 3. Sammanställning utifrån inkommit material: Antal beviljade, avslagna och återtagna ansökningar om **skyddat boende** i Gävleborgs län under tidsperioden 2022–2024

Figur 3 visar en hög beviljandegrad för insatsen skyddat boende, vilket är väntat med tanke på att det ofta rör sig om akuta situationer där omedelbart skydd är nödvändigt. I Gävleborgs län går det alltså att se att skyddat boende beviljas i en mycket stor utsträckning, någonting som bör ses som positivt. Samtidigt är det viktigt att tolka resultaten i ljuset av hur ansökningarna formuleras och handläggs. Det är inte alltid den enskilde uttryckligen ansöker om 'skyddat boende', utan snarare om 'hjälp och stöd', varpå det är socialtjänstens bedömning som avgör vilken konkret insats som beviljas. Den höga beviljandegraden skulle således även kunna säga någonting om hur socialtjänsten väljer att möta behoven, snarare än om individens ursprungliga önskemål. Det går i vissa fall att anta att andra lösningar, såsom stöd till stadigvarande boende, hade kunnat vara mer ändamålsenliga, inte minst om hotbilden var hanterbar och behovet snarare rörde långsiktig trygghet än akut skydd. Detta aktualiserar frågan om huruvida skyddat boende ibland används som ett standardiserat svar på komplexa livssituationer, där alternativa insatser eventuellt hade kunnat främja större stabilitet och autonomi.

Tillfälligt boende

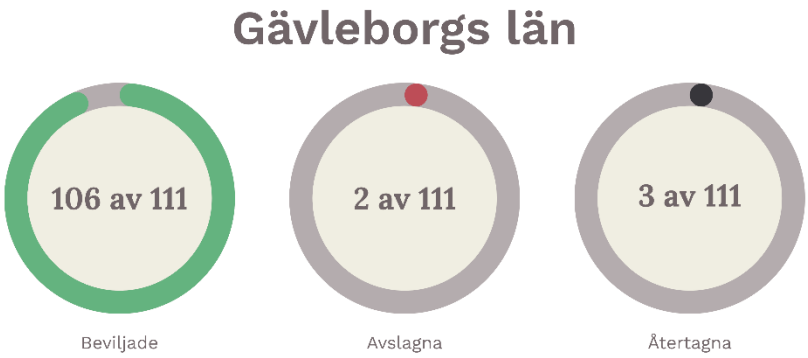

Figur 4. Sammanställning utifrån inkommit material: Antal beviljade, avslagna och återtagna ansökningar om **tillfälligt boende** i Gävleborgs län under tidsperioden 2022–2024

Figur 4 visar att en majoritet av ansökningarna om tillfälligt boende (jourlägenheter, träningsboenden eller motsvarande) har beviljats. Liksom i fallet med skyddat boende är det dock viktigt att förstå siffrorna i relation till hur ansökningarna formuleras. Ofta söker personer inte en specifik boendeform utan mer generellt 'stöd och hjälp', varpå det är socialtjänstens bedömning som avgör vilken insats som beviljas. Det innebär att siffrorna också speglar hur behoven tolkas och operationaliseras av handläggaren, snarare än endast den sökandes ursprungliga önskemål. Tillfälligt boende eller skyddat boende erbjuds ofta som ett första steg för våldsutsatta, men som analysen i rapporten visar är det inte alltid en hållbar lösning. I vissa fall är den erbjudna insatsen inte praktiskt genomförbar för den enskilde, exempelvis på grund av otillgänglig barnomsorg, bristande trygghet eller geografisk distans till sociala nätverk. Figuren understryker därför vikten av att insatser inte bara ska vara formellt möjliga att erbjuda, utan också faktiskt möjliga att ta emot; individuellt anpassade utifrån den våldsutsattas livssituation och behov.

Hur beaktas våld i socialtjänstens utredningar och beslut gällande stadigvarande bostadsinsatser?

För att tydligt illustrera hur utgångspunkter i bedömningar kan skilja sig åt mellan olika kommuner har vi valt ut ansökningar, utredningar och beslut om stadigvarande boende från två kommuner i Gävleborgs län. Kommunerna valdes utifrån sammanställningen av ärenden; (1) en av kommunerna som i högst utsträckning *avslog* insatser om stadigvarande boende respektive (2) en av kommunerna som i högst utsträckning *beviljade* insatser om stadigvarande boende. Endast avslagna ansökningar inkluderades från den första kommunen (kommun 1) och endast beviljade ansökningar inkluderades från den andra kommunen (kommun 2). Analysen baseras på sju unika ärenden (A–G) där personer ansökt om stadigvarande boende hos socialtjänsten. Samtliga ansökningar berör komplexa situationer, resonemang och beslut varierar och visar på skillnader i tolkningar av bostadslöshet, individuellt ansvar och våldets betydelse. Vi har genom analysen undersökt resonemang och förhållningssätt avseende bostad och våld som är förknippade med att ansökningar beviljas respektive avslås, samt hur våldet beaktas eller inte beaktas i bedömningarna. För att identifiera mönster i resonemang och bedömningar har en tematisk analys genomförts.

Kommun 1: Ärende A-D

Ärende A

I detta ärende är kvinnan höggravid och inneboende hos sin expojkvän, som även är den person som utsatt henne för våld. Hon har skulder registrerade hos Kronofogden och befinner sig i en utsatt livssituation utan tillgång till en trygg bostad. Trots detta avslås hennes ansökan om stadigvarande boende. Socialtjänsten konstaterar att skulder försvårar möjligheten till förstahandskontrakt men menar att detta inte utgör skäl för kommunalt ansvar. De anser att kvinnan inte är helt bostadslös eftersom hon bor hos sin expojkvän, trots att han är

våldsutövare. Förövaren hade förutom våldsutövandet en komplex problematik av den art att närstående ofta drabbas. I kvinnans ansökan framgår det att hon i hemlighet planerar att lämna honom. Trots att ex-pojkvännen övervakar kvinnans digitala aktivitet betonar socialtjänsten att kvinnan inte har uttömt alla möjligheter att på egen hand söka bostad utan kommunens involvering. Socialtjänsten medger att kvinnans skulder hos Kronofogden kan hindra henne från att få ett eget hyreskontrakt men betonar att skulder i sig inte är anledning till att kommunen ska ansvara för att bistå med boende. Hon erbjuds ett akutboende för barnfamiljer, men uppger att detta inte är aktuellt på grund av besöksförbud och att hon som höggravid inte vill vara ensam under den första tiden med barnet. Socialtjänsten menar att kvinnan inte har visat särskilda svårigheter i att söka bostad och betonar hennes tidigare förmåga att ordna boende på egen hand sedan 15 års ålder, ett resonemang som osynliggör både våldet och de risker hon befinner sig i (se citat ur utredningen i tabell 4).

Tabell 4. Exempel på citat i varje tema i Ärende A.

Tema	Citat
Våld och risker görs irrelevant	”[Hon] är inte helt bostadslös då hon är inneboende hos sin expojkvän”
Omöjliga erbjudanden	”[Hon] har fått information om kommunens akutboende som finns till för bostadslösa barnfamiljer men uppgett att detta inte är aktuellt utifrån besöksförbudet”
Krav på självständighet	”Hon uppger att hon har haft förmåga att ordna sin boendesituation självständigt sedan hon var 15 år. Sammanfattningsvis bedöms [hon] kunna ordna sin boendelösning utan kommunens inblandning”

Ärende B

Kvinnan i detta ärende har blivit utsatt för våld av barnens pappa och bor i nuläget i samma område som honom, hon vill därför flytta från det område där han bor. Hon bor tillsammans med sina tre barn, vilket innebär att hon har behov av en större bostad med närhet till centrum då hon saknar bil. Trots våld och att tydliga behov finns, avslår socialtjänsten ansökan med hänvisning till att hon inte har några registrerade skulder och har ett visst antal köpoäng hos bostadsbolaget. Det framhålls att hon har resurser att själv hitta ny bostad. Våldet betraktas inte som relevant för boendebehovet utan hänvisas till andra delar av socialtjänstens verksamhet. I bedömningen beskriver socialtjänsten att trångboddhet inte är skäl för förtur, och socialtjänsten lägger fokus på krav på självständighet snarare än hennes utsatthet och behov. Den primära anledningen till att kvinnan sökte stöd, att hon inte känner sig trygg i sitt nuvarande boende, riskerar att osynliggöras. I stället framstår det som att hennes önskemål om bostadens storlek och läge ges större vikt i bedömningen, vilket kan bidra till att förminska allvaret i den situation hon befinner sig i. Utifrån bedömningen går det att urskilja att hennes skyddsbehov inte integreras i boendeprövningen, utan behandlas som en separat fråga (se citat ur utredningen i tabell 5).

Tabell 5. Exempel på citat i varje tema i Ärende B.

Tema	Citat
Våld och risker görs irrelevant	”Att vara trångbodd är inte skäl för förtur. Gällande den hotsituation som [hon] befinner sig i så hänvisas hon söka stöd från den enhet inom socialtjänsten som arbetar med hot- och våldsfrågor”
Krav på självständighet	”[Hon] bedöms ha resurser att tillgodose behovet av en annan bostad på egen hand. Hon har inga skulder registrerade hos Kronofogden och [antal] köpoäng hos [bostadsbolag]”

Ärende C

Kvinnan i detta ärende har under många år varit utsatt för olika former av våld och kontroll av sin tidigare sambo. Våldet har påverkat både hennes hälsa och hela livssituation, och när hon beslutade sig för att lämna relationen ansökte hon om stöd till bostad. I den tidigare ansökan erbjöds ett rum i ett tillfälligt boende, men kvinnan valde att istället bo hos sina vuxna barn tills en egen bostad kunde ordnas. Hon har därefter fått ett hyreskontrakt, men beskriver att hot och övervakning från förövaren kvarstår, vilket skapar stark stress och otrygghet. Trots hennes psykiska ohälsa och kontakt med vården bedömer socialtjänsten att det inte finns några särskilda skäl som hindrar henne från att söka ny bostad själv. Ansökan avslås med motiveringen att hon kan ordna boende på egen hand, och våldet betraktas således inte som tillräckligt skäl för kommunalt stöd. Trots dokumenterad utsatthet och oro hänvisas hon till att byta bostad på egen hand, och individuellt ansvar betonas över skyddsaspekter. Kvinnan erbjuds återigen tillfälligt boende, hon väljer att tacka nej och uttrycker att hon kan bo kvar i den nuvarande lägenheten så länge, trots att hon tidigare framfört till socialtjänsten att hon känner sig otrygg i lägenheten godtas detta (se citat ur utredningen i tabell 6).

Tabell 6. Exempel på citat i varje tema i Ärende C.

Tema	Citat
Våld och risker görs irrelevant	”Utifrån vad som har framkommit av utredningen görs bedömningen att avslå ansökan om boende då [hon] inte har några svårigheter att byta bostad på egen hand”
Omöjliga erbjudanden	”Utifrån våldet har [hon] erhållit information om att socialnämnden kan bevilja insats i form av [tillfälligt boende] vid en akutsituation. [Hon] har avböjt insatsen och berättat att hon kan bo kvar i sin lägenhet tills hon byter bostad”
Krav på självständighet	”Det finns i nuläget inget som bekräftar att hon lider av någon allvarlig psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning som skulle medföra att hon saknar förmåga att ordna en bostad på egen hand”

Ärende D

Kvinnan i detta ärende lever i en relation där det förekommer våld, som hon vill lämna. Hon har tidigare varit placerad i en jourlägenhet men anses inte längre ha ett akut skyddsbehov. På grund av skulder kan hon inte få ett eget hyreskontrakt, och hon ansöker därför om stöd till egen stadigvarande bostad. Socialtjänsten erbjuder istället plats i ett tillfälligt boende, som kvinnan tackar nej till. I bedömningen menar de att det inte framkommit några särskilda svårigheter som hindrar henne från att söka bostad på egen hand, till exempel via bostadsförmedling, privata hyresvärdar eller som inneboende. Skulderna avfärdas som otillräckligt skäl, och det faktum att hon lever i en våldsam relation görs i praktiken irrelevant. Ansökan avslås och det akuta behovet anses tillgodosett genom ett erbjudande som inte är inom ramen för det kvinnan ansökt om (se citat ur utredningen i tabell 7).

Tabell 7. Exempel på citat i varje tema i Ärende D.

Tema	Citat
Våld och risker görs irrelevant	”[Hon] vill separera och har behov av egen bostad. På grund av skulder är hon förhindrad att få eget hyresavtal. [Hon] lever i en relation där det förekommer våld (…)”
Omöjliga erbjudanden	”Det akuta behovet av bostad kan tillgodoses genom [tillfälligt boende] men [hon] har avböjt insatsen”
Krav på självständighet	”Det har inte framkommit några särskilda svårigheter av sådan karaktär att [hon] inte skulle ha förmåga att på egen hand söka lägenheter via [bostadsbolag], privata hyresvärdar, i andra hand eller rum som inneboende”

Kommun 2: Ärende E-G

Ärende E

I detta ärende saknar kvinnan helt inkomst och har på grund av det inte möjlighet att få ett eget förstahandskontrakt. Hon har heller ingen i sitt nätverk som kan stötta henne i sökandet av ett stadigvarande eller tillfälligt boende. Socialtjänsten tar i sin bedömning särskild hänsyn till barnens behov av trygghet och stabilitet, och det är i första hand utifrån barnens perspektiv som beslutet om ett socialt bostadskontrakt beviljas. Det finns även indikationer på att kvinnan tidigare varit utsatt för våld av barnens pappa. Genom att beviljas en egen bostad ges hon och barnen möjlighet att leva ett självständigt liv, fritt från våld. I detta ärende ligger fokus tydligt på barnens rätt till trygghet, kvinnans utsatthet och socialtjänstens ansvar att möjliggöra självständighet och skydd (se citat ur utredningen i tabell 8).

Tabell 8. Exempel på citat i varje tema i Ärende E.

Tema	Citat
Våld och risker sätts i fokus	”Bedömningen är att det inte går att utesluta att [hon] tidigare varit utsatt för våld från barnens pappa. I en egen bostad ges [hon] och barnen möjlighet till trygghet och kan leva ett självständigt liv, fritt från våld”

Behovsanpassade insatser	”Utifrån barnens perspektiv är det av yttersta vikt att de har ett hem som en fast punkt i tillvaron. Det är främst utifrån barnens situation utredare förordar att familjen ska beviljas sociala bostadskontrakt.”
Hjälp till självständighet	”[Hon] saknar inkomster och därmed tillåts hon inte teckna ett eget hyreskontrakt, enligt [bostadsbolagets] riktlinjer. Hon har ingen i sitt nätverk som kan bistå henne att införskaffa en egen bostad”

Ärende F

Kvinnan i detta ärende lever i en relation där hon dagligen utsätts för psykisk misshandel och påtryckningar av sin sambo, vilket påverkar hennes psykiska mående. Hon har knappa inkomster och försörjer både sig själv och sambon, samtidigt som hon har ett stort skuldsaldo hos Kronofogden, vilket hindrar henne från att få ett eget hyreskontrakt. Socialtjänsten bedömer att kvinnan är i behov av ett socialt kontrakt för att kunna lämna relationen. Det poängteras att ett eget boende skulle innebära trygghet och en väg till självständighet. Bedömningen tar även hänsyn till kvinnans behov där socialtjänsten betonar vikten av ett centralt boende med närhet till handel och service, som motiveras med att hon ska kunna leva ett självständigt liv utan beroende av mannen. Våldet och dess konsekvenser står tydligt i fokus, och socialtjänstens ansvar för att erbjuda ett liv i trygghet betonas (se citat ur utredningen i tabell 9).

Tabell 9. Exempel på citat i varje tema i Ärende F.

Tema	Citat
Våld och risker sätts i fokus	”Beviljas [hon] ett socialt kontrakt ges hon möjligheten att lämna relationen och få en trygghet i en egen bostad” ”Om ansökan om social förtur avslås finns risken att våldet i relationen eskalerar, såväl fysiskt som psykiskt”
Behovsanpassade insatser	”Boendet bör vara centralt belägen med en närhet till det allmänna så att hon kan leva ett självständigt liv, utan att vara beroende av mannen för inköp av exempelvis matvaror, läkemedel och myndighetskontakter”
Hjälp till självständighet	”Beviljas [hon] ett boende genom socialt kontrakt kan hon lämna relationen. I en egen bostad ges [hon] möjlighet till trygghet och kan leva ett självständigt liv, fritt från våld”

Ärende G

Kvinnan i detta ärende lever kvar hos sin exmake, som efter skilsmässan har intensifierat ett redan existerande psykiskt våld genom kontroll och kränkningar. Hon befinner sig i en ekonomiskt utsatt situation och har kontakt med försörjningsstödsenheten. Socialtjänsten beviljar stöd till stadigvarande boende, med hänvisning till att hon inte kan bo kvar i den destruktiva miljön. I beslutet föreslås en mindre lägenhet inom centralorten med ordinär standard, anpassad efter både ekonomiska ramar och behov av trygghet. Här lyfts våld och

behov av självständighet fram som centrala faktorer, och socialtjänsten agerar i enlighet med sitt ansvar att möjliggöra ett liv fritt från våld (se citat ur utredningen i tabell 10).

Tabell 10. Exempel på citat i varje tema i Ärende G.

Tema	Citat
Våld och risker sätts i fokus	”[Hon] kan inte bo kvar hos exmaken då han genom kontroll och kränkning utsätter henne för psykiskt våld vilket blivit värre sedan skilsmässan blev klar”
Behovsanpassade insatser	”[Hon] har behov av en mindre lägenhet inom centralorten med ordinär standard”
Hjälp till självständighet	”Hyreskostnad bör inte överstiga den av socialnämnden godkända hyresnivå för en person då hon för närvarande har kontakt med försörjningsstödsenheten avseende ekonomiskt bistånd”

Analys

Våld och risker

I kommun 1 tenderar våldet att göras irrelevant eller separeras från boendebehovet i bedömningarna. Det synliggörs visserligen i utredningarna, men tas sällan upp som en avgörande faktor i själva beslutet. I praktiken bedöms sökandes situation ofta utifrån formella kriterier snarare än utifrån en helhetsbedömning där våldets konsekvenser integreras.

> ”[Hon] är inte helt bostadslös då hon är inneboende hos sin expojkvän.”

Socialnämnden har en skyldighet att hjälpa våldsutsatta att förändra sin situation. Att hänvisa till att boendefrågan kan lösas på egen hand genom att vara inneboende hos våldsutövaren bidrar inte till att förändra den våldsutsatts situation men ökar risken för ytterligare våldsutsatthet. Utredningen ska omfatta en riskanalys av om det föreligger risk för ytterligare våld (4 kap. 1 § och 5 kap. 2 § HSLF-FS 2022:39). Vidare så räknas personer som måste vara inneboende för att de inte kommer in på den öppna bostadsmarknaden som hemlösa enligt Socialstyrelsens definition.

> "Gällande den hotsituation som [namn] befinner sig i så hänvisas hon söka stöd från den enhet inom socialtjänsten som arbetar med hot- och våldsfrågor."

I flera ärenden noteras att sökande hänvisas till andra enheter inom socialtjänsten, med motiveringen att dessa besitter särskild kompetens i frågor som rör våld i nära relationer. En sådan intern uppdelning av ansvar kan i vissa fall vara organisatoriskt motiverad, särskilt i kommuner med specialiserade enheter. Det är dock möjligt att se i utredningarna från kommunen att våld isoleras från bedömningarna och behandlas som en separat angelägenhet,

våldsutsatthetens betydelse för behovet av stadigvarande boende tenderar således att nedtonas eller försvinna ur besluten. Genom att hänvisa våldet vidare till andra enheter inom socialtjänsten utan att beakta dess konsekvenser för den enskildes boendesituation, förskjuts fokus från en helhetsbedömning till en fragmenterad ärendehantering. När den enskilde hänvisas till en annan enhet bör myndigheten vara organiserad så att samverkan kan ske mellan enheterna. Regler om sekretess kan behöva beaktas.

> ”Utifrån vad som har framkommit av utredningen görs bedömningen att avslå ansökan om boende då [namn] har inga svårigheter för att byta bostad på egen hand.”

I detta exempel framstår det som att förmågan att på egen hand söka bostad väger tyngre än de risker och begränsningar som våld, hot och psykisk ohälsa kan innebära. Bedömningen vilar därmed på en snäv tolkning av självständighet, där individens utsatthet och behov av trygghet inte ges tillräckligt utrymme.

> ”Beviljas [namn] ett socialt kontrakt ges hon möjligheten att lämna relationen och få en trygghet i en egen bostad.”

I kommun 2 framträder ett annat mönster. Här integreras våldet i bedömningen som en viktig del i besluten. Det handlar inte bara om att erkänna och synliggöra våldet, utan om att förstå dess konsekvenser och hur våldet påverkar kvinnans möjligheter att skapa trygghet, stabilitet och självständighet. Våldet ges alltså en plats i beslutsprocessen, inte som en separat fråga, utan som något som är avgörande för möjligheten att tillgodose det grundläggande behovet av bostad.

Insatser utifrån behov

I kommun 1 erbjuds, vid flera av de inkluderade ärendena, insatser som formellt sett tillmötesgår ett akut bostadsbehov, men som i praktiken är svåra eller omöjliga att ta emot utifrån individens livssituation. Det rör sig framför allt om kortsiktiga eller generella lösningar, såsom tillfälliga boenden, som inte är anpassade efter den våldsutsattas särskilda behov. I ett ärende uppger sökande exempelvis att hon inte kan tacka ja till det erbjudna akutboendet eftersom hon är gravid och behöver stöd från närstående under den första tiden med barnet, någonting som inte kan möjliggöras vid det föreslagna boendet då det råder besöksförbud. Trots detta så anses hennes behov vara tillgodosedda med erbjudandet.

> ”Hon har fått information om kommunens akutboende som finns till för bostadslösa barnfamiljer men uppgett att detta inte är aktuellt utifrån besöksförbudet.”

Liknande resonemang kan återfinnas även i andra ärenden, där avböjandet av socialtjänstens erbjudande om tillfälligt boende tolkas som ett uttryck för att det inte föreligger något verkligt behov.

> ”Det akuta behovet av bostad kan tillgodoses genom [tillfälligt boende] men [namn] har avböjt insatsen.”

Någonting som saknas i dessa fall är en analys av orsakerna till att insatsen inte accepteras. En sådan analys skulle kunna synliggöra huruvida den erbjudna insatsen är rimlig och relevant i förhållande till den sökandes behov och situation. Frånvaron av denna prövning riskerar att leda till att standardiserade lösningar ersätter individuellt anpassade bedömningar, utan koppling till den sökandes faktiska förutsättningar, vilket riskerar att leda till beslut som saknar förankring i den individuella problematik som presenteras i utredningarna.

I kommun 2 går det att se en tendens till att anpassa insatser utifrån individens behov, livssituation och kontext. Här beviljas stadigvarande boendeinsatser med hänsyn till exempelvis våldsutsatthet, begränsad rörelsefrihet, barns behov av kontinuitet, eller avsaknad av nätverk. I ett ärende understryks vikten av geografisk tillgänglighet för att möjliggöra ett liv som inte är beroende av våldsutövaren.

> ”Boendet bör vara centralt belägen med en närhet till det allmänna så att hon kan leva ett självständigt liv, utan att vara beroende av mannen för inköp av exempelvis matvaror, läkemedel och myndighetskontakter.”

I ett annat ärende beskrivs barnens trygghet vara ett motiv för beviljandet av boende.

> “Utifrån barnens perspektiv är det av yttersta vikt att de har ett hem som en fast punkt i tillvaron.”

Dessa beslut illustrerar ett synsätt där insatsen inte bara formellt ska erbjudas till sökande, utan också vara realistisk, relevant och trygg. Denna kommun uppvisar därmed en mer individcentrerad praktik, där bedömningen grundas i en helhetssyn och insatserna är behovsanpassade utifrån individen.

Självständighet

En central skillnad mellan kommunerna rör hur självständighet förstås och appliceras i ärendena. I kommun 1 framstår självständighet som ett krav för att beviljas stöd, snarare än ett mål som socialtjänsten kan hjälpa individen att uppnå. I ett av de granskade ärendena används individens tidigare livserfarenhet, att ha ordnat sin boendesituation självständigt i mycket ung ålder, som ett argument för att avslå ansökan om bistånd.

> “Hon uppger att hon har haft förmåga att ordna sin boendesituation självständigt sedan hon var 15 år. Sammanfattningsvis bedöms [namn] kunna ordna sin boendelösning utan kommunens inblandning.”

Detta resonemang tydliggör hur tidigare självständighet tillskrivs stor betydelse, utan att den nuvarande livssituationen problematiseras tillräckligt. Det finns inga formuleringar i ärendet som indikerar att socialtjänsten har prövat hur pass stabila, trygga eller hållbara dessa tidigare boendelösningar varit; trots att den sökande vid ansökans tid var höggravid och våldsutsatt. Att

erfarenhet av att tidigt ha behövt hantera sitt boende på egen hand lyfts fram som uttryck för förmåga, snarare än som ett potentiellt tecken på långvarig utsatthet, talar för ett perspektiv där ansvar för nuvarande situation förskjuts tillbaka på individens historiska agens. På så sätt osynliggörs både den aktuella sårbarheten och behovet av stöd. Liknande resonemang återfinns i andra ärenden, där individens pågående psykiska ohälsa och våldsutsatthet inte anses uppfylla kraven för beviljande av stadigvarande boendeinsats, då någon fastställd diagnos som begränsar funktionsförmågan inte föreligger. Den enskildes situation ska utredas utifrån hennes förmåga att ordna boendesituationen på egen hand när rätten till bistånd prövas. Det är inte tillräckligt att motivera utifrån att hon haft möjlighet att söka bostad sedan hon var 15 år.

> "Det finns i nuläget inget som bekräftar att hon lider av någon allvarlig psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning som skulle medföra att hon saknar förmåga att ordna en bostad på egen hand."

Denna bedömning bygger i hög grad på en tolkning av förmåga, snarare än en förståelse av de begränsningar som våld, otrygghet eller ekonomisk utsatthet kan innebära. Självständighet tenderar här att förstås som ett individuellt ansvar, snarare än som någonting som kan kräva stöd och specifika åtgärder.

I kommun 2 framträder däremot ett synsätt där självständighet betraktas som något som kan möjliggöras genom rätt form av insats. Det uttrycks tydligt i flera av besluten att en egen bostad kan utgöra en förutsättning för att lämna en destruktiv relation och återta kontrollen över sitt liv.

> "Beviljas [namn] ett boende genom socialt kontrakt kan hon lämna relationen. I en egen bostad ges [namn] möjlighet till trygghet och kan leva ett självständigt liv, fritt från våld."

Här blir självständighet inte en tröskel för att kvalificera sig till stöd, utan snarare någonting som socialtjänsten har ett ansvar och en möjlighet att aktivt bidra till att hjälpa den sökande att uppnå. Detta pekar på ett synsätt där strukturella hinder erkänns och där insatser som erbjuder stadigvarande bostad ses som ett verktyg för att stärka individens livssituation, snarare än ett belöningssystem för den som redan uppfyller tydligt uppsatta och svårt nåbara kriterier.

Del 6

Lagstiftning och andra regelverk

I den här delen av rapporten ges en redogörelse av den lagstiftning och andra regelverk som har betydelse för den enskildes rätt till boendeinsatser (Delstudie 4). Först presenteras kommunens ansvar för bostadsförsörjningen och vikten av samverkan med andra aktörer, skyldigheten att erbjuda bostadsförmedling och möjligheten att reservera bostäder och lämna förtur till våldsutsatta. Därefter redogörs för socialnämndens ansvar för att trygga rätten till bostad i enskilda ärenden och den rättsliga innebörden av enskildas rätt till bostad. Sedan beskrivs vilken kommun som är ansvarig för att utreda våldsutsattas behov, socialnämndens utredningsskyldighet, hur utredningar ska genomföras och dokumenteras samt skyldigheten att samverka med den enskilde och andra aktörer i samhället. Avslutningsvis följer en genomgång av socialnämndens skyldighet att upprätta ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete i syfte att garantera en god kvalitet i verksamheten och en redogörelse av det förstärkta hyresrättsliga skyddet för våldsutsatta. Genomgången av regelverket har begränsats utifrån dess relevans i förhållande till det resultat som framkommit från enkätsvar, intervjuer med yrkesverksamma och dokumenterade ärenden som inkommit i den här studien, med undantag för det förstärkta hyresrättsliga skyddet. Löpande lyfts och exemplifieras brister och utmaningar utifrån studiens empiriska data i förhållande till regelverket.

Samhällsplaneringens roll

Kommunens ansvar för bostadsförsörjningen

Det är kommunen som enligt lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (BFL) har ansvaret för bostadsförsörjningen och att det finns bostäder. Syftet med kommunens planering av bostadsförsörjningen är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och främja att ändamålsenliga åtgärder vidtas för att bostadsförsörjningen förbereds och genomförs (1 § BFL). I arbetet med bostadsförsörjningen ska kommunfullmäktige för varje mandatperiod ta fram riktlinjer för planeringen av bostadsförsörjningen i kommunen (1 § BFL, lydelse 2013:866). Från och med 1 mars 2025 innehåller BFL nya regler som innebär att kommunfullmäktige senast vid utgången av den mandatperiod som inleds efter ordinarie val 2026, i stället för riktlinjer ska ta fram en handlingsplan för bostadsförsörjningen inom kommunen (2 § första stycket BFL). Bestämmelsen utgör inget hinder för kommunfullmäktige att innan nästa mandatperiod ta fram nya riktlinjer. Hänvisningarna i 1, 4 och 6 §§ i den äldre lydelsen av lagen ska fortsätta att gälla fram tills kommunfullmäktige har antagit en handlingsplan.

Trots att kommunerna ska ta fram riktlinjer/handlingsplaner saknas detta för bostadsförsörjningen i flera av landets kommuner. Av Länsstyrelsen i Gävleborgs

bostadsmarknadsanalys framgår att nio av de tio kommunerna i Gävleborgs län har tagit fram riktlinjer för bostadsförsörjningen (Länsstyrelsen, 2025).

De antagna riktlinjerna för bostadsförsörjningen ska enligt 2 § första stycket BFL innehålla uppgifter om:

1. kommunens mål för bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet,
2. kommunens planerade insatser för att nå uppsatta mål och
3. hur kommunen har tagit hänsyn till relevanta nationella och regionala mål, planer och program som är av betydelse för bostadsförsörjningen.

Vilka uppgifter framtida handlingsplaner ska innehålla skiljer sig delvis från innehållet i riktlinjerna. Det som är nytt är att kommunfullmäktige enligt 2 § första stycket BFL i handlingsplanen även ska redovisa

1. behovet av tillskott av bostäder i kommunen, och
2. kommunens planerade åtgärder för att nå sina mål.

En social hållbar utveckling av bostadsbeståndet innebär bland annat att hänsyn ska tas till särskilda grupper i samhället som har svårt att komma in på bostadsmarknaden (prop. 2012/13:178). Det kan exempelvis vara våldsutsatta som har lämnat våldsutövaren och som är i behov av en egen bostad. I de riktlinjer som har tagits fram i Gävleborgs län är det bara två kommuner som uttryckligen nämner våldsutsatta, och då i förhållande till behovet av skyddat boende. Ingen av de tio kommunerna lyfter uttryckligen en strategi för att bemöta våldsutsattas behov av stadigvarande boende.

Uppgifterna som anges i riktlinjerna ska grunda sig på en analys av den demografiska utvecklingen, marknadsförutsättningar och bostadsbehov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden (2 § andra stycket BFL). Enligt bestämmelsen ska analysen av bostadsbehovet göras med stöd av det underlag som Boverket tillhandahåller samt annat underlag som kommunen kan ha behov av för att genomföra analysen (2 § andra stycket BFL). Hemlöshet i kommunen kan vara en orsak till att det finns ett behov av tillskott på bostäder (prop. 2024/25:42). Kravet på kommunen att redogöra för behovet av tillskott av bostäder är inte begränsat till nybyggnation, utan kan även avse upplåtelseformer och deras fördelning eller hur nya eller befintliga bostäder kan göras åtkomliga för enskilda med störst behov (prop. 2024/25:42). Liksom dagens riktlinjer ska den kommunala handlingsplanen för bostadsförsörjningen vara vägledande för planläggning av bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet (4 § BFL och 2 kap. 3 § tredje stycket plan- och bygglagen, PBL). I analysen av vilket bostadsbehov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden bör kommunerna redogöra för hur de avser att lösa eventuella problem med hemlöshet i kommunen (prop. 2024/25:42). Det kan exempelvis röra hemlöshet bland kvinnor och barn som utsatts för våld i nära relation.

Kommunen ska vid planering av bostadsförsörjningen samråda med berörda kommuner och ta hänsyn till om det finns behov av samordning av bostadsförsörjningen samt ge länsstyrelsen och regionen tillfälle att yttra sig (1 § andra stycket BFL). Behovet av samordning med andra kommuner ska också beaktas när kommunen vidtar åtgärder för bostadsförsörjningen (7 § BFL). Bestämmelsen syftar på konkreta åtgärder som föranleds av planering av bostadsförsörjningen och riktlinjer/handlingsplanen. Samordningen kan handla om bostadsförmedling eller bostäder till personer som har akut behov av bostad, exempelvis våldsutsatta (prop. 2024/25:42). Det är regionerna som har det samlade ansvaret för det regionala utvecklingsarbetet (prop. 2018/19:162 och prop. 2024/25:42). Enligt Länsstyrelsen i Gävleborgs bostadsanalys är det två kommuner i Gävleborgs län som samverkar med andra kommuner för bostadsförsörjningen. Samverkan sker däremot i alla tio kommuner mellan olika förvaltningar och sakområden i planeringen för bostadsförsörjningen (Länsstyrelsen 2025). Det framgår däremot inte av bostadsanalysen i vilken utsträckning samverkan sker för att ordna stadigvarande boende åt våldsutsatta.

Länsstyrelsen har till uppgift att verka för att behovet av bostäder tillgodoses (5 § 9 förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion). Enligt BFL ska länsstyrelsen lämna råd, information och underlag för planeringen av bostadsförsörjningen samt uppmärksamma kommunerna på eventuella behov av samordning av bostadsförsörjningen och verka för att en sådan kommer till stånd (3 § BFL). Exempelvis kan länsstyrelsen tillhandahålla planeringsunderlag i form av bostadsanalyser, identifiera och påpeka att samordning kan behövas i vissa frågor mellan kommuner. Samordning bör ske när det kan finnas regionala och mellankommunala intressen och i frågor som en enskild kommun har svårt att lösa på egen hand. Exempel på utmaningar för en kommun där samordning bör ske är boendesituationen för våldsutsatta kvinnor (prop. 2024/25:42).

Länsstyrelsen ska också varje år lämna en skriftlig rapport till Boverket (2 § förordning (2011:1160) om regionala bostadsmarknadsanalyser och kommunernas bostadsförsörjningsansvar). Rapporten ska innehålla

1. en analys av bostadsmarknaden i länet,
2. hur kommunerna lever upp till kraven i BFL,
3. hur länsstyrelsen lever upp till kraven enligt 3 § BFL,
4. hur planeringen av bostadsförsörjningen samordnas inom kommunen, med andra kommuner och regionalt.

Samordning ska även ske med socialnämnden. Till socialnämndens uppgifter hör att medverka vid samhällsplaneringen och samverka med andra samhällsorgan med utgångspunkt i nämndens sociala erfarenheter (6 kap. 4 § socialtjänstlagen (2025:400), SoL). Socialnämndens delaktighet i samhällsplaneringen ger nämnden möjlighet att på ett aktivt sätt förebygga sociala svårigheter. Socialnämndens kunskaper om sociala levnadsvillkor utgör ett viktigt bidrag till samhällsplaneringen och nämndens medverkan syftar bland annat till att utjämna skillnader i levnadsvillkor och se till att den sociala tryggheten omfattar alla (prop. 2024/25:89). Två av socialtjänstens övergripande mål i SoL är att främja enskildas ekonomiska och sociala trygghet och jämlika och jämställda levnadsvillkor (2 kap. 1 § SoL). Det är socialnämnden som genom socialtjänsten i sin verksamhet möter våldsutsattas behov av stadigvarande boende och kan

bedöma behovet av bostäder. Socialnämndens deltagande i samhällsplaneringen innebär att nämnden ska ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för enskilda som utsatts för våld i nära relation och främja rätten till en bostad (6 kap. 5 § andra stycket SoL).

Det följer av Boverkets kunskapsstöd till kommunerna att en intern förankring inom kommunen och samordning med andra verksamhetsområden är av betydelse när det gäller bostadssociala insatser. Där har socialtjänsten en viktig roll då nämnden med sina erfarenheter av levnadsförhållanden i kommunen kan bidra med kunskap. Det finns behov av att socialnämndens medverkan i kommunernas samhällsplanering utvecklas och följs upp. Kunskapshöjande insatser och kunskapsstöd både i samhällsbyggnad och socialtjänst är åtgärder som kan bidra till att socialnämndens medverkan säkerställs. Vidare behöver formerna för socialnämndens medverkan utvecklas. Ett av de huvudsakliga målen i regeringens hemlöshetsstrategi 2022–2026 är att det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas. Socialnämndens kunskaper om våldsutsattas levnadsförhållanden kan bättre tas till vara om socialtjänsten i större utsträckning medverkar och deltar i planeringen av bostadsförsörjningen (regeringsbeslut S2022/03255). Även erfarenhetsutbyte mellan kommunerna för lärande exempel kan vara en viktig del i detta. Alla kommuner i Gävleborgs län samverkar med socialnämnden men fyra av de tio kommunerna har uppgett att de inte tar vara på socialnämndens kunskaper och erfarenheter om fysisk planering (Länsstyrelsen 2025).

Ansvaret för den kommunala planeringen och för socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen åligger ytterst kommunfullmäktige. Kommunfullmäktige bör säkerställa att kommunens kompetens tas till vara i samhällsplaneringen och att det finns en väl fungerande samverkan mellan förvaltningarna i kommunen. De sociala förvaltningarna besitter expertkunskap om enskildas och olika gruppers behov, sociala problem och levnadsförhållanden i kommunen (prop. 2024/25:89).

Figur 5. En illustration av hur kommunfullmäktige ska samverka med andra aktörer i samhället vid framtagande av riktlinjer eller handlingsplaner för bostadsförsörjningen.

Kommunerna ska anordna kommunal bostadsförmedling om det behövs för att främja bostadsförsörjningen. Detta kan ske inom en enskild kommun eller genom att flera kommuner samverkar via en gemensam bostadsförmedling (8 § BFL). Regeringen kan med stöd av BFL förelägga en kommun att anordna kommunal bostadsförmedling (9 § BFL). Bostäder förmedlas oftast utifrån en kötid, men det finns möjlighet att lägenheter reserveras för olika kategorier av sökande eller förmedlas med förtur. Reservation innebär att lägenheter reserveras för utpekade sökande och det kan finnas flera köer för olika sökande. Förtur betyder att en sökande prioriteras före andra med kötid eller längre kötid. Förturer till lägenheter kan vara ett effektivt sätt att förmedla bostäder till hushåll som har stora behov av att snabbt få en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden (prop. 2024/25:42). Förtur till lägenheter kan erbjudas både till de som redan står i kön och de som inte står i kön. Användandet av förturer bör ske utifrån den lokala situationen på bostadsmarknaden. Det är kommunen tillsammans med fastighetsägarna som bestämmer kriterierna för reservation och förtur till bostäder. Det är däremot fastighetsägarna som fattar det slutliga beslutet om vilka krav och villkor som ska gälla för att få tillgång till en hyresrätt (prop. 2024/25:42). Reservation av lägenheter och förtur får aldrig innebära diskriminering. Till exempel regleras i KL att kommuner ska behandla sina medlemmar lika om det inte finns sakliga skäl för annat (2 kap. 3 § KL). Ett sakligt skäl till förtur kan vara våldsutsattas behov av bostad. Att det finns möjlighet att erbjuda våldsutsatta som befinner sig i akut behov av stadigvarande bostad har bedömts fungera positivt. Det är också möjligt att kombinera förtur till lägenhet med hyresgaranti (SOU 2022:14). Hyresgaranti är en åtgärd som används restriktivt, och skulle kunna användas i större utsträckning. I Gävleborg län är förtur till bostad möjligt i åtta av länets tio kommuner. I fyra av dessa kommuner var en av de vanligaste orsakerna till förtur år 2024 att kvinnor utsatts för våld i nära

relation (Länsstyrelsen, 2025). Förmedlas bostäderna efter turordning utifrån kötid får kommunen ta ut en köavgift för högst ett år i taget. Köavgiften får även tas ut om lägenheterna har reserverats för sökande i kön eller om de fördelas enligt ett förturssystem. Det gäller också om förmedlingsersättning tas ut vid yrkesmässig kommunal bostadsförmedling enligt 12 kap. 65 a § andra stycket Jordabalken, JB (10 § BFL).

Våldsutsattas möjligheter att få bostad i Gävleborgs län

Av Länsstyrelsens bostadmarknadsanalys 2025 framgår att det inte är bostadsbrist i Gävleborgs län, med undantag för en kommun. Trots det åberopas bostadsbrist i länet som den största orsaken till att våldsutsatta inte får bostad. Av intervjusvaren med yrkesverksamma inom socialtjänsten och fastighetsägare så framgår att det finns bostäder, men att dessa av olika anledningar inte kan tillgängliggöras åt våldsutsatta i vissa kommuner, vilket nedanstående citat visar.

> "Om man… då samtidigt som [bostadsbolag] säger att det finns lägenheter. Vi vill att de här kvinnorna ska få lägenheter. Det blir jättefrustrerande. Det blir jättefrustrerande i min roll."
> (Socialtjänsten, handläggare)

I studien har det varit svårt att med säkerhet avgöra i vilken utsträckning det finns gällande riktlinjer för bostadsförsörjningen i de kommuner som ingår i projektet, och i vilken utsträckning våldsutsatta är en prioriterad grupp. För mandatperioden 2014–2018 är det fem kommuner som har antagna riktlinjer/handlingsplaner för bostadsförsörjningen. Sex kommuner förväntas anta nya riktlinjer/handlingsplan under 2025, varav fyra är kommuner som har riktlinjer/handlingsplan för mandatperioden 2014–2018. Tre kommuner har antagit riktlinjer/handlingsplan för gällande mandatperiod. En kommun saknar helt riktlinjer/handlingsplan (Länsstyrelsen, 2025). För våldsutsatta kan riktlinjerna för bostadsförsörjningen utgöra ett viktigt instrument för att lösa bostadsfrågan. Genom att prioritera den här gruppen i riktlinjerna/handlingsplanen kan resurser läggas på att tillgängliggöra bostäder till våldsutsatta. Därutöver kan riktlinjerna/handlingsplanen fungera som en uppmaning till berörda verksamheter att skapa processer och rutiner för att uppnå målen för bostadsförsörjningen. Alla kommuner behöver också ta vara på socialnämndens kunskaper och erfarenheter i arbetet med att ta fram riktlinjer/handlingsplaner till bostadsförsörjningen.

Tillgång till en trygg och stadigvarande bostad är en grundläggande förutsättning för att våldsutsatta kvinnor och barn ska kunna återuppbygga sina liv efter att ha lämnat en våldsam relation. Allmännyttiga bostadsbolag, som är kommunalt ägda, har en särskild möjlighet och ansvar att bidra till detta genom att erbjuda bostäder till denna utsatta grupp. Trots detta visar flera rapporter att allmännyttans engagemang och insatser varierar över landet, vilket påverkar våldsutsattas möjligheter till ett tryggt boende.

Det framgår att det inte är bostadsbristen som är det huvudsakliga hindret i Gävleborgs län för våldsutsatta att få en bostad. Svårigheterna kan i stället bero på bland annat att våldsutsatta inte prioriteras i riktlinjer/handlingsplaner och att samverkan mellan olika aktörer brister.

Socialnämndens ansvar för att trygga rätten till en bostad i enskilda ärenden

Socialnämnden ska enligt SoL särskilt uppmärksamma att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld i nära relation kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation (13 kap. 1 § andra stycket SoL). Våld i nära relation är ett brott mot mänskliga rättigheter, vilket framgår av artikel 3 a i Istanbulkonventionen. Även rätten till bostad är en mänsklig rättighet, men den är inte juridiskt utkrävbar. Trots detta har det allmänna enligt regeringsformen (RF) en skyldighet att trygga rätten till en bostad (1 kap. 2 § andra stycket RF). Det följer av SoL att ansvaret för att trygga rätten till bostad ligger på socialnämnden (6 kap. 5 § SoL). Däremot är socialnämnden enbart skyldig att bevilja insatser till bostad om den våldsutsatta inte själv eller på annat sätt kan tillgodose behovet av en bostad (11 kap. 1 § och 12 kap. 1 § första stycket och 12 kap. 7 § första stycket SoL). Enligt bestämmelserna ska den enskilde genom insatserna garanteras skäliga levnadsförhållanden eller en skälig levnadsnivå. Kan den våldsutsatta inte på egen hand eller på annat sätt ordna med en bostad *ska* socialnämnden erbjuda en lämplig och tillfällig bostad som motsvarar behovet av skydd (6 kap. 2 § HSLF-FS 2022:39). Socialnämnden är också skyldig att vid behov bevilja insats i form av skyddat boende (9 kap. 6 § SoL). Däremot är socialnämndens ansvar begränsat till att den *bör* erbjuda hjälp och stöd till en stadigvarande bostad (6 kap. 1 § HSLF-FS 2022:39). Av praxis följer att det kan föreligga en rätt till bistånd i form av tillhandahållande av en bostad när den enskilde är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa en bostad (se exempelvis RÅ 1990 ref. 119). I RÅ 1990 ref. 119 fastslår HFD följande:

> "Emellertid kan det finnas situationer, där socialnämnden måste bistå den enskilde, om han har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. I sådana fall, där den biståndssökande står helt utan tak över huvudet och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, är socialnämnden skyldig att ordna logi. Detta kan innebära att socialnämnden försäkrar sig om att den enskilde verkligen blir inhyst någonstans och/eller bistår med kostnaden. Vad gäller socialnämndens skyldighet att tillgodose krav på mer permanent bostad, kan biståndet utformas på flera olika sätt."

Personer som är utsatta för våld i nära relation kan omfattas av denna praxis. Det kan avse både kortsiktiga och långsiktiga boendelösningar. Socialnämnden ska enligt praxis pröva om den våldsutsatta har speciella svårigheter att på egen hand skaffa en bostad och det är först om den enskilde är helt bostadslös som nämnden ska bevilja insatser till bostad. Som framgår av 9 kap. 6 § SoL och 6 kap. 2 § HSLF-FS 2022:39 är socialnämnden skyldig att vid behov erbjuda skyddat boende och annat tillfälligt boende. Fortfarande gäller att det inte finns någon reglerad rätt till att få en stadigvarande bostad i form av biståndsinsats.

Det är vanligt förekommande att våldsutsatta har skulder som kan utgöra ett hinder för att bli godkänd av hyresvärdar på den öppna bostadsmarknaden. Socialnämnden har inte någon allmän skyldighet att bevilja ekonomiskt bistånd till betalning av skulder enligt SoL. Av Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) följer däremot att nämnden bör bevilja ekonomiskt bistånd för skulder i vissa situationer till levnadskostnader så att den enskilde kan få en skälig levnadsnivå. I de allmänna råden anges att socialnämnden efter en individuell prövning bör ge ekonomiskt bistånd för skulder.

- om det kan få allvarliga sociala konsekvenser för den enskilde när en skuld som gäller till exempel boendekostnader eller hushållsel inte betalas, eller
- om det finns godtagbara skäl för att den enskilde inte har ansökt om bistånd till den kostnad som har gett upphov till skulden och nämnden bedömer att han eller hon hade beviljats biståndet om ansökan gjorts vid det tillfälle kostnaden uppstod.

Därutöver får socialnämnden ge ekonomiskt bistånd för skulder även om den enskilde inte är berättigad till det, men det finns skäl för att bevilja ekonomiskt bistånd så att den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå, 12 kap. 2 § SoL. Varken SOSFS 2013:1 eller 12 kap. 2 § SoL ger den enskilde någon rättighet till ekonomiskt bistånd för att reglera skulder. Det innebär bara att socialnämnden bör bevilja ekonomiskt bistånd för skulder om det annars skulle få allvarliga konsekvenser för den enskilde, finns godtagbara skäl att den enskilde skulle ha beviljats bistånd om ansökan gjorts när kostnaden uppstod eller om det finns skäl att bevilja biståndet för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå.

Exempel: Våldets konsekvenser och den enskildes förmåga att tillgodose sina behov

Enligt lagstiftningen ska den enskildes behov i första hand tillgodoses på egen hand eller på annat sätt innan socialnämndens ansvar aktualiseras. Det ska göras en individuell prövning av den enskildes förmåga att tillgodose sina behov på egen hand eller på annat sätt utifrån omständigheterna i det enskilda ärendet. I dokumentation från inkomna ärenden och i intervjuerna med yrkesverksamma i den här studien har vi funnit exempel som tyder på att vissa handläggare i sin rättstillämpning fokuserat mer på att den våldsutsatta har ett eget ansvar än på hur våldet påverkar förmågan att på egen hand skaffa en bostad. I resultatet finns avslag som motiverats med att den enskilde inte är bostadslös eftersom boendet är tillgodosett då den våldsutsatta bor hos sin före detta partner (våldsutövaren).

> ”[Hon] är inte helt bostadslös då hon är inneboende hos sin expojkvän.” (Ärendehandläggning)

Vi har också funnit avslag som motiverats med att den enskilde inte saknar förmåga att skaffa boende på egen hand då hon inte lider av allvarlig psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning. Våldets effekter på den sökandes förmåga att ordna med bostad prövades inte.

> ”Det finns i nuläget inget som bekräftar att hon lider av någon allvarlig psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning som skulle medföra att hon saknar förmåga att ordna en bostad på egen hand” (Ärendehandläggning)

Den enskilde kan också ha fått avslag på en ansökan med motiveringen att socialtjänsten inte kan hjälpa till med skulder. Att skulderna kan vara ett resultat av ekonomiskt våld beaktas inte.

> "Skulder är inget skäl till att få ett övergångskontrakt eller en förtur. Många av våra klienter har skulder." (Socialtjänsten, handläggare)

Gemensamt för dessa avslag är att våldets konsekvenser för den enskildes förmåga att på egen hand tillgodose sina behov har osynliggjorts. Resultatet av en sådan rättstillämpning kan bli att det egna ansvaret väger tyngre än skyddet mot våld i nära relation, trots att det regleras i internationella konventioner att våld i nära relation är en kränkning av mänskliga rättigheter.

Ansvarig kommun

Det är kommunen, genom socialnämnden, som kan ha ansvaret för att bevilja insatser till våldsutsatta som är i behov av det. Kommunerna har ansvar för socialtjänsten inom sitt geografiska område (4 kap. 1 § första stycket SoL). Enligt bestämmelsen har kommunerna det yttersta ansvaret för att våldsutsatta får den hjälp de behöver, om inte annan huvudman är ansvarig för att tillgodose den våldsutsattas behov. När en våldsutsatt ansöker om hjälp med att skaffa en bostad kan den ansvariga kommunens socialnämnd ha skyldighet att utreda och fatta beslut om boendeinsatser. Detta förutsatt att den enskilde inte själv eller på annat sätt kan tillgodose sitt behov av boende (11 kap. 1 § och 12 kap. 1 § SoL).

Utgångspunkten är att bosättningskommunen ansvarar för den enskildes behov av insatser om han eller hon inte kan tillgodose dessa på egen hand eller på annat sätt, förutsatt att ansvaret inte ligger på annan huvudman (29 kap. 1 § SoL). Är den våldsutsatta exempelvis placerad i ett skyddat boende i en annan kommun är den beslutande kommunen fortsatt ansvarig för den enskildes behov av insatser (29 kap. 2 § SoL). En person som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den kommunen om han eller hon på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas (29 kap. 7 § SoL). Både behovet av insatser och behovet att flytta ska ha orsakats av den enskildes våldsutsatthet. Vilka som omfattas av bestämmelsen får avgöras i varje enskilt fall utifrån behovet att flytta på grund av våld eller andra övergrepp. I förarbetena nämns att bestämmelsen i vart fall omfattar den som har skyddade personuppgifter (prop. 2010/11:49). Exempel på insatser som den enskilde kan ha behov av och rätt till är hjälp med att ordna boende eller ekonomiskt bistånd (prop. 2010/11:49). Den kommun som en våldsutsatt vistas i ansvarar för akuta insatser och andra insatser om det inte står klart att en annan kommun är ansvarig (29 kap. 4 § SoL). Det kan till exempel i ett akut skede vara tak över huvudet. Har den enskilde starkast anknytning till den kommun som insatsen genomförs i kan ärendet i vissa fall

flyttas över till den kommunen (29 kap. 10 § SoL). Bestämmelsen gäller enbart insatser som har behovprövats. En kommun som anser att ett ärende ska flyttas över till en annan kommun ska begära överflyttning hos den andra kommunen. Har den våldsutsatta starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt ska ärendet flyttas över till den andra kommunen (2 kap. 10 § andra stycket SoL). Med varaktigt behov torde avses mångåriga insatser (prop. 2002/03:53). Kravet på varaktighet kan innebära att en person som är placerad på skyddat boende inte kan få ärendet överflyttat, eftersom insatsen ska vara kortvarig. Kommer de berörda kommunerna inte överens om att ärendet ska flyttas över kan den kommun som begärt överflytten ansöka om det hos IVO (2 kap. 11 § första stycket SoL). Enligt bestämmelsen kan en sådan ansökan också göras om den kommun som begärt överflytten inte har fått svar inom en månad.

Kommuner kan avtala om ansvarsfördelningen om det finns rättsligt stöd för det. Exempelvis kan det vara en överenskommelse om överflyttning av ett ärende till en annan kommun om kriterierna i SoL är uppfyllda. Saknas det lagstöd i SoL kan inte kommunerna samverka i frågor om ansvarsfördelning genom egna överenskommelser. Detta bekräftas av kammarrätten (Kammarrätten i Jönköping, mål nr 876-20, dom den 7 oktober 2020). I de ärenden som begärts in under studien har inte någon av ansökningarna om boendeinsatser med stöd av 29 kap. 7 § SoL för att kunna flytta till en annan kommun beviljats under tidsperioden 2022–2024.

Socialnämndens utredningsansvar

Utredningsansvaret åligger socialnämnden i den kommun som enligt SoL ansvarar för den våldsutsatta. Att utreda ärenden är komplext och ställer höga krav på kunskap om innehållet i gällande rätt, hur den kan tillämpas och vilka behov våldsutsatta kan ha av insatser för att förändra sin situation (Grylin & Ståhl, 2025).

Kontakterna med en myndighet ska vara smidiga och enkla (6 § FL). Bestämmelsen föreskriver att en myndighet ska ge en enskild som är i behov av det sådan hjälp att han eller hon kan ta tillvara sina rättigheter. Verksamheten ska präglas av ett medborgarperspektiv med högt ställda krav på god service (prop. 2016/17:80). Den enskildes behov och perspektiv ska vara i fokus. Regleringen uttrycker en grundläggande attitydfråga (prop. 2016/17:80). Smidiga kontakter innebär ett tillmötesgående bemötande och att kontakterna inte är krångliga. Det ställer också krav på att myndigheter anstränger sig för att kontakterna anpassas utifrån den enskildes behov och att kommunikationen med den enskilde är enkel och begriplig. Hur långt socialnämndens serviceskyldighet sträcker sig beror på frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet (6 § andra stycket FL). Enligt bestämmelsen ska hjälp ges utan onödigt dröjsmål. Socialnämnden är inte skyldig att lämna sådan rådgivning som den enskilde kan få av privata ombud med juridisk kompetens som dessa ger till privata individer och företag eller göra omfattande rättsutredningar innan frågan kan besvaras genom rådgivning (prop. 2016/17:180).

Socialnämndens ansvar aktualiseras om det inkommer en ansökan, anmälan eller om nämnden på annat vis får information om våld i nära relation. I de fall socialnämnden får kännedom om våld i nära relation på annat sätt än via en ansökan ska en förhandsbedömning göras. Gäller det en anmälan om att barn utsätts för våld i nära relation ska socialnämnden göra en omedelbar skyddsbedömning (20 kap. 1 § första stycket SoL), som sedan följs av en förhandsbedömning av om barnet har behov av insatser. Visar förhandsbedömningen att det kan finnas behov av insatser är nämnden skyldig att inleda en utredning (14 kap. 2 § första stycket) För vuxna krävs att socialnämnden har fått samtycke till att inleda en utredning (2 kap. 1 § andra stycket SoL). I Socialstyrelsens föreskrifter är det reglerat att det ska finnas rutiner som underlättar att våld i nära relation upptäcks. Socialnämnden ska fastställa rutiner för när och hur personalen i dess verksamheter exempelvis ska ställa frågor om våld för att kunna upptäcka våldsutsatta som behöver hjälp och stöd (2 kap. 4 § HSLF-FS 2022:39). Det är av yttersta vikt att olika enheter inom ramarna för sekretessen samverkar för att enskildas behov inom skilda livsområden uppmärksammas.

Det är socialnämnden som har utredningsansvaret och ska driva utredningen. Enligt förvaltningslagen (FL) ska socialnämnden se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver (23 § första stycket FL). Den våldsutsatta har inget eget utredningsansvar, men hans eller hennes medverkan kan behövas. En enskild som inleder ett ärende ska medverka genom att så långt det är möjligt ge in underlag som han eller hon vill åberopa som stöd för sin talan (23 § andra stycket FL).

I sin utredning får socialnämnden enbart beakta omständigheter som är relevanta för ett korrekt och rättssäkert beslut. Det ställs också krav på att handläggare och beslutsfattare ska vara sakliga och opartiska i ärendehandläggningen (5 § andra stycket FL). Om det finns en risk för att de inte kan förhålla sig objektiva kan en jävssituation föreligga, och den som är jävig får inte delta eller närvara vid handläggningen av ärendet (6 kap. 28 §, 6 kap. 30 § första stycket och 7 kap. 4 § KL). Den som är jävig är däremot inte förhindrad att delta eller närvara vid handläggningen om det är uppenbart att jävet saknar betydelse (6 kap. 29 § och 7 kap. 4 § KL). Dessutom får den som är jävig vidta åtgärder om det inte finns någon annan som kan utföra dessa utan att handläggningen väsentligen skulle försenas (6 kap. 30 § och 7 kap. 4 § KL).

Åtgärder som vidtas av en myndighet ska ha stöd i rättsordningen (1 kap. 1 § tredje stycket RF och 5 § första stycket FL). Kravet att åtgärder måste ha stöd i rättsordningen betyder att författningsstöd måste anges för beslut som myndigheter fattar. Det gäller för alla beslut som myndigheten fattar. En annan viktig rättsprincip som gäller under ärendehandläggningen är likabehandlingsprincipen. Domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen (1 kap. 9 § RF och 5 § andra stycket FL). Principen gäller i förhållande till alla individer och en enskild får inte särbehandlas utan rättsligt stöd på grund av personliga förhållanden såsom hudfärg, ursprung, nationalitet, språk, tro, åskådning, kön, ålder, samhällsställning, förmögenhet. I KL finns en motsvarighet i likställighetsprincipen. Likställighetsprincipen innebär att kommuner ska behandla sina kommunmedlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för annat (2 kap. 3 § KL). Likställighetsprincipen gäller bara för kommunens egna kommunmedlemmar. Särbehandling

kräver att beslutet grundar sig på en saklig och objektiv motivering om det saknas lagstöd för åtgärden.

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd bör socialnämnden till exempel utreda den vuxnas behov av stöd och hjälp akut, våldets karaktär och omfattning, våldets konsekvenser för den vuxna, hur den vuxna hanterar sin situation, hur den vuxnas nätverk ser ut och den vuxnas behov av stöd och hjälp på både kort och lång sikt (4 kap. HSLF-FS 2022:39). I ett akut läge kan den våldsutsatta ha behov av skyddat boende eller annat tillfälligt boende. På längre sikt kan den våldsutsatta ha behov av hjälp och stöd med att ordna ett stadigvarande boende. Konsekvenser av våldet kan exempelvis vara kopplade till den enskildes ekonomi eller att den våldsutsatta tvingats flytta och inte har någon bostad. Den våldsutsattas kontaktnät kan innebära en risk och kan inte alltid betraktas som ett stöd. Hur den enskilde hanterar sin situation kan ha betydelse för den säkerhetsplanering som socialnämnden ska göra, och nämnden är skyldig att göra en bedömning av om det finns risk för ytterligare våld (4 kap. 1 § HSLF-FS 2022:39). Enligt de allmänna råden till bestämmelsen bör socialnämnden med den våldsutsattas samtycke ta del av polisens bedömning av risken för fortsatt våld. Vidare bör nämnden delge polisen sin riskbedömning om det inte föreligger hinder enligt offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Har den våldsutsatta barn och beslutet kommer att påverka barnet ska barnets bästa beaktas i utredningen (3 kap. 1 § SoL). Principen om barnets bästa har tre funktioner. Det är en materiell regel, en tolkningsprincip och ett tillvägagångssätt i beslutsprocessen. Barnets bästa kräver att det görs en individuell bedömning i varje enskilt fall som bygger på vetenskap, beprövad erfarenhet men också barnets egna upplevelser (5 kap. 1 § och 3 kap. 2 § SoL). Barnet får däremot aldrig tvingas att framföra sina åsikter. Barnets bästa ska ha högsta prioritet vid en avvägning mot andra intressen som är av betydelse i ärendet. Om en rättsregel kan tolkas på flera sätt, bör den tolkning som bäst tillgodoser barnets bästa väljas. Att barnets bästa ska beaktas innebär däremot inte att det är avgörande. Kommer ett beslut att påverka ett eller flera barn ska utredningen innehålla en utvärdering av vilka positiva eller negativa konsekvenser beslutet kan få för barnet eller barnen, vilket också ska dokumenteras.

Ärendehandläggningen ska vara rättssäker och det ställer krav på att utredningen bedrivs effektivt (9 § första stycket FL). En utredning ska bedrivas snabbt utan att rättssäkerheten eftersätts. Om en utredning blir väsentligt fördröjd är socialnämnden skyldig att meddela den enskilde om fördröjningen och vad den beror på (11 § FL). Vad som är en normal handläggningstid måste oftast avgöras i varje enskilt ärende. Faktorer att ta hänsyn till om ett ärende väsentligen försenas är exempelvis hur lång tid det tar att utreda ärenden av samma eller liknande slag och hur snabbt den enskilde vill att ärendet ska avgöras med hänsyn till dennes personliga och ekonomiska ställning (prop. 2016/17:180). När en våldsutsatt ska lämna eller har lämnat en våldsutövare kan det föreligga en akut situation som ställer stora krav på snabb ärendehandläggning. Det bör beaktas att våldsutsatta kan befinna sig i en situation som innebär en mycket hög risk för liv och hälsa. Om den enskilde själv har inlett ett ärende genom ansökan hos socialnämnden kan han eller hon begära ett beslut om det har gått sex månader från att ärendet inleddes (12 § första stycket FL). Enligt bestämmelsen kan socialnämnden antingen fatta ett beslut i ärendet eller avslå begäran. Avslår socialnämnden begäran kan den enskilde överklaga beslutet (12 § andra stycket FL).

Exempel: Fokus på den enskildes behov

I resultatet från enkätsvaren, intervjuer med yrkesverksamma och dokumentation av ärenden finns flera exempel på ett förhållningssätt som inte sätter den enskildes behov i fokus, vilket strider både mot socialnämndens serviceskyldighet och utredningsskyldighet. Det är också tydligt i vissa kommuner att samarbetsproblem mellan yrkesverksamma och skilda enheter tar fokus från att utreda och vid behov tillgodose den våldsutsattas behov.

> ”Socialtjänsten har inte ens frågat hur vi mått. De började bolla ansvaret emellan två socialtjänster för vem som skulle ta ansvar för oss när vi flytt. Medans hade vi ingenstans att ta vägen, och samtidigt tyckte en socialsekreterare på en kommun att vi kunde gå tillbaka till honom vi flytt från, tills vi fått en egen lägenhet (han hade jagat mig med kniv, misshandlat grovt, den dagen jag packade väskan och gick).” (Enkätsvar)

Ovanstående exempel visar inte bara att brister i samverkan får allvarliga konsekvenser för den våldsutsattas rätt att få sina behov utredda. Den visar även på att nämnden inte har utrett och beaktat risken för ytterligare våld, då den enskilde hänvisas till att gå tillbaka till våldsutövaren. För våldsutsatta kan det aldrig vara ett alternativ att återvända till våldsutövaren. När det gäller möjligheten att ordna med boende genom sitt sociala nätverk i övrigt behöver det också beaktas att detta kan innebära en risk för att den våldsutsatta utsätts för fortsatt våld. Citatet visar hur ansvaret bollas mellan enheter, vilket också kan bidra till dröjsmål med ärendehandläggningen och att den våldsutsatta försätts i en riskfylld situation längre än nödvändigt.

> ”Att man dessutom är förhindrad att söka hjälp någon annanstans än i din hemkommun är under all kritik”. (Enkätsvar)

Uttalandet indikerar att ansvarig nämnd har brustit i sin serviceskyldighet genom att den våldsutsatta inte har fått information om rätten att ansöka om insatser i en annan kommun, vilket begränsat den enskildes möjlighet att lösa sin boendesituation.

> “Hon uppger att hon har haft förmåga att ordna sin boendesituation självständigt sedan hon var 15 år. Sammanfattningsvis bedöms [namn] kunna ordna sin boendelösning utan kommunens inblandning.” (Ärendehandläggning)

Citatet visar på att beslutet grundar sig på den våldsutsattas tidigare förmåga att ordna sin boendesituation. Någon bedömning har inte gjorts av hur den aktuella situationen som präglas av våld har påverkat behovet och hennes förmåga att skaffa en egen bostad. Ett ärende ska utredas i den omfattning som dess beskaffenhet kräver och beakta alla omständigheter som är relevanta för ett korrekt och rättssäkert beslut. Socialnämnden ska därmed ha ett helhetsperspektiv. Det räcker inte med att fastställa att den enskilde är utsatt för våld utan våldets konsekvenser för den enskildes behov ska utredas.

> ”Boendet bör vara centralt belägen med en närhet till det allmänna så att hon kan leva ett självständigt liv, utan att vara beroende av mannen för inköp av exempelvis matvaror, läkemedel och myndighetskontakter.” (Ärendehandläggning)

Det här citatet visar hur kommunen har haft ett helhetsperspektiv och fokuserat på den våldsutsattas behov och tagit hänsyn till hela livssituationen där det fanns en risk att behöva ha kontakt med våldsutövaren. Nämnden har inte nöjt sig med att bevilja en boendeinsats enbart för att den våldsutsatta ska kunna flytta. Bostadens läge har också varit av betydelse för insatsen så att kvinnan inte skulle vara fortsatt beroende av mannen.

Socialnämndens skyldighet att samverka i ärendehandläggningen

De insatser som socialnämnden beslutar om ska utformas och genomföras tillsammans med den våldsutsatta, så att de stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv (10 kap. 3 och 5 § SoL). Socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för enskildas självbestämmande och integritet (2 kap. 1 § andra stycket SoL). Det är av vikt att klargöra den våldsutsattas behov utifrån dennes egen upplevelse, exempelvis att det sociala nätverket innebär en fara för fortsatt våld och inte ens tillfälligt kan utgöra en boendelösning. Trots att den våldsutsatta kan ha önskemål om insatser så måste det utredas vilka insatser som är mest lämpliga utifrån de behov som finns. Bestämmelserna ger den våldsutsatta en möjlighet att påverka vilka insatser som ska beviljas, men det är socialnämnden som har ansvaret för att utreda vilka insatser som kan tillgodose behovet.

Socialnämnden kan även ha en skyldighet att samverka med andra organ i samhället. Vid behov ska insatserna utformas och genomföras i samverkan med andra samhällsorgan och enskilda organisationer (10 kap. 3 § SoL). Samverkan ska ske både internt och externt om det behövs (2 kap. 9–10 §§ HSLF-FS 2022:39). Intern samverkan kan ske inom den egna enheten men även mellan skilda enheter där den våldsutsatta är aktuell. Socialtjänsten kan exempelvis ha skilda enheter för försörjningsstöd, boende, barn och ungdom. Är den våldsutsatta aktuell inom flera enheter ska insatserna samordnas så att de inte motverkar varandra. Extern samverkan kan exempelvis ske med bostadsbolag för att lösa bostadsfrågan för den enskilde. När insatserna samordnas ska behovet av trygghet och säkerhet beaktas både för de våldsutsatta och för barn som bevittnat våld. Samverkan kan kräva den enskildes samtycke. Inom den egna verksamheten kan det råda inre sekretess och då gäller inte OSL. I övrigt ska bestämmelser om sekretess i OSL och tystnadsplikt i SoL beaktas.

Exempel: Att leva upp till kravet på samverkan

Återkommande i studiens resultat är att yrkesverksamma upplever svårigheter med att leva upp till det krav på samverkan som särskilt framgår av SoL och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relation.

> ”Och att samverkan inom [kommun] och de olika enheterna, den samverkan funkar ju inte. Så det är liksom, det krockar ju hela tiden. Man stöter ju hela tiden på, där finns den regeln och där finns den regeln. Och då liksom, då sätter ju det här hinder. Och sen att vi jobbar så långt ifrån varandra är ju ett jättestort hinder.” (Socialtjänsten, handläggare)

Citatet är ett exempel på hur yrkesverksamma upplever regelverket som ett hinder för samverkan. Inom samma verksamhet råder en inre sekretess, och den har betydelse för hur personalen får ta del av uppgifter om enskilda inom den egna organisationen. Det betyder att de som arbetar med ärendet har rätt att få de uppgifter som krävs för att arbetet ska kunna utföras, det vill säga personal som är i behov av uppgifterna får ta del av dessa. Sekretess råder däremot mellan olika nämnder inom socialtjänsten och andra externa verksamheter som hanterar andra ärenden. I dessa fall krävs att det finns en sekretessbrytande bestämmelse för att en uppgift som omfattas av sekretess ska få lämnas ut. Det kan finnas behov av tydliga riktlinjer i verksamheten samt kompetensutveckling avseende i vilken grad informationsutbyte mellan yrkesverksamma är tillåtet utan att det strider mot sekretesslagstiftningen.

> "De får olika besked. [...] Det blir bara en enda ... och så mitt uppe i en kris." (Socialtjänsten, handläggare)

> "Mitt uppdrag är att samverka, men jag har gett upp." (Socialtjänsten, handläggare)

Ovanstående citat är exempel på att när det saknas en grundläggande samsyn kring våldsutsattas situation och behov försvåras möjligheterna till att samverka i utformningen av insatser. Särskilt i de större kommunerna uttrycktes samverkansproblem som en försvårande omständighet i arbetet med att lösa de våldsutsattas boendesituation.

Socialnämndens dokumentationsskyldighet

Socialnämnden är skyldig att dokumentera de omständigheter i ärendet som är relevanta för beslutet. Får socialnämnden uppgifter på något annat sätt än genom en handling ska dessa uppgifter snarast dokumenteras, om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet (27 § FL). Enligt bestämmelsen ska det också framgå när uppgiften dokumenterades och av vem. Alla beslut som socialnämnden fattar i ärendet ska dokumenteras. Enligt FL ska det för varje *skriftligt* beslut finnas en handling med uppgift om dagen för beslutet, vad beslutet innehåller, vem eller vilka som har fattat beslutet, vem eller vilka som har varit föredragande och vem eller vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet (31 § FL). Utöver dessa uppgifter ska dokumentationen av beslutet innehålla information om vilket lagrum och vilka skäl som ligger till grund för beslutet (5 kap. 14 § andra stycket SOSFS 2014:5). Även muntliga beslut ska dokumenteras enligt Socialstyrelsens föreskrifter (5 kap. 14 § första stycket SOSFS 2014:5). Det ska också framgå av dokumentationen hur barnperspektivet har beaktats i

utredningen och på beslutet. I SOSFS 2014:5 finns ytterligare föreskrifter och allmänna råd för dokumentationsskyldigheten inom socialtjänsten.

Socialnämnden ska motivera sina beslut om det kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt (32 § första stycket FL). Motiveringen ska enligt bestämmelsen vara klargörande om det inte är uppenbart obehövligt. En klargörande motivering innebära att skälen för beslutet på ett öppet, tydligt och enkelt sätt förklaras så att den enskilde kan förstå beslutet. Den ska innehålla en hänvisning till det rättsliga stödet för beslutet och vilka omständigheter som har varit avgörande (32 § andra stycket FL). Alla beslut under ärendehandläggningen ska motiveras om de får faktiska verkningar för den enskilde (prop. 2016/17:180).

Både dokumentation av utredning och beslut samt motivering av beslut är viktiga ur ett rättssäkerhetsperspektiv både för individen och samhället. Bestämmelserna syftar till att den enskilde ska förstå beslutet samt ha möjlighet att ta ställning till om han eller hon kan ha framgång med ett överklagande. Ur ett samhällsperspektiv ger det insyn i verksamheten för att garantera att den bedrivs rättssäkert. Enligt handlingsoffentligheten har var och en rätt att ta del av allmänna handlingar (2 kap. 1 § TF). Bestämmelser om sekretess i OSL, eller lag som denna hänvisar till kan begränsa möjligheten för var och en att ta del av uppgifter i en allmän handling (2 kap. 2 § TF). Med allmän handling avses handlingar som antingen har inkommit till eller upprättats av socialnämnden och som förvaras hos nämnden (2 kap. 4, 9–10 §§ TF). Dokumentationen är också ett viktigt redskap i socialnämndens kvalitetsarbete. Socialnämnden är skyldig att analysera om de insatser som finns till våldsutsatta motsvarar behoven i kommunen och bör enligt de allmänna råden exempelvis gå igenom dokumentationen i pågående ärenden (2 kap. 8 § HSLF-FS 2022:39). Bristande dokumentation och brister i motiveringsskyldigheten är allvarligt.

Svårigheter att få ut allmänna handlingar – frågor om rättssäkerhet

Ett bifynd i studien gällde möjligheten att få ut allmänna handlingar (ansökningar, utredningar och beslut avseende boendeinsatser för våldsutsatta). När ärenden begärdes ut från kommunerna i den här studien visade det sig svårt att få ut handlingarna, vilket bland annat av kommunerna hänfördes till att en person kunde ha ärenden inom flera av myndighetens enheter. Hade personen till exempel ett ärende inom flera enheter som gällde relevanta insatser för boende så krävdes en begäran som var väldigt exakt för att få tillgång till alla handlingarna. För att ha möjlighet att få ut materialet behövdes kännedom om vilka specifika ord som skulle användas för att få ut handlingarna i respektive kommun och kunskap om verksamhetens organisation, vilket skiljer sig åt mellan kommuner. Hindren för att få del av de begärda handlingarna försvårade genomförandet av studien, och ledde till en ofullständig bild av ansökningar och handläggningstiden för att få ut ärenden fördröjdes. Svårigheter med att få ta del av allmänna handlingar kan påverka möjligheterna för den enskilde handläggaren att få en helhetssyn över den enskildes livssituation, men även den enskildes möjlighet att göra sina rättigheter gällande. Det kan även hindra insyn i den offentliga verksamheten i enlighet med offentlighetsprincipen.

Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete inom socialtjänsten

Socialtjänsten ska uppfylla tre kvalitetskrav, insatserna ska vara av god kvalitet, verksamheten ska systematiskt och fortgående följas upp och personalen ska ha utbildning och erfarenhet för de uppgifter som utförs. I nya SoL betonas också att socialtjänsten ska vara kunskapsbaserad (5 kap. 1–3 §§ SoL). Det innebär att den ska utgå från vetenskap och beprövad erfarenhet. Med vetenskap menas att verksamheten ska bygga på forskningsresultat. Beprövad erfarenhet betyder att kunskap i verksamheten synliggörs. Det kan ske genom att yrkesverksammas och brukares kunskaper och erfarenheter har synliggjorts, värderats och systematiserats genom uppföljning, dokumentation, kritisk granskning och spridning (prop. 2024/25:89). Verksamhetens kvalitet bör bedömas utifrån ett personal-, lednings- och medborgarperspektiv. Viktiga aspekter för god kvalitet är exempelvis att verksamheten är rättssäker, den enskildes medinflytande, ett genomtänkt arbetssätt, fungerande arbetsledning och lämplig sammansättning av arbetsgrupper (prop. 2024/25:89).

Kvalitet innebär att verksamheten uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten enligt lagar och andra föreskrifter om hälso- och sjukvård, socialtjänst och stöd och service till vissa funktionshindrade samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter (2 kap. 1 § SOSFS 2011:9). För att uppnå kvalitet i verksamheten behövs ett ledningssystem som innehåller processer och rutiner som behövs för att utveckla och säkra kvaliteten i verksamheten. Med processer avses en serie aktiviteter som främjar verksamhetens ändamål eller ett avsett resultat (2 kap. 1 § SOSFS 2011:9). Rutiner är tillvägagångssätt för hur aktiviteterna ska utföras och för hur ansvaret är fördelat i verksamheten (4 kap. 4 § andra stycket SOSFS 2011:9).

Den som bedriver socialtjänst är ansvarig för att det finns ett ledningssystem för verksamheten (3 kap. 1 § första stycket SOSFS 2011:9). Socialtjänst bedrivs av socialnämnden eller annan nämnd som kommunfullmäktige har beslutat. Med stöd av ledningssystemet ska socialnämnden eller den som ansvaret är delegerat till, planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten (3 kap. 2 § SOSFS 2011:9). Den som bedriver verksamheten måste klargöra vilken verksamhet som bedrivs, exempelvis att enheten arbetar med våld i nära relation. Därefter behöver innebörden av kvalitet definieras för just den verksamheten genom en kartläggning av reglerade krav och mål för verksamheten. Dessa mål och krav ska ligga till grund för ledningssystemet. Den egna verksamheten kan också ta fram riktlinjer, ha egna prioriteringar eller särskilda satsningar som kommunfullmäktige har beslutat om. Det kan exempelvis vara särskilda satsningar på våldsutsattas behov av bostad som kan framgå av riktlinjer/handlingsplaner för bostadsförsörjningen om kommunfullmäktige har beslutat om det. Vid bedömningen av vilka processer och rutiner som används kan den som bedriver verksamheten använda sig av riskanalyser, egenkontroll, utredningar av rapporter, klagomål och synpunkter på verksamhetens kvalitet.

Den som bedriver socialtjänst behöver identifiera de processer som krävs för intern och extern samverkan i syfte att säkra kvaliteten för de insatser som ges inom verksamheten (4 kap. 5 § SOSFS 2011:9). Av processerna och rutinerna ska det framgå hur den interna samverkan ska bedrivas mellan olika enheter, andra organisatoriska delar och mellan olika personalgrupper.

Det ska också framgå hur extern samverkan ska bedrivas för att kvaliteten i verksamheten ska säkras. Vid extern samverkan ska regler om sekretess och tystnadsplikt beaktas.

Ledningssystemet ska användas för att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamheten (3 kap. 1 § andra stycket SOSFS 2011:9). Riskanalyser, egenkontroll, utredningar av rapporter, klagomål och synpunkter på verksamhetens kvalitet kan ligga till grund för det systematiska förbättringsarbetet. Om verksamheten inte når upp till de krav och mål som framgår av författningar och beslut eller om personalen inte arbetar i enlighet med ledningssystemets processer och rutiner uppstår en avvikelse. Avvikelser ska åtgärdas och det kan också innebära att ledningssystemet behöver ses över och förbättras (5 kap. 7–8 §§ SOSFS 2011:9). Den som bedriver verksamheten ska ange hur uppgifterna med det systematiska förbättringsarbetet är fördelat i verksamheten (3 kap. 3 § SOSFS 2011:9).

Personalen i verksamheten har också ett ansvar för att kvaliteten säkras. Var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet (5 kap. 1 § andra stycket SoL). För att personalen ska kunna utföra uppgifter med god kvalitet behöver de ha lämplig utbildning och erfarenhet (5 kap. 3 § SoL). Den som bedriver socialtjänst har ansvar för att personalen har rätt kompetens och för kompetensutveckling. Det är också den som bedriver socialtjänst som ska säkerställa att verksamhetens personal arbetar i enlighet med processerna och rutinerna som ingår i ledningssystemet (6 kap. 1 § SOSFS 2011:9).

Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras (7 kap. 1 § SOSFS 2011:9). Förutom att fastställda processer och rutiner ska vara dokumenterade bör planeringen och utförandet av riskanalyser, egenkontroller, hantering av klagomål, synpunkter och rapporter, avvikelser och förbättringsåtgärder också dokumenteras.

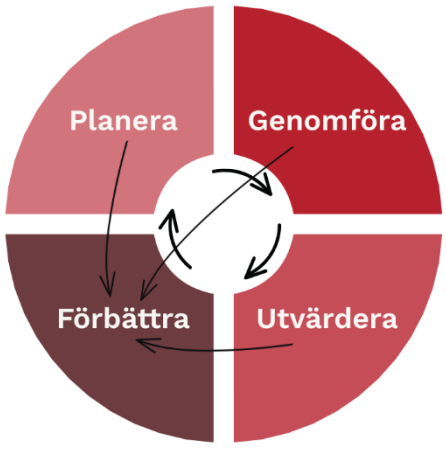

Figur 6. Bildens inre pilar visar att kvalitetsarbetet är ett fortgående arbete och planering, genomförande och utvärdering är alla delar i det systematiska kvalitetsarbetet för att förbättra kvaliteten i verksamheten.

Behov av att förbättra ledningssystemet för det systematiska kvalitetsarbetet

I intervjusvaren med yrkesverksamma lyfts att synen på våldsutsatta ser olika ut inom skilda enheter inom samma verksamhet. Studien visar att fokuset på den våldsutsattas behov av insatser ibland får stå tillbaka på grund av att samverkan mellan olika enheter inom en verksamhet inte fungerar. Det är den våldsutsattas behov som ska vara i fokus för utredningen, inte oenigheter mellan skilda enheter i samma verksamhet. Sådana problem behöver lösas på en annan nivå. I dessa kommuner krävs processer för samverkan i hur ärenden hanteras inom och mellan enheterna så att verksamheten kvalitetssäkras. Det behövs processer i verksamheten som identifierar de aktiviteter som ingår och deras inbördes ordning. Även rutiner behöver fastställas för att säkra verksamhetens kvalitet och som beskriver tillvägagångssätt för hur en aktivitet ska utföras och ange hur ansvaret för utförandet är fördelat i verksamheten. Risker för att händelser inträffar som kan medföra brister i verksamhetens kvalitet, sannolikheten för att det ska inträffa och vilka negativa konsekvenser det kan innebära ska fortlöpande bedömas. Exempelvis kan det omfatta undersökningar av om det finns förhållningssätt och attityder hos personalen som kan leda till brister i verksamhetens kvalitet. Det måste tydliggöras i ärenden som rör våld i nära relation var i verksamheten ansvaret ska ligga för att utreda, fatta beslut i och följa upp ärendena. Det behöver också finnas processer och rutiner för hur dokumentation i ärenden hanteras så att god kvalitet kan upprätthållas i verksamheten.

Förstärkt hyresrättsligt skydd för personer som utsätts för våld i nära relation

År 2014 infördes i 12 kap. 42 § Jordabalken (JB) ett tillägg om förstärkt hyresrättslig skydd för personer som utsätts för våld i nära relation. Redan tidigare gällde att hyresrätten inte kunde sägas upp i förtid med stöd av de förverkandegrunder som angavs i bestämmelsen, om det som låg hyresgästen till last var av ringa betydelse. Revideringen avsåg bedömningen av om det som låg hyresgästen till last var av ringa betydelse. Vid bedömningen skulle det särskilt beaktas om det som låg hyresgästen till last hade sin grund i att en närstående eller tidigare närstående utsatt hyresgästen eller någon i hyresgästens hushåll för brott (12 kap. 42 § femte stycket JB). I förarbetena lyftes att en person som utsätts för våld i nära relation på grund av rädsla eller oro kan ha svårt att hindra våldsutövaren att använda hyresrätten på sådant vis som kan orsaka ett förverkande. En sådan omständighet är ett tungt vägande skäl för ett förstärkt hyresrättsligt skydd för personer som utsätts för våld i nära relation (prop. 2013/14:195).

Bestämmelsen har haft avsedd effekt i förverkandetvister, eftersom hyresnämnder beaktat om händelsen varit av ringa betydelse med hänsyn till att det förelegat ett samband med förverkandegrunden och att hyresgästen har varit utsatt för våld i nära relation. Det har däremot varit oklart i vilken utsträckning hänsyn ska tas till den brottsutsattas situation vid bedömning av om händelsen är ringa, vilket inte har gett ett tillräckligt skydd för våldsutsatta (prop. 2023/24:112). I förarbetena framförs också det behov av trygghet som våldsutsatta inklusive

deras barn har och bostadens betydelse för att tillgodose denna trygghet (prop. 2023/24:112). Bestämmelsen reviderades och en ny lydelse trädde i kraft 1 juli 2024.

I bestämmelsen regleras tolv situationer när en hyresvärd kan säga upp hyresavtalet att upphöra för att hyresrätten är förverkad, 12 kap. 42 § JB. Tio av dessa omständigheter omfattar en hyresrätt som utgör bostad. Den betydelse som revideringen år 2024 fick för våldsutsatta var att hyresrätten inte är förverkad om det är oskäligt med hänsyn till att hyresgästen eller någon i hushållet utsatts för brott (12 kap. 42 § femte stycket JB). Det gäller även om förverkandegrunden inte är ringa.

Bestämmelsen ger också ett förstärkt hyresrättsligt skydd till personer som ingår i hyresgästens hushåll, exempelvis barn. Med närstående avses till exempel hyresgästens make, sambo, pojk- eller flickvän men också annan familjemedlem eller anhörig som hyresgästen har en nära relation till (prop. 2023/24:112). Det finns ingen begränsning till vilka brott som hyresgästen eller någon person i dennes hushåll ska ha utsatts för, men det gäller främst sådana brott som regleras i 3, 4 eller 6 kap. BrB (prop. 2023/24:112). I dessa kapitel regleras brott mot liv och hälsa, brott mot frihet och frid samt sexualbrott. Det förstärkta hyresrättsliga skyddet har sin största praktiska betydelse vid åsidosättande av omständigheter som anges i 12 kap. 42 § 9 JB, såsom vanvård eller störningar (prop. 2023/24:112).

I förarbetena anges att en bedömning ska göras av både hyresgästens utsatthet och vilka möjligheter som funnits att förhindra störningar, risken för fortsatta störningar och hyresgästens vilja och förmåga att framöver uppfylla sina hyresrättsliga skyldigheter. Vid bedömningen är risken för fortsatt åsidosättanden av de hyresrättsliga förpliktelserna av stor betydelse. Det som kan tala mot ett förverkande är att hyresgästens situation har förbättrats, exempelvis genom att relationen med våldsutövaren har upphört. Av betydelse är också om ett förverkande skulle få alltför stora konsekvenser med hänsyn till hyresgästens utsatthet eller om det finns barn i hushållet. Bevisbördan ligger på hyresgästen för att det finns ett samband mellan utsatthet och en förverkandegrund. Oftast går det att utgå från att ett sådant samband föreligger, om det inte finns omständigheter som tydligt talar emot det (prop. 2023/24:112).

Socialnämnden har ett ansvar för att hjälpa våldsutsatta att bevisa att det finns ett samband mellan förverkandegrunden och våldsutsatthet enligt 12 kap. 42 § JB. Till exempel kan socialnämnden tillhandahålla befintlig dokumentation, erbjuda rådgivning och stöd i rättsliga processer, samarbeta med andra myndigheter för att inhämta bevisning eller erbjuda insatser till den våldsutsatta. Det är viktigt att socialnämnden agerar i tid så att den våldsutsatta inte blir hemlös.

I de fall omständigheterna för förverkande enligt 12 kap. 42 § JB inte är ringa eller det inte föreligger eller går att bevisa ett samband med våld i nära relation kan hyresvärden säga upp hyresavtalet i förtid. Innan hyresvärden säger upp en hyresgäst på grund av vanvård eller störningar måste socialnämnden underrättas (12 kap. 42 § tredje stycket och 12 kap. 25 a § JB). Vid särskilt allvarlig bristande skötsamhet eller störningar får hyresvärden säga upp hyresavtalet

innan socialnämnden underrättas. En kopia av underrättelsen ska däremot skickas till socialnämnden (12 kap. 42 § fjärde stycket JB), så att nämnden kan agera för att hjälpa den våldsutsatta.

I 12 kap. 47 § JB finns ytterligare ett förstärkt hyresrättslig skydd när våldsutsatta är i behov av att för egen del få hyresavtalet förlängt, eller överta våldsutövarens hyreskontrakt. Bestämmelsen gäller således både när den våldsutsatta är medhyresgäst eller medboende. Utöver detta krävs att hyresvärden skäligen kan godta maken eller sambon som hyresgäst (12 kap. 47 § första och andra stycket JB).

I 12 kap. 47 § första stycket JB regleras när hyresrätten innehas gemensamt av makar eller sambo. I dessa fall kan en make eller sambo ha rätt att för egen del få hyresavtalet förlängt. Det gäller när den andra maken eller sambon sagt upp hyresrätten eller på annat sätt orsakat att de inte kan förlänga avtalet gemensamt. Makes eller sambos rätt att få hyresavtalet förlängt gäller även om den andra har förverkat sin rätt till hyresrätten. Rätten till förlängning gäller oavsett om hyresavtalet sagts upp i förtid eller inte. Make eller sambo kan däremot inte få avtalet förlängt om förverkandegrunden är betalningsdröjsmål.

Enligt 12 kap. 47 § andra stycket JB gäller att en make eller sambo som inte står på hyreskontraktet kan ha en rätt att överta hyreskontraktet, förutsatt att hyresrätten utgör dennes bostad. Rätt att överta hyresrätten föreligger om den andra maken eller sambon säger upp hyresavtalet, vidtar någon annan åtgärd för att det ska upphöra eller om han eller hon av annan anledning inte kan få avtalet förlängt. En make eller sambo kan också överta hyresrätten om hyresvärden sagt upp det på grund av förverkande.

För att en make eller maka ska få hyresavtalet förlängt för egen del eller överta hyresrätten så krävs att hyresvärden skäligen kan godta personen som hyresgäst (12 kap. 47 § första och andra stycket JB.) 1 juli 2024 infördes i bestämmelsen att vid bedömningen av om hyresvärden skäligen kan godta någon som hyresgäst ska det som skäl för förlängning beaktas om denne eller någon i dennes hushåll, utsatts för brott av närstående eller tidigare närstående (12 kap. 47 § tredje stycket JB). I förarbetena (prop. 2023/24:112) lyfts att de svårigheter som våldsutsatta möter när de ska ordna en ny bostad efter en separation kan medföra att de kan finnas ett stort behov att få behålla en hyresrätt som har utgjort gemensam bostad. Svårigheterna kan bero på svag ekonomi som inte möter hyresvärdarnas krav. Det kan även finnas en önskan, särskilt om den våldsutsatta har barn, att bibehålla kontinuitet i hemförhållandena. Hyresrätten kan också användes som bytesobjekt så att den våldsutsatta exempelvis kan införskaffa ett billigare boende. Omständigheter som kan ligga till grund för bedömningen av om hyresvärden skäligen kan godta make eller sambo som hyresgäst är vilken olägenhet en förlängning av hyresavtalet kan medföra för hyresvärden och make eller sambos förmåga att fullgöra de avtalsrättsliga förpliktelserna. Huruvida relationen har upphört är av vikt då en fortsatt relation kan öka risken för olägenheter för hyresvärden (prop. 2023/24:112).

Som redan nämnts kan en våldsutsatt person ofta ha sämre ekonomisk förmåga att fullgöra ekonomiska avtalsförpliktelser som det innebär att inneha en hyresrätt. Enligt 12 kap. 47 § tredje stycket JB ska det därför beaktas till personens fördel om ekonomiskt bistånd till boendet har beviljats eller om kommunen ställt säkerhet för hyresavtalets fullgörande.

Sammanfattning avseende förstärkt hyresrättsligt skydd och socialnämndens ansvar

Våldsutsattas förstärkta hyresrättsliga skydd regleras i 12 kap. 42 § och 12 kap. 47 § JB. 12 kap. 42 § JB gäller både när den våldsutsatta innehar hyresrätten eller när den innehas gemensamt med våldsutövaren. Syftet med bestämmelsen är att skydda hyresvärden mot avtalsbrott, samtidigt som den ger ett förstärkt hyresrättsligt skydd för våldsutsatta. En hyresgäst har ett ansvar för hur hyresrätten används, vilket inkluderar en tillsynsplikt över hur andra använder den. Om hyresgästen brister i detta ansvar så kan det föreligga grund för uppsägning av hyreskontraktet. Vid bedömningen ska dock hänsyn tas till om det föreligger ett samband mellan föreverkandegrunden och våld i nära relation. I så fall ska hyresgästen inte sägas upp om det är oskäligt. I 12 kap. 47 § JB regleras både den situationen när hyresrätten innehas gemensamt av makar eller sambo, men även där våldsutövaren är ensam innehavare av hyresrätten. Syftet är att skydda make eller sambo som är medhyresgäst eller medboende från att förlora sin bostad på grund av den andra maken eller sambon.

Socialnämndens ansvar kan aktualiseras vid en prövning enligt 12 kap. 42 § JB av om det föreligger ett samband mellan någon förverkandegrund och våldsutsatthet samt om hyresvärden har rättsligt stöd för en uppsägning. Nämnden kan också ha ett ansvar för att hjälpa våldsutsatta att få ett hyresavtal förlängt för egen del eller överta en hyresrätt med stöd av 12 kap. 47 § JB. När våldsutövaren blir uppsagd av hyresvärden borde det också finnas en stor möjlighet att fånga upp våldsutövaren och arbeta med personen för att förändra dennes våldsutövande beteendet. Socialnämnden ska erbjuda våldsutövare insatser som har till syfte att ändra dennes beteende, 13 kap. 8 § SoL. Socialnämnden fullgör sitt ansvar bland annat med stöd av bestämmelserna i SoL och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relation (HSLF-FS 2022:39).

Det är av synnerligen vikt att hyresvärdar och socialnämnden samverkar när det föreligger en risk för att våldsutsatta kommer att förlora sitt boende, särskilt om det finns barn i hushållet. Samverkan bör syfta till att lösa boendesituationen för den våldsutsatta dennes barn, men även till att möjliggöra att våldsutövaren flyttar.

Del 7

Diskussion, slutsatser och rekommendationer

Forskningsstudien som presenteras i denna rapport undersökte i fyra delstudier våldsutsatta kvinnors tillgång till tryggt och stadigvarande boende efter separationen från en våldsutövare, i relation till regelverk och dess tillämpning, kommunala strukturer samt professionellas och beslutfattares perspektiv. Tio kommuner i Gävleborgs län ingick i studien och sju av kommunerna medverkade i grupp- och individuella intervjuer. I studien ingick även analys av enkätsvar från våldsutsatta, en analys av kommuners utredningar och beslut avseende ansökningar om boende från våldsutsatta samt en genomgång av gällande rätt.

Resultaten pekade på att de största utmaningarna rörde våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad, och att utmaningarna varken bottnade i hindrande lagstiftning eller brist på materiella resurser inom kommunerna. Istället framträdde yrkesverksammas och beslutfattares attityder och benägenhet att beakta våld i relation till boendefrågor som avgörande, tillsammans med samordning och samverkan mellan kommuner, enheter och yrkesverksamma samt prioriteringar i kommunala policys och praktiker. Nationella regelverk och nationell samordning som säkerställer våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad, särskilt i fall där våldsutsatta behöver flytta till en ny kommun, efterfrågades av såväl våldsutsatta som av professionella som medverkade i studien.

Tidigare forskning visar att mäns våld mot kvinnor ofta är upprepat, systematiskt och kopplat till kontroll, samt att våldet kan fortsätta långt efter uppbrottet (Spearman et al, 2022; 2023). Denna insikt förstärks i studiens resultat, som pekar på att boendets roll sträcker sig bortom tillgång till en fysisk bostad och att stadigvarande bostad kan utgöra en grundförutsättning för stabilitet, trygghet, återhämtning och återetablering samt även utgöra ett skydd mot eftervåld (jfr. Skoog Waller, 2022; Sullivan, 2023a, 2023b; Wemrell et al., 2025). Samtidigt visar resultaten tydliga skillnader i kommuners och verksamheters tolkningar av lagstiftningen, i förhållningssätt till våld, prioriteringar och insatser avseende våldsutsattas tillgång till boende och stadigvarande bostad (jfr. Länsstyrelsen Västerbotten, 2022).

I vissa kommuner kunde våldsutsatta räkna med att få relativt snabb hjälp till en ny stadigvarande bostad efter separationen. I andra kommuner möttes våldsutsatta av hindrande regler, attityder och arbetssätt som inte satte våldet, våldets konsekvenser och förebyggande av eftervåld i fokus. Istället betonades ofta krav på våldsutsattas självständighet och egna ansvar för sin situation. I någon kommun ansåg beslutande enhet att våldsutsatta enligt lag behöver behandlas lika som andra som står långt ifrån bostadsmarknaden, det vill säga, att våldsutsatthet inte var ett särskilt skäl för att beviljas en stadigvarande bostadsinsats. Konsekvensen blev att våldsutsatta stod utan stadigvarande bostad trots att det kommunala bostadsbolaget vädjade om samarbete avseende sociala kontrakt och förturer för våldsutsatta och betonade att de hade lägenheter som stod tomma i kommunens olika bostadsområden. Samtidigt beviljade de flesta av

de mindre kommunerna stadigvarande bostadsinsatser men förutsättningarna för att anpassa insatserna efter de våldsutsattas behov varierade av olika orsaker.

Som störst beskrevs genomgående hindren vara i fall där våldsutsatta behövt flytta från den egna kommunen på grund av hotbild och risker för fortsatt våld från förövaren. I dessa fall hade de våldsutsatta ofta placerats på skyddat boende i en ny kommun, och börjat etablera sig i den nya kommunen avseende exempelvis sociala och professionella nätverk samt barnens skola, förskola och vänner. Ofta kunde handläggare på socialtjänsten i ursprungskommunen hjälpa våldsutsatta att skicka ansökningar om stadigvarande bostad och insatser till flera kommuner samtidigt, men ofta avslogs ansökningarna. En av kommunerna beskrev emellertid att de sällan var med om att våldsutsattas ansökningar om stadigvarande bostad i annan kommun avslogs. De yrkesverksamma vid socialtjänsten i den kommunen beskrev att de var noga med att upprätta tydliga avtal med skyddade boenden där boendet fick ansvar att ordna en stadigvarande bostad inför den våldsutsattas flytt från skyddat boende. De beskrev också att de därefter var noga med att följa upp den våldsutsattas situation i den nya kommunen.

Nedan följer en sammanfattning av huvudresultaten från var och en av de fyra delstudierna som presenterats i denna rapport, under rubrikerna *Våldsutsattas röster om bostadens betydelse och samhällets stöd*, *Yrkesverksammas och beslutfattares perspektiv, Kommunernas boendeinsatser och ärendehandläggning, samt Lagstiftning och andra regelverk.*

Sammanfattning av huvudresultat från de fyra delstudierna

Delstudie 1

Våldsutsattas röster om bostadens betydelse och samhällets stöd

I den första delstudien genomfördes en tematisk analys av fritextsvar från en enkät som besvarats av 50 kvinnor runtom i Sverige vilka behövt lämna sin bostad på grund av våld i nära relationer. I analysen framträdde tillgången till en egen, stadigvarande bostad som en viktig förutsättning för att kunna lämna förövaren, bli fri från förövarens våld samt påbörja återhämtning och återetablering. Behovet av bostad beskrevs inte i termer av ”tak över huvudet” utan som behov av ett hem, en egen plats för trygghet, autonomi och vardag, där barnen skulle kunna rota sig och där skolgång, arbete och sociala relationer skulle kunna återetableras. När kvinnorna nekades adekvat hjälp till stadigvarande bostad, ibland efter vistelse i skyddat boende, förlängdes det existentiella mellanrummet som kunde omöjliggöra en fungerande vardag och deltagande i viktiga sammanhang, som exempelvis arbetsliv och studier. Den svaga tillgången till en egen stadigvarande bostad kunde leda till upprepade flyttar och till förstärkt exponering för eftervåld.

Analysen resulterade i tre övergripande teman:

1. *Att fly våld på eget ansvar* – De våldsutsatta hade erfarit att de, i samband med eller efter att de flytt sitt hem på grund av våld, själva hade varit tvungna att hitta bostad och driva

myndighetsprocesser avseende tillgång till en ny bostad, försöka lösa ekonomiska problem som uppstått på grund av våldet samt organisera sitt stöd, på egen hand. Samtidigt kunde rättsprocesser och eftervåld pågå vilket innebar att kraven om självständighet och eget ansvarstagande ytterligare försvårade ett läge där de redan levde i stress, kris och pågående krävande processer. De våldsutsatta hade erfarit myndigheternas stöd som långsamt, oförutsägbart, snävt eller villkorat. Ansvar, och därmed också risker, hade ofta placerats på den utsatta.

2. *Att navigera ett fragmenterat system* – De utsatta beskrev att vägen till en eventuellt stadigvarande bostad kantades av parallella processer utan samordning, skilda tolkningar av regelverk, oklara beslutsgrunder och bristande samordning mellan olika aktörer och kommuner. Hanteringen av skyddade personuppgifter och ansvarsskiften mellan kommuner beskrevs som särskilt sårbara punkter. De våldsutsatta beskrev att kommunens långsamma hantering, samt den oförutsägbara och många gånger inadekvata utgången av deras hjälpsökande, begränsade deras handlingsutrymme i kritiska skeden av de ofta parallella processer de behövde hantera för att skydda sig själva och eventuella barn, återhämta sig från trauma och återetablera sig i samhället och på arbetsmarknaden. Bristen på samordning innebar att olika processer kunde motverka varandra.

3. *Vägar fram* – De våldsutsatta efterfrågade tydliga, snabba, sammanhållna och stadigvarande bostadslösningar såsom social förtur till förstahandskontrakt, möjlighet till sociala kontrakt (i denna rapport benämnda genom olika exempel, såsom övergångskontrakt och genomgångskonstrakt), och arbetssätt som innebar att förövaren, inte den utsatta, flyttades från det gemensamma hemmet. De våldsutsatta tog även upp behovet av likvärdighet mellan kommuner, fungerande samordning inom och mellan myndigheter, säkra rutiner och kunskap hos yrkesverksamma vid hantering av skyddade personuppgifter, ett minskat administrativt tryck på dem själva i olika processer samt större hänsyn till barns trygghet. De våldsutsatta efterlyste ett skifte från individansvar till samhällsansvar i fall där våld tvingar kvinnor och barn att lämna sina hem. De framhöll att tillgång till en egen stadigvarande bostad borde vara en garanterad och prioriterad insats efter separation från en våldsutövare, något som skulle kunna bryta kedjan av tillfälliga boendelösningar, utsatthet och risker för beroende av och kontakt med förövaren.

Delstudie 2

Yrkesverksammas och beslutsfattares perspektiv

Den andra delstudien i rapporten byggde på gruppintervjuer och individuella intervjuer, som genomfördes i två omgångar, med yrkesverksamma och beslutsfattare i sju kommuner i Gävleborgs län. I dessa intervjuer beskrevs ett fragmenterat system där olika enheter inom socialtjänst, bostadsbolag och rättsväsende kunde arbeta efter skilda förhållningssätt och logiker

avseende våldsutsattas rätt och tillgång till bostad, vilket i synnerhet gällde stadigvarande bostad. I en kommun framgick det att den enhet inom socialtjänsten som beslutade om boendeinsatser hade ett annat perspektiv än andra enheter och det kommunala bostadsbolaget avseende våldsutsattas rätt till bostad, vilket hindrade stadigvarande bostadsinsatser trots att det tidigare funnits ett fungerande samarbete kring dessa ärenden. Det pekar på att samverkan avseende boendeinsatser för våldsutsatta kan vara sårbar för skeenden som förändringar i organisation, när tydlig förankring saknas i riktlinjer på förvaltnings- och kommunnivå. Tillgången till en ny stadigvarande bostad erkändes emellertid brett som fundament för trygghet, återhämtning och frihet från fortsatt våld, men i praktiken kunde fokus ofta förskjutas till akuta eller kortsiktiga lösningar. Brist på nationell samordning och otydlighet kring ansvar i fall där våldsutsatta behövde flytta över kommungränser kunde försvåra flera andra processer i spåren av våldet, vilket skapade oförutsägbarhet och resurskrävande fragmentering för både yrkesverksamma och för våldsutsatta.

Inledande intervjuer

De inledande intervjuerna visade att:

1. Yrkesverksamma beskrev de våldsutsattas behov som en sammansatt helhet som i praktiken ofta mötte ett splittrat system där ärenden kunde ”bollas” mellan enheter inom kommunen eller mellan kommuner, och där samordning kunde brista särskilt när kvinnor och barn permanent behövde flytta till en annan kommun, ofta efter eller i samband med vistelse på skyddat boende, på grund av hotbild och risker för fortsatt våld från förövaren.

2. Boendefrågan tog plats i spänningsfältet mellan kvinnofridsarbete, regelverk på olika nivåer, attityder, relationer och arbetssätt hos socialtjänst och samverkande aktörer inklusive samhällsplanering och bostadsförsörjning. Yrkesverksamma från enheter och verksamheter som hade ett tydligt fokus på våld beskrev hur våldets konsekvenser begränsade våldsutsattas tillgång till trygga och stabila boendeförhållanden samt beskrev vilka svårigheter det innebar. Yrkesverksamma som mötte våldsutsatta i verksamheter där våldet inte stod i fokus, kunde istället centrera krav på att våldsutsatta behövde vara mindre selektiva och nöja sig med den hjälp de erbjöds, att de våldsutsatta behövde bli mer självständiga och ta eget ansvar för att lösa sin situation. Ibland beskrevs detta som en inställning eller färdighet som de våldsutsatta saknade och behövde ”lära sig” först och främst. Det förekom därmed uttryck av uppfostrande förhållningssätt där tillgång till bostad uttrycktes bygga på processer av personlig utveckling och förändrade beteenden hos de våldsutsatta. Bland yrkesverksamma som inte eller sällan mötte de våldsutsatta direkt, utan som arbetade inom exempelvis bostadsbolag eller samhällsplanering, framträdde ofta en engagerad och nyfiken inställning och vilja att hitta lösningar och samverkan avseende våldsutsattas tillgång till tryggt boende och stadigvarande bostad.

3. Yrkesverksamma i rurala områden eller glesbygdskommuner beskrev särskilda utmaningar. Dessa områden kunde beskrivas som präglade av svagare tillgång till samhällets stöd och skydd, tystnadskultur, patriarkala normer, misstänksamhet mot myndigheter och social kontroll, vilket kunde hindra våldsutsattas möjligheter att söka hjälp. Det beskrevs att ”alla kände alla” i byarna vilket kunde väcka frågor hos våldsutsatta avseende myndighetspersoners sekretess och opartiskhet. Det beskrevs även att kvinnor som anmälde våld till polis eller socialtjänst riskerade sociala sanktioner från andra i närsamhället, vilket innebar att våldsutsatta ofta behövde flytta långt från sin hemort och hemkommun. Här betonades i en intervju vikten av att de våldsutsatta ”klippte banden” till sin hemkommun, till skillnad från i en del av de andra kommunerna där banden till de våldsutsattas tidigare sammanhang snarare sågs som värdefulla att upprätthålla.

4. Oklara mandat, parallella och svagt samordnade processer samt rättsliga beslut kunde begränsa de yrkesverksammas handlingsutrymme, särskilt i ärenden där den våldsutsatta hade barn med förövaren och där domstolsbeslut om umgänge med förövaren motverkade säkerhet och stabilitet. Återkommande brister i myndigheters och andra samhällsaktörers hantering av skyddade personuppgifter beskrevs kunna bidra till upprepade flyttar. Okunskap och brist på anpassningar inom viktiga samhällsfunktioner kopplat till våldsutsatthet och skydd kunde också hindra våldsutsattas möjligheter att stanna, få del av adekvata insatser eller etablera sig på en ny plats. Det fanns därmed en problematik avseende anpassning av och samordning mellan olika aktörers processer, beslut och insatser, som motverkade våldsutsattas möjligheter att forma ett fungerande liv på en plats.

Uppföljande intervjuer

Eftersom stadigvarande bostad, i de inledande intervjuerna, framträtt som en särskild utmaning fokuserade de uppföljande intervjuerna på att undersöka förutsättningar, villkor och faktorer som avgjorde våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad. De uppföljande intervjuerna visade att:

1. *Tolkningar av regelverk* beskrevs kunna skilja sig markant mellan olika enheter inom socialtjänsten. Lagstiftningen i sig utgjorde sällan ett formellt hinder för stadigvarande bostadsinsatser, men lokala tolkningar, policys och praktiker kunde i vissa kommuner begränsa dessa insatser såsom sociala kontrakt eller social förtur, t ex med hänvisning till att kommunen inte var en bostadsförmedling eller att kommunen kunde hjälpa våldsutsatta att lösa skulder, oavsett om dessa var en följd av våldet eller inte.

2. *Arbetssätt* skilde sig åt mellan kommuner avseende om de anpassades i relation till våldsutsatthet samt till våldets risker och konsekvenser. I kommuner där ett våldsperspektiv beskrevs som underordnat i frågor gällande bostadsförsörjning tillämpades generella principer och lösningar för stadigvarande bostad även i

våldsärenden, trots att lösningarna kunde vara inadekvata, riskabla eller ogenomförbara för den enskilda våldsutsatta kvinnan och hennes barn.

3. *Ledarskap och styrning* framstod som avgörande: där politisk prioritering, tydliga mål och ett aktivt ledningsansvar fanns avseende stadigvarande bostad för våldsutsatta, kunde adekvata arbetssätt och fungerande samverkan etableras. Där ledning saknades i dessa frågor, föll ärenden mellan stolarna och enskilda tjänstemäns, enheters eller aktörers tolkningsföreträde blev styrande. Yrkesverksamma pekade återkommande på behov av nationell samordning och styrning för att möjliggöra och underlätta i fall där våldsutsatta behövde flytta till en ny kommun. Tydligare ledning och styrning på kommunnivå adresserades också. Det betonades att hinder kunde undanröjas om våldsutsatta skrevs in som en prioriterad grupp i kommunernas handlingsplaner för bostadsförsörjning.

4. *Samverkan* beskrevs som välfungerande i kommuner där viktiga enheter inom socialtjänsten var samplacerade och hade ett nära samarbete med andra viktiga aktörer som allmännytta, kvinnojour, privata hyresvärdar och polis. I kommuner där socialtjänstens enheter var funktionsuppdelade och specialiserade på olika expertis- och ansvarsområden samt var lokalmässigt separerade kunde deltagare beskriva att enheterna blev ensamma ”öar” där prestige, perspektivklyftor och “skyttegravar” växte mellan enheter. Denna uppdelning beskrevs drabba våldsutsatta direkt och ibland med allvarliga konsekvenser. Det innebar inte bara svårigheter för de våldsutsatta, utan beskrevs även som resurskrävande och frustrerande för yrkesverksamma inom enheter inom socialtjänsten som arbetade för att hitta lösningar för de våldsutsatta som lämnades utan stadigvarande bostadsinsatser när den interna samverkan inte fungerade i dessa ärenden.

5. *Attityder och förhållningssätt s*pelade en tydlig roll: i kommuner och på enheter där våldets risker och konsekvenser integrerades i bedömningar om och principer för bostadsförsörjning sågs stadigvarande bostad som ett medel för självständighet och riskreduktion. I kommuner och på enheter där behovet av bostad istället dekontextualiserades och betydelsen av våldet därmed hamnade i skymundan beskrevs enskilda våldsutsattas behov av vissa yrkesverksamma som omotiverade “önskemål”, och ”krav” vilket innebar att behoven och insatserna reducerades till akut skydd och säkerhet samt “ett tak över huvudet”.

6. *Flytta förövaren* – Flera kommuner hade prövat arbetssätt för att flytta förövaren i stället för att flytta den våldsutsatta till tillfälligt boende eller stadigvarande bostad. Arbetssätten byggde på frivillighet från förövarens sida och hade prövats i fall där risken bedömdes låg och förövaren som motiverad. Erfarenheterna var blandade och exempel förekom där eftervåld hade fortsatt i form av uppsökande och hot. Yrkesverksamma betonade att insatsen kräver noggrann riskbedömning, pågående stödinsatser och kontinuerlig uppföljning men ingen av kommunerna hade prövat arbetssätt för att flytta förövaren tillräckligt strukturerat eller omfattande för att undersökas i denna studie.

Sammanfattningsvis pekade intervjuerna på att vägen till stadigvarande bostad avgjordes mindre av formell rätt och kommunens materiella resurser och mer av lokala tolkningar, arbetssätt, ledarskap, samverkansstruktur samt av beslutfattares och yrkesverksammas attityder. Där våldskompetens, tydlig styrning och formaliserad samverkan förenades, beviljades i högre grad lösningar som möjliggjorde stabilitet och återhämtning. Där dessa förutsättningar saknades, kunde kvinnor och barn fastna i ett kretslopp av tillfälliga insatser, osäkerhet och fortsatt utsatthet – något som även beskrevs som resurskrävande för anställda inom socialförvaltningen som organisation.

Delstudie 3

Kommunernas boendeinsatser och ärendehandläggning

I rapportens tredje delstudie sammanställdes och analyserades ansökningar, utredningar och beslut avseende boendeinsatser (skyddat boende, annat tillfälligt boende och stadigvarande bostad) för våldsutsatta i åtta av länets tio kommuner, med särskilt fokus på stadigvarande bostad.

Den deskriptiva sammanställningen indikerade att ansökningar om boendeinsatser i våldsrelaterade ärenden så gott som alltid beviljades när det gällde skyddat och tillfälligt boende, men att stadigvarande bostad betydligt oftare hade avslagits eller återtagits av den sökande. När ansökningar hade återtagits av den sökande kunde det ha föregåtts av förhållandevis lång period av handläggning utan beslut från socialtjänstens sida. I Delstudie 2 berättade handläggare i en av kommunerna med lägst beviljandegrad avseende stadigvarande bostad att de ofta uppmanade den sökande att återta ansökan i fall då de förutsåg att ansökan inte skulle beviljas, vilket kan vara en delförklaring till varför sökande återtog ansökningar.

Den deskriptiva genomgången av ärenden visade skillnader mellan kommuner i beviljandegrad avseende stadigvarande bostad. Det är emellertid oklart i vilken grad materialet som kommunerna har lämnat ut till studien är fullständigt. Ett antal kommuner lämnade dessutom inte ut några handlingar alls under utsatt tid för datainsamlingen.

Den tematiska analysen av kommunernas utrednings- och beslutstexter genomfördes för att undersöka hur våldet hade representerats och beaktats i utredningar och beslut samt vilka antaganden som gjorts avseende våldsutsattas behov och kommunens ansvar i utredningar som lett till avslag respektive till beviljande av stadigvarande bostadsinsatser. I resultatet återges exempel på formuleringar genom citat från utredningar och beslut i två kommuner: en kommun med särskilt hög respektive en kommun med särskilt låg beviljandegrad av stadigvarande bostad. I kommunen med låg beviljandegrad separerades våldet från boendefrågan. Våld och risker synliggjordes i utredningstexten men vägde svagt i själva beslutet. Återkommande mönster var att erbjudanden om generella, kortsiktiga insatser, t ex tillfällig vistelse i ett kollektivt akutboende utan specialisering på våldsutsatthet, presenterades som tillräckliga även när de framstod som praktiskt omöjliga att ta emot, samt att självständig möjlighet att ordna egen bostad förutsattes som startpunkt snarare än som ett mål att stödja genom exempelvis hjälp till

stadigvarande bostad. Kommunen bedömde exempelvis att kvinnan ”kan ordna boende själv” i ett fall där den våldsutsatta kvinnan fortfarande bodde tillsammans med en partner som beskrevs använda digitala taktiker för att kontrollera henne. I den kommun som särskilt ofta beviljade stadigvarande lösningar integrerades våldets konsekvenser och risker i bedömningen. Besluten motiverades utifrån den våldsutsattas behov av att lämna relationen, av långsiktig trygghet och av barns behov av kontinuitet. I beslut betonades vikten av att anpassa insatserna till individens livssituation, exempelvis utifrån behov av att bo i en lägenhet med ett särskilt läge för att underlätta ett självständigt och tryggt liv efter uppbrottet från våldsutövaren.

Slutligen gav delstudien en bild av kommunernas beaktande av våldet, våldets konsekvenser och fortsatta risker. Där våld och risker relaterade till våldet representerades som centrala problem beviljades stadigvarande bostad. Där våldsutsattas behov av bostad representerades som ett allmänt försörjnings- eller praktiskt problem med fokus på kravställning av den våldsutsattas självständighet och ansvar avslogs ansökningar. Mönstren indikerade att våldsutsattas väg till en trygg och stadigvarande bostad kunde skilja sig avsevärt beroende på kommun genom skilda våldsförståelser och antaganden om våldsutsattas behov och kommunernas ansvar. I kommunen där våldsutsattas möjligheter till stadigvarande bostadsinsatser framstod som mest begränsad reducerade utredningar avseende boendeinsatser ofta våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad till en fråga om individens ansvar eller val. I dessa beslut framstod inte ekonomiska problem som en konsekvens av våldet, vilket socialtjänsten kunde ta ansvar för att hantera. Detta framgick exempelvis i resonemang kring ekonomiska svårigheter eller skulder som uteslutningsskäl snarare än till ett argument för insatser. Kommunen med högst beviljandegrad av stadigvarande bostadsinsatser kunde istället bevilja stadigvarande bostadsinsatser baserat på den våldsutsattas behov att trygghet, stabilitet och självständighet i förhållande till våldsutövaren, samt använda ekonomiskt bistånd i syfte att lösa skulder i fall där skulderna kunde antas bero på ekonomiskt våld.

Delstudie 4

Lagstiftning och andra regelverk

I den fjärde delstudien i denna rapport gavs en samlad översikt över de rättsliga ramar som styr boendeinsatser för våldsutsatta i Sverige. Den behandlade (1) kommunens ansvar för bostadsförsörjning, bostadsförmedling, förturer och samverkan, (2) socialnämndens ansvar i enskilda ärenden, vilket inkluderade ansvarig kommun, utrednings- och dokumentationsskyldighet samt samverkan, (3) krav på ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, och (4) förstärkt hyresrättsligt skydd för våldsutsatta. Genomgången avgränsades till regler som är relevanta för studiens resultat. I avsnittet belystes applicering av lagstiftningen genom att exempel från den empiriska delen som fick illustrera hur kommunernas lagstiftning kan tolkas och användas i relation till gällande rätt. Denna delstudie synliggjorde dels brister i tillämpning av lagstiftning och andra regelverk, och dels hur dessa kan användas för att stärka våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad.

Sammanfattning av översikt över lagstiftning och andra regelverk

- Bostadsförsörjningslagen (BFL) anger att kommunen har huvudansvar för bostadsförsörjningen, ska samverka regionalt och lokalt, och anordna kommunal bostadsförmedling om det behövs för att främja bostadsförsörjningen.

- Från och med 1 mars 2025 *ersätts kommunala riktlinjer* av *handlingsplaner*. Handlingsplanen ska bland annat redovisa behov av bostadstillskott och planerade åtgärder.

- På individnivå innebär socialtjänstlagen (SoL) att socialnämnden ska uppmärksamma våldsutsattas behov av insatser för att förändra sin situation och nämnden har en utredningsskyldighet gällande den våldsutsattas behov av insatser. Utredningen ska omfatta en bedömning av risken för ytterligare våld (Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relation, HSLF-FS 2022:39).

- Någon utkrävbar rätt till stadigvarande bostad finns inte, men nämnden bör hjälpa den enskilde att ordna en sådan. Däremot kan den våldsutsatta ha rätt till skyddat boende enligt SoL eller annat tillfälligt boende enligt HSLF-FS 2022:39.

- Praxis (till exempel RÅ 1990 ref. 119) klargör att när en person står helt utan tak över huvudet och har särskilda svårigheter ska nämnden ordna boende. Begreppet särskilda svårigheter har dock tolkats restriktivt.

- Reglerna om ansvarig kommun (29 kap. SoL) ger möjlighet att ansöka om insatser i en inflyttningskommun vid våld i nära relationer.

- Förvaltningslagen (FL) och SoL kräver att ärenden utreds i nödvändig omfattning, att skäl och lagstöd dokumenteras och att samverkan sker inom sekretessens ramar.

- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (bland annat HSLF-FS 2022:39, SOSFS 2014:5 och SOSFS 2011:9) ställer krav på riskbedömning, dokumentation och systematiskt kvalitetsarbete.

När ovanstående regelverk speglades mot rapportens empiriska material observerades brister i rättstillämpningen: våldets konsekvenser kunde dekontextualiseras i utredningar avseende bostadsinsatser vid våld; avslag kunde motiveras exempelvis med att den utsatta “kunde ordna boende själv” utan bedömning av våldets konsekvenser i relation till den egna förmågan att ordna bostad eller med hänvisning till att den utsatta “inte var bostadslös” eftersom hon var inneboende hos sin våldsutövande partner. Samverkan samt dokumentation framstod i rapportens föregående delstudier ofta som otillräckliga. Samtidigt förekom goda exempel från kommuner som representerade våldsutsattas möjlighet till en ny stadigvarande bostad som ett samhälleligt ansvar, och som synliggjorde våldets konsekvenser i bedömningarna, och som använde förturer i bostadskön, sociala kontrakt och ekonomiskt bistånd för att uppfylla detta. I

de kommunerna möjliggjordes stadigvarande bostadsinsatser och beskrevs som en väg ut ur våld och eftervåld.

Diskussion av huvudresultat

I Sverige är stadigvarande bostad inte en lagstadgad rättighet för kvinnor och barn som berövats sitt hem på grund av våld trots att bostadstrygghet framstår som en förutsättning ett tryggt liv fritt från våld efter uppbrott från en våldsutövare (Klein et al, 2021; Skoog Waller, 2022; Sullivan, 2023a; Sullivan, 2023b; Wemrell et al., 2025). Den här studien visar att avgörande beslut därför ofta togs på lokal nivå, med stora variationer i tillgång till stöd och resurser. I praktiken avgjordes därför våldsutsattas boende- och livssituation efter separationen av beslutsfattares och yrkesverksammas attityder, lokala arbetssätt, samverkansformer mellan kommuner, myndigheter och bostadsaktörer samt av svängningar på bostadsmarknaden. Våldsutsatta fick tillgång om möjligt till bostadsmarknaden, inte tillgång med stöd av rätt (jfr. Grander et al., 2025). Den här rapporten visar att de processer som därav följer kan vara komplexa och svårnavigerade, vilket innebär att den som lämnat en våldsutövare, och därigenom behövt lämna sitt hem, riskerar att mötas av fortsatt ovisshet och otrygghet. Resultaten av den här studien pekar på att våldsutsatta kvinnors och barns tillgång till trygga, rimliga och långsiktiga boende- och bostadsinsatser förutsätter en rad förändringar på olika nivåer, i synnerhet genom tydligare nationell styrning samt, genom att göra könsrelaterat våld till en central fråga i samhällsplaneringen och genom att kommuner explicit skriver in våldsutsatta som en prioriterad grupp i sina handlingsplaner för bostadsförsörjning. Ledningssystem och systematiskt kvalitetsarbete belystes också som avgörande för hållbara och anpassade rutiner. Socialstyrelsen betonar i sina föreskrifter att socialtjänstens verksamhet ska bygga på ett ledningssystem där systematik, uppföljning och förbättringsarbete integreras i det dagliga arbetet (HSLF-FS 2022:39 och SOSFS 2011:9). Ett sådant system skulle kunna fånga upp och utvärdera både brister och goda exempel i hanteringen av våldsutsattas boendesituation. Dessutom skulle framgångsfaktorer kunna identifieras, dokumenteras och spridas.

I resultatet av studien framstår möjligheten begränsad att ta hänsyn till våldsutsattas platsidentitet och följderna av platsförlust. Bedömningar och beslut kunde i vissa kommuner fokusera på “tak över huvudet”, medan den psykosociala förankringen i vardagsmiljöer, nätverk och barns kontinuitet förblev underordnad. Rättstillämpning och arbetssätt kunde luta mot tillfälliga lösningar istället för långsiktig bostadsstabilitet, särskilt i fall då våldsutsatta behövde flytta från kommunen. Den bostadsinstabilitet som, av både våldsutsatta och yrkesverksamma i studien, beskrevs som en vanlig följd efter uppbrottet från en våldsutövare kan därmed riskera att underminera våldsutsattas möjlighet till platsidentitet – självets förankring i minnen och emotioner knutna till den plats där individen lever och vistas. Avbrott eller förlust av platsidentitet är i sin tur kopplat till sämre välbefinnande och försvårad återhämtning efter trauma (Knez, 2014; Knez & Eliasson, 2017; Knez, 2018; Knez et al., 2018). För våldsutsatta kvinnor och barn kan en utdragen platsförlust till följd av den hemlöshet och bostadsinstabilitet som ofta följer uppbrott från en våldsutövare dessutom bryta kontinuitet i skola, arbete och

sociala nätverk och försvåra etableringen av en ny, trygg och meningsbärande plats (jfr. Knez, 2018; Knez et al., 2018).

Resultaten i den föreliggande studien pekar på att minskande av våldsutsattas exponering för bostadsinstabilitet och platsförlust samt stärkande av deras tillgång till boende och bostad bygger på en kombination av synliggörande av frågan i samhällsplaneringen, i regelverk och handlingsplaner, på nationell styrning och samordning, samverkan inom och mellan kommuner samt kunskapshöjning och attitydförändringar hos relevanta myndigheter och aktörer.

Vad fungerar?

Samtidigt som resultaten av studien identifierade flera brister och hinder, identifierades även faktorer som bidrog till eller möjliggjorde våldsutsattas tillgång till ett tryggt stadigvarande boende. Exempel från de medverkande kommunerna visade att det går att skapa en fungerande kedja från flykt och akut skydd till en trygg och permanent bostad, men att det i hög grad berodde lokala prioriteringar på enhetsnivå, och organisatoriska aspekter som attityder och förståelse av våld, ledning och ledarskap, samt förutsättningar för samverkan (jfr. Kusterer et al., under utgivning).

I en del av kommunerna beskrevs ett tydligt ledarskap på enhets- och myndighetsnivå som innebar att våldsutsatta prioriterades i både bostadsförsörjning och handläggning. Det kunde handla om chefer som tydligt markerade att våldsutsatthet skulle bedömas som särskild utsatthet, eller om bostadsbolag med direktiv att ta särskild hänsyn till våldsutsatthet. I dessa fall skapades mandat för medarbetare att beakta våldet i sina bedömningar samt applicera regelverk och fatta beslut för att erbjuda en förutsägbar och trygg väg för våldsutsatta från separation och lämnande av hemmet, flykt och skydd, till en ny trygg och stadigvarande bostad. Därmed hade "mjuka faktorer" som attityder, våldsförståelser och ledarskap avgörande betydelse.

Flera deltagare framhöll också att samverkan fungerade särskilt väl i mindre kommuner, där vägarna mellan enheter och organisationer var kortare. Att exempelvis socialtjänst, bostadsbolag och ibland även polis och kvinnojour var lokaliserade nära varandra och hade regelbundna samverkansforum möjliggjorde snabbare beslut och samordnade insatser. Det fanns ofta en gemensam problembild och lägre trösklar för kontakt i dessa kommuner, vilket motverkade den fragmentering som sågs i större kommuner (jfr. Kusterer et al., under utgivning). För kommuner med mer specialiserade och lokalmässigt separerade funktioner kan det vara möjligt att forma team och arbetsmodeller mellan enheter och verksamheter som tillsammans sätter den våldsutsattas behov i fokus (jfr. Steive, 2025). Det är viktigt att poängtera att samverkan i de mindre kommunerna delvis kunde bygga på personliga relationer och lokalkännedom snarare än formella överenskommelser eller rutiner. Samtidigt som arbetssätt och samverkan avseende stadigvarande bostad beskrevs som välfungerande kunde dessa i vissa fall vara svagt förankrade policydokument, skriftliga rutiner eller gemensamma strategier som beskrev eller styrde processerna och arbetet. Även när det lokala samarbetet fungerade väl, skulle det därmed kunna vara sårbart för förändringar. Vad som beskrevs som ett fungerande system kunde riskera att

vara personberoende och därmed instabilt vid organisationsförändringar, personalomsättning eller ändrade prioriteringar. Dessa glapp skulle kunna överbryggas genom formalisering av välfungerande arbetssätt och samverkan i skriftliga och fastställda rutiner, handlingsplaner och överenskommelser.

Särskilda utmaningar i glesbygdskommuner

I intervjuerna med yrkesverksamma i glesbygdskommuner framträdde en dubbelsidig bild av bygemenskapen. De beskrev en tät social väv i byarna vilken kunde utgöra en trygghet i vardagen, men som samtidigt genomsyrades av patriarkala normer och tystnadskultur kring könsrelaterat våld. Yrkesverksamma berättade att män med hög status lokalt förväntades "lösa problemet internt" om en kvinna misshandlats, medan kvinnan förväntades att inte vända sig till polis eller socialtjänst. De gav exempel på att den som bröt mot denna ordning riskerade sociala sanktioner i byar där "alla känner alla". En konsekvens var att våldsutsatta kvinnor ofta behövde lämna hemkommunen för att undkomma både förövaren och en repressiv gemenskap som tidigare kunde ha upplevts som trygg av kvinnan.

Dessa resultat hade tydliga beröringspunkter med tidigare forskning som har visat hur rurala kontexter präglas av större geografisk isolering, längre avstånd till stöd, färre specialiserade verksamheter och svagare anonymitet, vilket kan försvåra hjälpsökande och förlänga våldsutsatthet (Edwards, 2015; Shannon et al., 2016; Strand et al., 2021). Flera studier har också indikerat att kvinnor i glesbygd eller avlägsna områden rapporterar högre eller likvärdig förekomst och ibland grövre våld jämfört med i urbana miljöer, samtidigt som tillgången till resurser beskrivs som mer begränsad (se ex. Peek-Asa et al., 2011). Våra iakttagelser om risker för sociala sanktioner vid anmälan eller sökande av formellt stöd låg i linje med mönster i tidigare forskning, där kvinnor i rurala områden i mindre utsträckning använde formella resurser och mötte hinder som var kopplade till konfidentialitet, transport och tillgänglighet (se ex. Shannon et al., 2016; Strand et al., 2021). Detta stärker bilden av att riskbedömning och skyddsåtgärder behöver anpassas utifrån de särskilda utmaningar som finns i glesbygdskommuner (Strand et al., 2021). I glesbygd kan trösklar sänkas genom mobil och uppsökande verksamhet, säkra och anonyma kontaktvägar, förtroendestärkande arbete med polis och socialtjänst samt stärkt möjlighet för våldsutsatta till snabba stadigvarande bostadsinsatser och främjande av sociala sammanhang. Samtidigt bör insatser och strategier vara lokalt anpassade eftersom sociala och institutionella villkor kan skilja sig åt betydligt mellan områden som betecknas som rurala (Edwards, 2015).

Ideella aktörer – kvinnojourer

Kvinnojourerna framträdde som centrala kunskapsbärare och stödaktörer i kommunernas kvinnofridsarbete. Flera av de medverkande jourerna hade tidigare drivit skyddade boenden men hade behövt stänga dessa eller ställa om i samband med den nya regleringen av skyddat boende 2024. Trots detta kvarstod jourernas betydelse, grundad i lång erfarenhet av att möta

våldsutsatta kvinnor och barn och i en helhetssyn på livssituationen. Yrkesverksamma från olika myndigheter och verksamheter beskrev kvinnojourerna som en tillgång i kvinnofridsarbetet, även i arbetet avseende våldsutsattas tillgång till boende och stadigvarande bostad efter separationen.

Jourernas stöd till våldsutsatta beskrevs som uttalat holistiskt. De gav praktisk hjälp i akuta och vardagliga frågor, följde med i kontakter med socialtjänst, hälso- och sjukvård, skola och rättsväsende, gav stöd i rättsprocesser, uppmärksammade barns behov och erbjöd samtalsstöd, aktiviteter och återhämtning för våldsutsatta. De beskrevs också utföra ett viktigt arbete med att sprida kunskap till kommunala aktörer genom utbildning och konsultation och fungerade därmed ofta som en referenspunkt i kommunens bedömningar.

I flera kommuner deltog kvinnojouren även i planeringen i enskilda fall och som en viktig aktör i operativa boendefrågor. I en kommun beskrev kvinnojouren att de tog ett samordnande ansvar för att identifiera och förmedla stadigvarande bostäder via kommunala och privata hyresvärdar, ibland inom kommunen men ofta utanför. I dessa fall blev kvinnojouren länken mellan boende med våldsutövaren, på skyddat eller tillfälligt boende och mer varaktiga bostadslösningar. Kvinnojouren hade etablerad kontakt med flera privata hyresvärdar inom och utanför kommunen och tog ansvar för kontakt med dessa och kunde ofta förmedla förstahandskontrakt även till kvinnor som inte uppnådde ekonomiska krav ställda av kommunala bostadsbolag.

Resultaten pekar på att ideella aktörer, mer specifikt kvinnojourer, har en tydlig plats i den samordnade kedjan av insatser till våldsutsatta (jfr. Lauri & Lauri, 2023; Lauri et al, 2023). Dessa resultat understryker kvinnojourernas betydelsefulla roll avseende våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad. Samtidigt väcker resultaten frågor avseende rollfördelning där det i vissa kommuner var oklart om kvinnojourerna verkade som kompletterande expertis och stöd eller om de tilldelats ansvar och mandat inom socialnämndens ansvarsområden avseende boende- och stödinsatser till våldsutsatta. Resultaten väcker därmed frågor om sårbarheter i systemet, i kommuner där kvinnojourer saknar formaliserade mandat, uppdrag och överenskommelser med kommunen samt i kommuner där kvinnojourernas långsiktiga finansiering bygger på att de driver skyddat boende (jfr. Lauri & Lauri, 2023; Lauri et al, 2023).

Den privata hyressektorn, marknadsexponering och kommunernas ansvar

En iakttagelse i studiens resultat var att yrkesverksamma i flera kommuner beskrev att de hänvisade våldsutsatta kvinnor och barn till den privata hyressektorn, ibland med uppmaningar om att “söka allt de kan komma över” såsom andrahandskontrakt och kontrakt hos mindre privata hyresvärdar. Även om brister hos privata hyresvärdar inte explicit lyfts av de intervjuade yrkesverksamma väcker denna praktik frågor om rättssäkerhet, standard och likvärdighet i tillgången till bostad för våldsutsatta kvinnor och barn. Detta eftersom exponeringen för en ojämlik och ojämnställd bostadsmarknad riskerar att göra bostaden till en fråga om individuell förhandling i ett skede där handlingsutrymmet redan är begränsat på grund av våld och dess konsekvenser (Grander et al., 2025a; Wemrell et al., 2025).

Forskning visar att den svenska bostadsmodellen under de senaste decennierna förskjutits mot ökad marknadsorientering. Martin Grander har i sin forskning (se exempelvis Grander, 2018; 2025) beskrivit hur inträdeskrav, kreditprövningar och idealbilder av den önskvärda hyresgästen tillsammans missgynnar hushåll med svag ekonomi och särskild utsatthet. I denna struktur kan den privata hyressektorn bli särskilt svår att navigera för våldsutsatta. På grund av våldets konsekvenser och risker eller pågående eftervåld och skyddsinsatser kan våldsutsatta ha svårt att möta ekonomiska kriterier, ha begränsade möjligheter att få och behålla ett arbete eller annan källa till en stadig inkomst, samt ha särskilda behov av anonymitet och säkerhet eller ett särskilt stort behov av en trygg miljö (Wemrell et al., 2025). Den föreliggande studiens resultat visar dessutom att kommuner återkommande verkade underlåta att pröva om exempelvis skulder som hindrade våldsutsatta att få eget bostadskontrakt berodde på våldet. Detta kan i praktiken innebära en strukturell bostadsdiskriminering av våldsutsatta där kommuner låter marknadsvillkor bli del av det sociala skyddsnätet avseende våldsutsattas tillgång till bostad och därmed skydd, trygghet och återhämtning. I en sådan kontext handlar tillgång till boende inte enbart om marknadstillträde utan också om tillgång till rättigheter, där EU-rätten och domstolspraxis etablerar materiella och processuella skydd kopplade till hemmet (Kenna & Simón-Moreno, 2019). Det rör rätten att effektivt kunna tillvarata sina boenderättigheter på likvärdiga villkor, inklusive skydd mot oskäliga villkor och stöd i situationer där motparten har ett förhandlingsövertag. När våldsutsatta lämnas att själva förhandla på en svagt reglerad del av marknaden blir de särskilt sårbara att acceptera undermåliga bostäder, betala oskäliga hyror, avstå från att ställa krav och i värsta fall förlora boendet vid mindre regelavvikelser (jfr. Grander, 2018; SOU 2022:14; Boverket, 2018; SOU 2023:65). Dessa risker är centrala eftersom en stadigvarande och trygg bostad är en grundläggande förutsättning för återhämtning, säkerhet och livsomställning efter våld (Klein et al., 2021; Sullivan et al., 2023a; 2023b). När kommuner hänvisar våldsutsatta till att på egen hand navigera en delvis informell del av hyresmarknaden kan det lägga till ett ytterligare lager av utsatthet istället för att bryta den. Större ansvar för våldsutsattas situation skulle kunna tas genom att kommunen upprättar överenskommelser med hyresvärdarna med krav på standard, hyresvillkor och uppföljning, samt rutiner för uppföljning av den våldsutsattas bostadssituation. Allmännyttans roll behöver samtidigt tydliggöras i förturssystem, sociala kontrakt och planerade övergångar till förstahandskontrakt. Ideella aktörer kan, som vi sett exempel på i studien, även bidra som en länk i kontakten utan att ersätta kommunens ansvar för rättssäker tillgång till bostad. De frågor som studien väcker avseende att kommuner hänvisar våldsutsatta till mindre värdar på den privata hyresmarknaden pekar mot behovet av tydliga överenskommelser, uppföljning och en sammanhållen boendekedja som tar höjd för våldsutsattas sårbara position och rätt till ett stabilt hem.

Ett våldsinformerat perspektiv på bostad och social hållbarhet

De lokala variationer som denna studie belyser är inte enbart administrativa utan kan också förstås i relation till en social och historisk kontext, där vem som får stanna på en plats och vem som trängs undan är en fråga om makt (Bronen & Chapin, 2013; Alfred & Corntassel, 2005). På liknande sätt synliggör dagens bostads- och välfärdsstrukturer hur kvinnor och barn fortfarande bär konsekvenserna av en samhällelig ordning som inte har utformat tillräckliga system och

verktyg för att hindra att utsatthet fortgår och fördjupas efter separationen från en förövare, och där ansvar för trygghet skjuts över på den utsatta. Att våldsutsattas trygghet blir en fråga om individuell förhandling snarare än en rätt visar hur strukturell makt tar form i bostadens konkreta villkor (Yakubovich et al., 2022; Wemrell et al., 2025; Stulz et al., 2024).

Mot denna bakgrund framstår bostaden inte enbart som en fysisk plats utan som en del av den våldspreventiva infrastrukturen, som en social rättighet och en förutsättning för återhämtning. Att säkerställa tillgång till stadigvarande bostad för våldsutsatta kvinnor och barn är därmed inte en biståndsfråga utan en fråga om rättssäkerhet, folkhälsa och social hållbarhet (Klein et al., 2021; Sullivan et al., 2023a; 2023b; Yakubovich et al., 2022). Ur ett Agenda 2030-perspektiv kan trygg bostadsförsörjning förstås som ett grundläggande villkor för målen om jämställdhet, jämlikhet och inkluderande städer (United Nations General Assembly, 2015).

Den rumsliga dimensionen av våld, platsförlusten, uppmärksammas sällan i forskning eller praktik avseende könsrelaterat våld, men har i andra kontexter visat sig vara central för välmående och återhämtning. Förlusten av hemmet, och hinder för att etablera en ny stadigvarande plats, innebär inte enbart hemlöshet utan också ett brott i identitet, relationer och minne (Knez et al., 2018; Woodhall-Melnik et al., 2017). När kvinnor och barn tvingas lämna sina livsmiljöer utan möjlighet att påverka, uppstår inte bara praktiska utan existentiella konsekvenser. Att bygga en ny plats kan därmed förstås som en del av läkningsprocessen och ett återtagande av autonomi, och bostaden som en fråga om tillgång till sammanhang och mening.

Resultaten bekräftar även tidigare forskning om särskilda utmaningar i rurala områden, såsom geografisk isolering, bristande anonymitet och begränsad tillgång till stöd (Edwards, 2015; Shannon et al., 2016; Strand et al., 2021; Peek-Asa et al., 2011). När dessa faktorer samverkar med ekonomiskt våld och diskriminerande bostadsstrukturer fördjupas ojämlikheten. Kvinnor med migrationsbakgrund, funktionsnedsättning, missbruk eller beroende, eller hbtqi-personer kan möta flera barriärer (jfr. Boverket, 2021; Länsstyrelsen Västerbotten, 2022; Myndigheten för delaktighet, 2025; Ovesen & Sörensdotter, 2025). Här krävs åtgärder som förenar rättighetsbaserat skydd och kompetens avseende särskild utsatthet med lokal flexibilitet, samverkan och kunskap om platsens sociala villkor.

Den sociala hållbarheten i bostadspolitiken kan inte uppnås utan att frågan om könsrelaterat våld inkluderas. Våldets konsekvenser: ekonomiska och sociala, psykologiska och fysiska, följer kvinnor långt efter separationen. Att tillgängliggöra stadigvarande bostäder med stödjande strukturer för våldsutsatta är därför en investering i trygghet, våldsprevention och social resiliens (Sullivan et al., 2023a; 2023b; Dempsey et al., 2011).

Slutsatser

Internationell forskning visar att kvinnor som berövats sitt hem på grund av våld ofta erfar bostadsinstabilitet, inte enbart som en följd av våldet utan också genom hur regelverk, bostadspolitiska åtgärder, program och lokala praktiker fungerar eller brister när kvinnor och barn försöker etablera ett nytt tryggt hem (Baker et al., 2010; Klein et al., 2021; Sullivan et al., 2023a). Denna rapport har belyst detta gränssnitt i en svensk kontext, beskrivit komplexiteten i övergången från flykt eller skydd till stadigvarande bostad och gett en överblick över de boendevägar och regelverk som står till buds samt hur de tillämpas ur yrkesverksammas och våldsutsattas samt ett rättsligt perspektiv. Rapporten beskriver också åtgärder som kan stärka långsiktig bostadsstabilitet, säkerhet och återhämtning för våldsutsatta kvinnor och barn. Studiens resultat visar att vägen till stadigvarande bostad i hög grad formades av lokala tolkningar, strukturer och arbetssätt samt av attityder hos beslutsfattare och yrkesverksamma, där kombinationen av våldskompetens, tydlig styrning och formaliserad samverkan framstod som viktiga förutsättningar för våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad, medan frånvaron av dessa faktorer kunde riskera att lämna våldsutsatta kvinnor och barn i tillfälliga insatser och fortsatt osäkerhet. Resultatet pekade även på att likvärdigheten mellan kommuner var svag i fråga om tillämpning av sociala kontrakt och förturer för att ge våldsutsatta tillgång till stadigvarande bostad, samt att våldsutsatta riskerade att fastna i hemlöshet och tillfälliga boendelösningar efter uppbrottet från en våldsutövare. I avsaknad av tydlig nationell och kommunal styrning kunde tillgången till stadigvarande bostad, och i förlängningen möjligheten till ett liv fritt från våld, göras beroende av bostadsmarknadens logiker och av komplexa och sårbara samverkanskedjor mellan kommuner, myndigheter och dess olika enheter, bostadsbolag, civilsamhälle och andra aktörer. Bristen på kontinuitet och förutsägbarhet får också konsekvenser för barns rätt till trygghet, skolgång och social tillhörighet.

Sammantaget pekar resultaten i denna rapport, i linje med tidigare forskning, på att våldsutsattas förlust av och tillgång till en egen plats, sträcker sig bortom behov som kan avhjälpas med tillfälligt tak över huvudet. För att våldsutsatta ska få *tillgång till stadigvarande bostad med stöd av rätt* och inte bara *tillträde till bostadsmarknaden om möjligt*, krävs politiska beslut och förvaltningspraktiker som erkänner behovet av en varaktig plats för trygghet, stabilitet och återhämtning efter bostads- och platsförlust som orsakats av våld. För att realisera ett sådant skifte skulle kommuner, samhällsplanering och socialtjänst behöva definiera våldsutsattas tillgång till stabil bostad efter uppbrottet som en särskild prioritering och en förutsättning för våldsutsattas trygghet, stabilitet och återhämtning när de förlorat sitt hem på grund av våldsutsatthet. Kommuner har möjlighet, med grund i lagstiftning och regelverk, att ta ett större ansvar för de ekonomiska konsekvenser som kan följa av våldet. Det kan bespara både våldsutsatta kvinnor och kommuner långa och resurskrävande processer av tillfälliga insatser, instabilitet och eftervåld. I en kontext där våldsutsatta behöver välja mellan att stanna i våldet eller berövas sitt hem kan tillgång till en ny stadigvarande bostad förstås som en förutsättning för trygghet och autonomi i spåren av våldet, snarare än som ett individuellt mål som den våldsutsatta på egen hand ska sträva efter för att uppnå ekonomisk trygghet och självständighet från förövaren. När kommuner avstår från att ta detta ansvar kan det försätta både våldsutsatta kvinnor och barn samt medarbetare inom socialtjänsten i vad som framträder som en hjälplös position inför våldet och dess konsekvenser.

Vid behov av flytt över kommungränser behövs fungerande samordning mellan kommuner och nationell styrning, vilket till stor del saknas idag enligt de yrkesverksamma som intervjuats i denna studie.

Utifrån dessa resultat kan flera sammanhängande utvecklingsområden identifieras som är centrala för att stärka våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad.

Implikationer

De sammantagna resultaten pekar på behovet av ett paradigmskifte i synen på boende efter våld. Bostaden bör i högre grad förstås som en central del av det våldspreventiva arbetet. När en kvinna och hennes barn tvingas lämna sitt hem på grund av våld innebär det inte bara en fysisk förflyttning, utan en djupare process av förlust och omförhandling av livsvillkor.

I flera kvinnors berättelser framträder en dimension av platsförlust – ett begrepp som fångar hur våldet rycker undan det som förknippas med hem, identitet och tillhörighet. Denna förlust är inte enbart praktisk eller ekonomisk, utan existentiell. Att återvinna en känsla av plats blir därmed en del av återhämtningsprocessen. Att synliggöra platsförlust som ett analytiskt begrepp fördjupar förståelsen av våldets konsekvenser och tydliggör varför stabilitet och egenmakt i boendefrågan är avgörande för att kunna återta ett liv i frihet.

De lokala variationerna i studien visar också att rurala och små kommuner möter särskilda hinder. Långa avstånd, begränsad anonymitet, social kontroll och brist på specialiserade verksamheter gör det svårt att söka stöd och upprätthålla skydd. Detta understryker behovet av att nationella strategier och insatser anpassas efter geografiska förutsättningar.

Vidare framträder behovet av att stärka barnets rätt till trygghet och kontinuitet. När boendefrågan hanteras som en tillfällig insats för tak över huvudet riskerar barnets rättigheter att osynliggöras. För barn som levde med skyddsinsatser framträdde beslut om umgänge med förövaren som en särskilt försvårande aspekt som kunde äventyra såväl barnens som deras mammors trygghet och säkerhet. Kommunernas ansvar omfattar inte enbart skydd för stunden, utan även långsiktig stabilitet i barnets livsmiljö i enlighet med barnkonventionen. Barns återhämtning bygger på kontinuitet i vardag och trygga relationer, och långsiktig frihet från våld, vilket kräver att bostadsinsatser planeras med barnets perspektiv som styrande princip.

Ett återkommande mönster i studien gällde bristande övergångar mellan kommuner. När kvinnor och barn tvingas fly uppstår ofta glapp i ansvar, finansiering och informationsöverföring. Det behövs nationella riktlinjer och samordnade överlämningsrutiner som säkerställer att skydd och stöd inte avbryts på grund av administrativa gränser. Övergången mellan kommuner behöver präglas av gemensamt ansvar och samverkan, snarare än ansvarsförskjutning.

Tillsammans visar resultaten att bostaden är en våldspreventiv infrastruktur och en förutsättning för trygghet, återhämtning och social hållbarhet. Den sociala hållbarheten i

bostadspolitiken kan inte uppnås utan att frågan om könsrelaterat våld inkluderas. Våldets konsekvenser – ekonomiska, sociala, psykologiska och fysiska, följer kvinnor och barn långt efter separationen.

Att tillgängliggöra stadigvarande bostäder med flexibla stödsystem är därför inte endast en kostnad, utan en investering i trygghet, våldsprevention och ett samhälle som håller samman.

Rekommendationer

Utifrån studiens resultat och slutsatser framträder flera områden där styrning, struktur och samverkan kan utvecklas för att säkerställa våldsutsatta kvinnors och barns rätt till tryggt och stadigvarande boende.

Samtidigt som rapporten visar på hinder för våldsutsattas tillgång till långsiktig bostadsstabilitet, finns också goda exempel på hur kommuner genom tydlig styrning, samverkan och våldsinformerade arbetssätt kan prioritera frågan om boende och bostad både som en del av bostadsförsörjningen och som en del av det våldsförebyggande arbetet.

Nedan följer rekommendationer baserade på resultaten i denna rapport, i ljuset av forskning, praktisk erfarenhet samt tillgängliga rättsliga och politiska styrmedel.

Tydligare styrning och ledning

- Inför nationella riktlinjer som tydliggör våldsutsattas rätt till stadigvarande bostad.
- Skriv in våldsutsatta kvinnor och barn som prioriterad grupp i kommunens handlingsplan för bostadsförsörjning.
- Säkerställ politiskt och organisatoriskt ansvarstagande på alla nivåer inom kommunen, från styrning till implementering.

Systematiskt kvalitetsarbete

- Etablera ledningssystem i enlighet med HSLF-FS 2022:39 och SOSFS 2011:9, där stöd till våldsutsatta integreras i kvalitetssäkring och uppföljning.
- Dokumentera, följ upp och analysera samverkan, arbetssätt och resultat kontinuerligt.
- Beakta barns bästa och våldsutsattas särskilda utsatthet och sårbara position, inklusive eftervåld och ekonomiskt våld.

Stärkt kunskap om våld och arbete för attitydförändring

- Utbilda beslutsfattare och yrkesverksamma inom socialtjänstens olika enheter, samhällsplanering och bostadsförvaltning i könsrelaterat våld och våld i nära relationer samt dess konsekvenser.
- Främja hållbara samverkansvägar genom att stärka kunskap om hur våld och tillgång till samt förlust av bostad hänger ihop.
- Arbeta aktivt för att identifiera och förändra attityder som osynliggör våldets konsekvenser och risker i organisering, policys och praktisk handläggning.

Hållbar samverkan

- Utveckla skriftliga rutiner för samverkan mellan relevanta aktörer såsom socialtjänst, bostadsbolag, samhällsplanering, kvinnojourer och polis.
- Säkerställ att samverkan är organisatoriskt förankrad för att minska beroendet av enskilda beslutsfattares och yrkesverksammas engagemang.
- Etablera gemensamma mål, mötesformer och kommunikationskanaler över enhets-, verksamhets- och sektorsgränser.

Långsiktiga, stabila och trygga bostadsinsatser

- Använd sociala kontrakt såsom övergångsavtal och genomgångsavtal samt särskild förtur i bostadskön som tillgängliga verktyg för att tillgodose våldsutsattas behov.
- Beakta våldsutsattas ekonomiska situation, exempelvis skuldsättning till följd av ekonomiskt våld, i bedömningar av exempelvis bistånd för att lösa skulder som hindrar eget bostadskontrakt och av sociala kontrakt avseende stadigvarande bostad.
- Integrera perspektiv på våldsutsattas bostadsinstabilitet, platsförlust och platsidentitet i behovsbedömning och uppföljning.
- Utvärdera insatser som innebär att våldsutövaren flyttas för att möjliggöra kvarboende för den våldsutsatta, exempelvis med stöd av det förstärkta hyresrättsliga skyddet i 12 kap. JB (hyreslagen).

Ansvarstagande gentemot privata hyresvärdar

- Inför uppföljningsrutiner vid förmedling av bostadskontrakt mellan våldsutsatta och privata hyresvärdar.
- Säkerställ att bostäder som förmedlas genom privata hyresvärdar uppfyller krav på skälig standard, trygghet och rättssäkerhet.
- Minska beroendet av privata marknadsaktörer som saknar socialt ansvarstagande, och stärk allmännyttans roll i arbetet med stadigvarande bostad för våldsutsatta.

Möt särskilda utmaningar i rurala områden och glesbygd

- Sprid information om könsrelaterat våld och vägar till stöd genom lokalt förankrade kanaler, för att minska barriärer för hjälpsökande och öka tillgängligheten.
- Säkerställ stöd och kontaktvägar även där avstånd och begränsad anonymitet försvårar hjälpsökande, exempelvis genom uppsökande arbetssätt och säkra digitala kontaktvägar.
- Stärk strukturerad samverkan med bostadsaktörer (allmännytta och privata värdar), och anpassa riskbedömning och planering efter geografiska förutsättningar, inklusive praktiska skydds- och sekretessaspekter.

- Förstärk samverkan över kommungränser för att möjliggöra sammanhängande boendekedjor och stadigvarande bostadsinsatser även när våldsutsatta behöver flytta till en annan kommun.

Integrering i samhällsplaneringen

- Upprätta samverkan mellan samhällsplanering, socialtjänst och ideella aktörer med fokus på stadigvarande bostad för våldsutsatta i utveckling av bostadsstrategier och kommunala handlingsplaner för bostadsförsörjning.
- Planera för tillgång till hyresrätter som möter våldsutsattas behov, med rimliga prisnivåer, i olika delar av kommunen.
- Inkludera våldsutsattas behov av trygga och stadigvarande bostadslösningar i mål för social hållbarhet och i kommunala trygghetsanalyser.

Att säkerställa våldsutsattas tillgång till tryggt boende och stadigvarande bostad är en gemensam uppgift för varje förvaltning, varje kommun och för staten som helhet – ett ansvar som är både kommunalt och nationellt. Det kräver att varje aktör tar sin del av uppdraget, men också att styrning och samordning vilar på en gemensam förståelse: trygghet efter våld förutsätter långsiktighet, rättssäkerhet och en våldsinformerad bostadspolitik.

Referenslista

Adams, A. E., Sullivan, C. M., Bybee, D., & Greeson, M. R. (2008). Development of the scale of economic abuse. Violence against women, 14(5), 563–588. https://doi.org/10.1177/1077801208315529

Adams, A. E., Tolman, R. M., Bybee, D., Sullivan, C. M., & Kennedy, A. C. (2012). The impact of intimate partner violence on low-income women's economic well-being: The mediating role of job stability. *Violence Against Women, 18*(12), 1345–1367. https://doi.org/10.1177/1077801212474294

Ahmed, A., & Bandick, R. (2024). A field experiment on ethnic bias in public housing practices in Sweden. Housing Studies, 40(8), 1800–1820. https://doi.org/10.1080/02673037.2024.2374918

Alfred, T., & Corntassel, J. (2005). Being Indigenous: Resurgences against Contemporary Colonialism. Government and Opposition, 40(4), 597–614. doi:10.1111/j.1477-7053.2005.00166.x

Arnell, L., Vikander, M., Strand, S. (2023) Skyddade boenden: Idéburna organisationers betydelse Socialmedicinsk Tidskrift, 100(6): 800-809.

Bacchi C. (2012). Introducing the 'What's the Problem Represented to be?' approach. In: Bletsas A, Beasley C, eds. Engaging with Carol Bacchi: Strategic Interventions and Exchanges. The University of Adelaide Press; 2012:21-24. https://doi.org/10.1017/up09780987171856.003

Baker, C. K., Billhardt, K. A., Warren, J., Rollins, C., & Glass, N. E. (2010). Domestic violence, housing instability, and homelessness: A review of housing policies and program practices for meeting the needs of survivors. *Aggression and violent behavior*, *15*(6), 430-439. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1359178910000480

Barnombudsmannen. (2022). *Blir det nån skillnad – eller säger vi det här helt i onödan? Barnkonventionen i barns vardag. Barnombudsmannens årsrapport 2022.* Stockholm: Barnombudsmannen. https://www.barnombudsmannen.se/stallningstaganden/publikationer/blir-det-nan-skillnad---eller-sager-vi-det-har-helt-i-onodan/

Belfrage, H., & Strand, S. (2009). Validation of the Stalking Assessment and Management checklist (SAM) in law enforcement: A prospective study of 153 cases of stalking in two Swedish police counties. *International Journal of Police Science & Management*, *11*(1), 67-76. https://doi.org/10.1350/ijps.2009.11.1.110

Bjørnholt, M. (2019). The social dynamics of revictimization and intimate partner violence: an embodied, gendered, institutional and life course perspective. Nordic Journal of Criminology, 20(1), 90–110. https://doi.org/10.1080/14043858.2019.1568103

Bjørnholt, M. (2021). I skyggen av likestillingen – voldsutsatte mødre i Norge. Norsk sosiologisk tidsskrift, 5(6), 1–18. https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2021-06-04

Black, M. M., Walker, S. P., Fernald, L. C. H., Andersen, C. T., DiGirolamo, A. M., Lu, C., (...) & Grantham-McGregor, S. (2017). Early childhood development coming of age: Science through the life course. *The Lancet, 389*(10064), 77–90. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(16)31389-7

Boverket. (2021). *Risk för diskriminering och hinder för etablering på bostadsmarknaden.* Karlskrona: Boverket. https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2021/risk-for-diskriminering-och-hinder-for-etablering-pa-bostadsmarknaden_tillganglig.pdf

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology, 3*(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis: A practical guide.* SAGE Publications.

Bronen, R., & Chapin, F. S. III. (2013). *Adaptive governance and institutional strategies for climate-induced community relocations in Alaska.* Proceedings of the National Academy of Sciences, 110(23), 9320–9325. https://www.pnas.org/doi/full/10.1073/pnas.1210508110

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2014). *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning* (Rapport 2014:8). Brottsförebyggande rådet. https://bra.se/rapporter/arkiv/2014-05-09-brott-i-nara-relationer

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2024). *Våld i nära relation – Statistik 2024*. Brottsförebyggande rådet. https://bra.se/rapporter/arkiv/2024-05-06-brott-i-nara-relation

Bruno, L., Strid, S., & Ekbrand, H. (2025). Men's economic abuse toward women in Sweden: findings from a national survey. *Violence against women*, *31*(9), 2194-2218. https://doi.org/10.1177/10778012241257248

Coates, L., & Wade, A. (2016). "We're in the 21st Century After All": Analysis of social responses in individual support and institutional reform. I M. Hydén, D. Gadd, & A. Wade (red.), Response Based Approaches to the Study of Interpersonal Violence (s. 176–195). London: Palgrave Macmillan.

Committee on the Rights of the Child. (2011). *General comment No. 13: The right of the child to freedom from all forms of violence (CRC/C/GC/13).* Geneva: United Nations. https://www.refworld.org/legal/general/crc/2011/en/82269

Council of Europe, GREVIO. (2024). *Building trust by delivering support, protection and justice for victims of violence against women and domestic violence: First thematic evaluation report on Sweden (GREVIO(2024)12).* Strasbourg, France: Council of Europe. https://rm.coe.int/first-thematic-evaluation-report-building-trust-by-delivering-support-/1680b28368

Council of Europe. (2011). *Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention) (CETS No. 210).* Strasbourg, France: Council of Europe. https://rm.coe.int/168008482e

Crossman, K. A., Hardesty, J. L., & Raffaelli, M. (2016). "He could scare me without laying a hand on me" mothers' experiences of nonviolent coercive control during marriage and after separation. *Violence against women*, *22*(4), 454-473. https://doi.org/10.1177/1077801215604744

Crowne, S. S., Juon, H.-S., Ensminger, M., Burrell, L., McFarlane, E., & Duggan, A. (2011). Concurrent and long-term impact of intimate partner violence on employment stability. *Journal of Interpersonal Violence, 26*(6), 1282–1304. https://doi.org/10.1177/0886260510368160

Dempsey, N., Bramley, G., Power, S., & Brown, C. (2011). The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability. *Sustainable Development, 19*(5), 289–300. https://www.researchgate.net/publication/229889535_The_Social_Dimension_of_Sustainable_Development_Defining_Urban_Social_Sustainability

Ds 2020:16. *Stärkt barnperspektiv för barn i skyddat boende*.

Edwards, K. M. (2015). Intimate partner violence and the rural–urban–suburban divide: Myth or reality? A critical review of the literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, *16*(3), 359-373. https://doi.org/10.1177/1524838014557289

Ekonomifakta. (2023). *Din kommun i siffror*. Hämtad juli 2025 från https://www.ekonomifakta.se/regional-statistik/din-kommun-i-siffror/

Ekonomifakta. (2024). Gävleborgs län [Regional statistik]. Hämtad juli 2025 från https://www.ekonomifakta.se/regional-statistik/ditt-lan-i-siffror/gavleborg/

Ekström, V., & Hvenmark, J. (2022). Ett pris man får betala? Om kvalitet i socialtjänstens arbete med skyddat boende. *Sociologisk Forskning – Journal of the Swedish Sociological Association, 59*(4). https://doi.org/10.37062/sf.59.24131

Ekström, V., & Hvenmark, J. (2025). Shelters for victims of intimate partner violence and the issue of quality on an expanding quasi-market: the case of Sweden. European Journal of Social Work, 28(3), 577–589. https://doi.org/10.1080/13691457.2025.2484630

Enander, V., Krantz, G., Lysell, H., & Örmon, K. (2021). Before the killing: intimate partner homicides in a process perspective, Part I. Journal of Gender-Based Violence, 5(1), 59-74. https://doi.org/10.1332/239868020X15922355479497

Eriksson, M., & Näsman, E. (2009). Utsatta barn i familjerättsprocesser: utredares bemötanden och barns strategier. *Socialvetenskaplig tidskrift*, *16*(1). https://doi.org/10.3384/SVT.2009.16.1.2509

European Commission: Eurostat, European Institute for Gender Equality, & European Union Agency for Fundamental Rights. (2024). *EU gender-based violence survey – Key results: Experiences of women in the 27 EU Member States*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://data.europa.eu/doi/10.2811/4526264

European Institute for Gender Equality (EIGE). (2021). *The costs of gender-based violence in the European Union*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/costs-gender-based-violence-european-union

FEANTSA. (2021). *ETHOS Light – European Typology of Homelessness and Housing Exclusion (Reviderad version)*. Bryssel: European Federation of National Organisations Working with the Homeless.

Fernqvist, S., Flinkfeldt, M., & Tegler, H. (2023). "He Won't Pay": The Entanglement of Financial Abuse and Negligence in Swedish Child Maintenance Processes. Violence against women, 30(15-16), 3879–3899. https://doi.org/10.1177/10778012231185538

Gilroy, H., McFarlane, J., Maddoux, J., & Sullivan, C. (2016). Homelessness, housing instability, intimate partner violence, mental health, and functioning: A multi-year cohort study of IPV survivors and their children. *Journal of Social Distress and the Homeless*, *25*(2), 86-94. https://scispace.com/papers/homelessness-housing-instability-intimate-partner-violence-3wwrwj238r

Goodman, L. A., Smyth, K. F., Borges, A. M., & Singer, R. (2009). When Crises Collide: How Intimate Partner Violence and Poverty Intersect to Shape Women's Mental Health and Coping? How Intimate Partner Violence and Poverty Intersect to Shape Women's Mental Health and Coping? Trauma, Violence, & Abuse, 10(4), 306-329. https://doi.org/10.1177/1524838009339754

Grander, M. (2018). *For the benefit of everyone? Explaining the significance of Swedish public housing for urban housing inequality* (Doctoral thesis, Malmö University). Malmö University. https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1404361&dswid=5494

Grander, M., Bohman, H., & Murcková, L. (2025). *En jämställd spelplan? Kvinnor och mäns förutsättningar och boendevägar på den svenska bostadsmarknaden.* Underlagsrapport 2025:1. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten. https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/publikationer/en-jamstalld-spelplan-underlagsrapport-2025-1/

Grylin, H., & Ståhl, C. (2025). *Ärendehandläggning inom socialtjänsten – i teori och praktik* (2 uppl.). Norstedts Juridik.

Harvey, D. (2010 [1973]). *Social justice and the city* (Revised ed.). Athens, GA: University of Georgia Press.

Heckman, J. J., & Mosso, S. (2014). The Economics of Human Development and Social Mobility. Annual review of economics, 6, 689–733. https://doi.org/10.1146/annurev-economics-080213-040753

Hertzman, C., & Boyce, T. (2010). How experience gets under the skin to create gradients in developmental health. *Annual Review of Public Health, 31*, 329–347. https://doi.org/10.1146/annurev.publhealth.012809.103538

HSLF-FS 2022:39. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*.

Jernbro, C., Landberg, Å., & Thulin, J. (2023). *Våld mot barn 2022: En nationell kartläggning.* Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset. https://allmannabarnhuset.se/wp-content/uploads/2023/04/RAPPORT_Vald_mot_barn_2022_WEBB.pdf

Johnson, L., Chen, Y., Stylianou, A. M., & Arnold, A. (2022). Examining the impact of economic abuse on survivors of intimate partner violence: A scoping review. *BMC Public Health, 22*, 1014. https://doi.org/10.1186/s12889-022-13297-4

Jämställdhetsmyndigheten. (2022). *Skyddade personuppgifter – Oskyddade personer: Delredovisning av uppdraget att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter med fokus på kvinnor och barn (Rapport 2022:10).* Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten. https://jamstalldhetsmyndigheten.se/media/bdog4rrb/2022_10-delrapport-skyddade-personuppgif.pdf

Jämställdhetsmyndigheten. (2023). *Att leva med skyddade personuppgifter – behovet av samhällets långsiktiga stöd (Rapport 2023:04).* Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten. https://jamstalldhetsmyndigheten.se/media/mmomhtqs/att-leva-med-skyddade-personuppgifter-2023-04.pdf

Jämställdhetsmyndigheten. (2025). *Utanför normen, utanför skyddsnäten? Redovisning av regeringsuppdraget att kartlägga hbtqi-personers utsatthet för våld i nära relationer och analysera behov av insatser (Rapport 2025:12).* Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten. https://jamstalldhetsmyndigheten.se/media/bpongsf5/rapport-2025-12-hbtqi-personers-utsatthet-for-vald-i-nara-relationer-2025-03-31.pdf

Kammarrätten i Jönköping, mål nr 876–20, dom den 7 oktober 2020.

Kenna, P. & Simón-Moreno, H. 'Towards a common standard of protection of the right to housing in Europe through the charter of fundamental rights'. European Law Journal, Vol. 25, Iss. 6, pp. 608-622. https://doi.org/10.1111/eulj.12348

Kjellberg, J. (2023). *Fri från (efter)våldet? Om partnervåldsutsatta kvinnors motstånd, uppbrott och stödbehov* [Doktorsavhandling]. Uppsala universitet.

Kjellberg, J. (2025). Support or betrayal? Swedish survivors' experiences of support from social workers during post-separation violence. *Violence against women*, *31*(5), 1174-1200. https://doi.org/10.1177/10778012231225227

Klein, L. B., Chesworth, B. R., Howland-Myers, J. R., Rizo, C. F., & Macy, R. J. (2021). Housing interventions for intimate partner violence survivors: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse, 22*(2), 249–264. https://doi.org/10.1177/1524838019836284

Knez, I. (2014). Place and the self: An autobiographical memory synthesis. *Philosophical psychology*, *27*(2), 164-192. https://doi.org/10.1080/09515089.2012.728124

Knez, I., & Eliasson, I. (2017). Relationships between personal and collective place identity and well-being in mountain communities. *Frontiers in Psychology, 8*, 79. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00079

Knez, I., Butler, A., Ode Sang, Å., Åkerskog, A., & Sarlöv-Herlin, I. (2018). Before and after a natural disaster: Disruption in emotion component of place-identity and wellbeing. *Journal of Environmental Psychology, 55*, 11–17. https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.11.002

Kusterer, H., Gallardo, M., & Skoog Waller, S. (under utgivning). *Samverkan och interorganisatoriskt lärande.* I T. Malm, A. Schoug & S. Andersson (red.), *Organisationspedagogik.* Lund: Studentlitteratur.

Lauri, M., & Lauri, J. (2023). In the business of gendered violence: the private shelter discourse in Sweden. *Critical and Radical Social Work, 12*(3), 398–413. https://doi.org/10.1332/204986021X16826760140926

Lauri, M., Lauri, J., & Linander, I. (2023). Women's shelters and private shelters discursive struggle: separatism, security and social change. Nordic Social Work Research, 15(3), 438–450. https://doi.org/10.1080/2156857X.2023.2297984

Lloyd, S. (1997). The effects of domestic violence on women's employment. *Law & Policy, 19*(2), 139–167. https://doi.org/10.1111/1467-9930.00025

Länsstyrelsen Gävleborg. (2025). *Analys av bostadsmarknaden i Gävleborg 2025*. Gävle: Länsstyrelsen Gävleborg. https://www.lansstyrelsen.se/download/18.5b7cca1b196f130deeacfe41/1749451850257/Analys%20av%20bostadsmarknaden%20i%20G%C3%A4vleborg%202025.pdf

Länsstyrelsen i Västerbottens län. (2022). *Till stadigvarande boende – Kartläggning av kommuners insatser*. Umeå: Länsstyrelsen i Västerbottens län. https://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2022/till-stadigvarande-boende---kartlaggning-av-kommuners-insatser.html

Miller, S. L., & Smolter, N. L. (2011). "Paper abuse": When all else fails, batterers use procedural stalking. *Violence against women*, *17*(5), 637-650. https://doi.org/10.1177/1077801211407290

Myndigheten för delaktighet. (2025). *Skyddad på egna villkor* (Rapport 2025:15). Stockholm: Myndigheten för delaktighet.

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). (2014). *Våld och hälsa – En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa.* NCK-rapport 2014:1. Uppsala universitet. https://nck.uu.se/vh2014

Ornstein, P. (2017). *The price of violence: Consequences of violent crime in Sweden* (Working Paper 2017:22). Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU). https://www.ifau.se/en/Research/Publications/Working-papers/2017/the-price-of-violence-consequences-of-violent-crime-in-sweden/

Ovesen, S., & Sörensdotter, R. (2025). *Hbtqi-personer och våld i nära relationer: Om hjälpsökande och stödinsatser* (NCK-rapport 2025:1). Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid. https://www.uu.se/download/18.5f8770f2195b257fd02a3aea/1744206413423/Rapport%20HBTQI%20och%20hj%C3%A4lps%C3%B6kande.pdf

Pavao, J., Alvarez, J., Baumrind, N., Induni, M., & Kimerling, R. (2007). Intimate partner violence and housing instability. *American Journal of Preventive Medicine, 32*(2), 143–146. https://doi.org/10.1016/j.amepre.2006.10.008

Peek-Asa, C., Wallis, A., Harland, K., Beyer, K., Dickey, P., & Saftlas, A. (2011). Rural disparity in domestic violence prevalence and access to resources. *Journal of women's health*, *20*(11), 1743-1749. https://doi.org/10.1089/jwh.2011.2891

Postmus, J. L., Plummer, S. B., McMahon, S., Murshid, N. S., & Kim, M. S. (2012). Understanding economic abuse in the lives of survivors. Journal of interpersonal violence, 27(3), 411–430. https://doi.org/10.1177/0886260511421669

Proposition 1990/91:153 *Om ny folkbokföringslag m.m.* Regeringskansliet.

Proposition 1997/98:9 *Skydd för förföljda personer, samordningsnummer, m.m.* Regeringskansliet.

Proposition 2002/03:53 *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.* Regeringskansliet.

Proposition 2010/11:49 *Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun.* Regeringskansliet.

Proposition 2012/13:178 *En tydligare lag om kommunernas bostadsförsörjningsansvar*. Regeringskansliet.

Proposition 2013/14:195. *Stärkt besittningsskydd för utsatta hyresgäster*. Regeringskansliet.

Proposition 2016/17:180 *En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag.* Regeringskansliet.

Proposition 2017/18:145 *Ökat skydd för hotade och förföljda samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen.* Regeringskansliet.

Proposition 2017/18:186 *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter.* Regeringskansliet.

Proposition 2017/18:206 *Ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar.* Regeringskansliet.

Proposition 2018/19:162 *En ny beteckning för kommuner på regional nivå och vissa frågor om regionindelning.* Regeringskansliet.

Proposition 2023/24:112. *Åtgärder för tryggare bostadsområde*. Regeringskansliet.

Proposition 2023/24:31 *Stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende.* Regeringskansliet.

Proposition 2024/25:123 *Kontakförbud – ett utökat skydd för utsatta personer*. Regeringskansliet.

Proposition 2024/25:42 *Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning.* Regeringskansliet.

Proposition 2024/25:89 *En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter*. Regeringskansliet.

RÅ 1990 ref. 119

Regeringsbeslut S2022/03255. *Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026.*

Riksrevisionen. (2025a). Statens insatser mot ekonomiskt våld i nära relationer (RiR 2025:6). Riksrevisionen. https://www.riksrevisionen.se/granskningar/granskningsrapporter/2025/statens-insatser-mot-ekonomiskt-vald-i-nara-relationer.html

Riksrevisionen. (2025b). *Statens skydd av hotade personer – brister i omfattning och effektivitet.* Stockholm: Riksrevisionen. https://www.riksrevisionen.se/granskningar/granskningsrapporter/2024/statens-skydd-av-hotade-personer---brister-i-omfattning-och-effektivitet.html

Roks. (2023). *Remissyttrande över Barn i skyddat boende – ett stärkt skydd och stöd.* https://roks.se/assets/files/Roks-Remissvar-Socialstyrelsens-f%C3%B6rslag-till-f%C3%B6reskrifter-och-allm%C3%A4nna-r%C3%A5d-om-skyddat-boende.pdf

Shannon, L., Nash, S., & Jackson, A. (2016). Examining Intimate Partner Violence and Health Factors Among Rural Appalachian Pregnant Women. Journal of interpersonal violence, 31(15), 2622–2640. https://doi.org/10.1177/0886260515579508

Skoog Waller, S. & Langeborg, L. (2018). *"Jag önskar att dom hade trott mig": En kartläggning av våld i nära relationer i Gävle kommun 2017*. Gävle kommun; Gävle University Press. https://hig.diva-portal.org/smash/get/diva2:1423431/FULLTEXT01.pdf

Skoog Waller, S. (2022). *Utan mig är du helt ensam: kvinnors levda erfarenheter av omgivningens och samhällets ensamgörande i spåren av mäns våld och eftervåld*. Gävle: Högskolan i Gävle.

Skoog Waller, S. (under utgivning). Våldets uttrycksformer och konsekvenser. I Överlien, C., Albért, U., Marklund, A., & Palmblad, Y. (Red.), *Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*. Stockholm: Studentlitteratur.

Socialstyrelsen. (2018). Dödsfallsutredningar 2016–2017: Barn och vuxna som avlidit med anledning av brott (Artikelnummer 2018-1-37). Socialstyrelsen. https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-1-37.pdf

Socialstyrelsen. (2020). *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige (Artikelnummer 2020-6-6817).* Socialstyrelsen. https://www.socialstyrelsen.se/publikationer/kartlaggning-av-skyddade-boenden-i-sverige-2020-6-6817/

Socialstyrelsen. (2022). Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021 (Artikelnummer 2022-1-7738). Socialstyrelsen.

https://www.socialstyrelsen.se/publikationer/socialstyrelsens-utredningar-av-vissa-skador-och-dodsfall-2018-2021-2022-1-7738

Socialstyrelsen. (2024a). Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023 (Artikelnummer 2024-1-8880). Socialstyrelsen. https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/skade-och-dodsfallsutredningar

Socialstyrelsen. (2024b). *Kartläggning av hemlösheten 2023 – Personer i hemlöshet i behov av socialtjänsten (Art.nr 2024-2-8927)*. Stockholm: Socialstyrelsen. https://www.socialstyrelsen.se/publikationer/kartlaggning-av-hemlosheten-2023--personer-i-hemloshet-i-behov-av-socialtjansten-2024-2-8927/

Socialstyrelsen. (2024c). *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige (Artikelnummer 2024-12-9374)*. Socialstyrelsen. https://www.socialstyrelsen.se/publikationer/kartlaggning-av-skyddade-boenden-i-sverige--2024-12-9374/

SOSFS 2011:9. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete*.

SOSFS 2013:1. *Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd*.

SOSFS 2014:5. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS*.

SOU 2017:112. (2017). *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende*. Stockholm: Regeringskansliet.

SOU 2022:14. (2022). *Sänk tröskeln till en god bostad*. Stockholm: Statens offentliga utredningar.

SOU 2022:70. (2022). *En uppväxt fri från våld: En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn*. Stockholm: Statens offentliga utredningar.

Spearman, K. J., Hardesty, J. L., & Campbell, J. (2022). Post-separation abuse: A concept analysis. *Journal of Advanced Nursing, 79*(4), 1225–1246. https://doi.org/10.1111/jan.15310

Spearman, K. J., Vaughan-Eden, V., Hardesty, J. L., & Campbell, J. (2023). Post-separation abuse: A literature review connecting tactics to harm. *Journal of Family Trauma, Child Custody & Child Development*, *21*(2), 145–164. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/26904586.2023.2177233

Statistiska centralbyrån [SCB]. (2024). *Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2023 och befolkningsförändringar 2023*. https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning-och-levnadsforhallanden/befolkningens-sammansattning-och-utveckling/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/folkmangd-och-befolkningsforandringar---helarsstatistik/folkmangd-i-riket-lan-och-kommuner-31-december-2023-och-befolkningsforandringar-2023/

Steive, K. (2025). *Socialt arbete på löpande band? Specialisering inom den sociala barnavården under 2000-talets inledning* [Doktorsavhandling, Högskolan i Gävle]. Gävle University Press. https://diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1989338&dswid=-4362

Strand, S., Selenius, H., Petersson, J. & Storey, J. (2021). Repeated and Systematic Intimate Partner Violence in Rural Areas in Sweden. Int Criminol 1, 220–233. https://doi.org/10.1007/s43576-021-00026-x

Stulz, V., Francis, L., Naidu, A., & O'Reilly, R. (2024). Women escaping domestic violence to achieve safe housing: An integrative review. *BMC Women's Health, 24*, 314. https://doi.org/10.1186/s12905-024-03143-7

Stylianou A. M. (2018). Economic Abuse Within Intimate Partner Violence: A Review of the Literature. Violence and victims, 33(1), 3–22. https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-16-00112

Sullivan, C. M., López-Zerón, G., Farero, A., Ayeni, O. O., Simmons, C., Chiaramonte, D., ... & Sprecher, M. (2023b). *Impact of the Domestic Violence Housing First model on survivors' safety and housing stability: Six-month findings. Journal of Family Violence, 38*(3), 395–406. https://link.springer.com/article/10.1007/s10896-022-00381-x

Sullivan, C. M., Simmons, C., Guerrero, M., Farero, A., López-Zerón, G., Ayeni, O. O., ... & Fernandez, A. I. (2023a). *Domestic violence housing first model and association with survivors' housing stability, safety, and well-being over 2 years. JAMA Network Open, 6*(6), e2320213. https://jamanetwork.com/journals/jamanetworkopen/fullarticle/2806371

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). (2021). ÖrebroBostäder engagerar hyresgäster för att förebygga våld. Publicerad på SKR. https://skr.se/skr/tjanster/larandeexempel/allalarandeexempel/orebrobostaderengagerarhyresgasterforattforebyggavald.50374.html

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). (2023). *Kommungruppsindelning 2023*. Publicerad på SKR. https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/kommungruppsindelning2023.67834.html

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). (2024). *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta vuxna: Lärdomar från individbaserad systematisk uppföljning, SU-Kvinnofrid 2021–2023.* Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner. https://extra.skr.se/download/18.6909f26d18ceca135188abdf/1705582601638/Socialtjanstens-stod-till-valdsutsatta-vuxna.pdf

Tegler, H., Fernqvist, S., & Flinkfeldt, M. (2023). "And all Hell broke loose": how child maintenance regulations contribute to re-actualizing intimate partner violence between separated parents in Sweden. *Journal of family violence*, *38*(1), 127-138. https://link.springer.com/article/10.1007/s10896-022-00365-x

Tolman, R. M., & Wang, H. C. (2005). Domestic violence and women's employment: Fixed effects models of three waves of women's employment study data. *American Journal of Community Psychology, 36*(1–2), 147–158. https://doi.org/10.1007/s10464-005-6239-0

Trygged, Sven & Hedlund, Ebba & Kåreholt, Ingemar. (2013). Våldsutsatta kvinnor drabbas av långsiktiga negativa ekonomiska konsekvenser. Social-Medicinsk tidskrift. 90. 604–612. https://doi.org/10.62607/smt.v90i4.43244

United Nations General Assembly. (1993). *Declaration on the Elimination of Violence against Women (A/RES/48/104).* New York: United Nations. https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf

United Nations General Assembly. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1).* New York: United Nations. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf

United Nations. (1979). *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW).* New York: United Nations. https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-elimination-all-forms-discrimination-against-women

Unizon. (2023). *Unizons Boendebank*. Hämtad från https://www.unizonjourer.se/boendebank/om-unizons-boendebank/

Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer. (2020). Formulär, FOV vuxna (frågor om våld), svenska, VKV [PDF]. Hämtad från https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rhs7438-1286040036-283/surrogate/Formulär, FOV vuxna (frågor om våld), svenska, VKV.pdf

Vikander, M., Larsson, A. K. L., & Källström, Å. (2024). Managing post-separation violence: mothers' strategies and the challenges of receiving societal protection. *Nordic Social Work Research*, *14*(3), 360-373. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2156857X.2023.2285988

Walby, S., & Towers, J. (2018). Untangling the concept of coercive control: Theorizing domestic violent crime. Criminology & Criminal Justice, 18(1), 7-28. https://doi.org/10.1177/1748895817743541

Wermell, M., Eriksson, M., Agevall Gross, L., Holm, D., & Nyman, R. (2025). *Att hitta hem efter våldsutsatthet: Mäns ekonomiska våld mot kvinnor i nära relationer och en ojämställd bostads- och arbetsmarknad.* Underlagsrapport 2025:2. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten.

Westerstrand, J., Berg, L., Fagerlund, S., & Lindgren, C. (2022). *Kvinnors trygghet – ett jämställt samhälle fyllt av våld.* Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS). https://rokstjejjourer.se/assets/files/Roks-rapport-2022_webb-enkelsid_1.pdf

Woodhall-Melnik, J., Hamilton-Wright, S., Daoud, N., Matheson, F. I., Dunn, J. R., & O'Campo, P. (2017). Establishing stability: Exploring the meaning of 'home'for women who have experienced intimate partner violence. *Journal of housing and the built environment*, *32*(2), 253-268. https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10901-016-9511-8.pdf

World Health Organization (WHO). (2021). *Violence against women prevalence estimates, 2018: Global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and non-partner sexual violence.* Geneva: World Health Organization. https://www.who.int/publications/i/item/9789240022256

Yakubovich, A. R., Bartsch, A., Metheny, N., Gesink, D., & O'Campo, P. (2022). Housing interventions for women experiencing intimate partner violence: a systematic review. *The Lancet Public Health*, *7*(1), e23-e35. https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(21)00234-6/fulltext

Åklagarmyndigheten. (2020). *Tillsynsrapport 2020:1 – Kontaktförbud.* Stockholm: Åklagarmyndigheten. https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/rapporter/tillsynsrapporter/tillsynsrapport-2020-01-kontaktforbud.pdf

NCK

Nationellt centrum för kvinnofrid | Uppsala universitet
Akademiska sjukhuset | 751 85 Uppsala
uu.se/centrum/nck

NCK-rapport 2025:3 | ISSN 1654-7195